

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ VE EBEVEYNLEŞMENİN
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DEPRESYON DÜZEYLERİ,
ÖFKE TARZLARI VE OBSESİF İNANISLARI ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Fatma YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2016

AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ VE EBEVEYNLEŞMENİN ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNİN DEPRESYON DÜZEYLERİ, ÖFKE TARZLARI VE OBSESİF
İNANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Fatma YILDIRIM

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

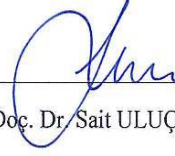
Ankara, 2016

KABUL VE ONAY

Fatma YILDIRIM tarafından hazırlanan “Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeyleri, Öfke Tarzları ve Obsesif İnanışları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 17.06.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Müjgan İNÖZÜ (Başkan)

Doç. Dr. Sait ULUÇ (Danışman)

Doç. Dr. Ayşe Bikem HACİÖMEROĞLU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sibel BOZBEYOĞLU

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun .2.. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

17.06.2016

Fatma YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Tez sürecinin her aşamasında yardımını ve desteğini üzerimden esirgemeyen, tezin başından sonuna kadar hemen her cümlesinde emeği bulunan, akademik konularda verdiği desteğin yanı sıra umutsuzluğa düştüğüm anlarda motive olmam için elinden gelen her şeyi yapan değerli hocam, süpervizörüm ve tez danışmanım Doç. Dr. Sait Uluç'a gösterdiği sabır ve anlayış için çok teşekkür ederim.

Tez jürime katılmayı kabul ettikleri ve değerli katkılarda bulundukları için Doç. Dr. Müjgan İNÖZÜ ve Doç. Dr. Ayşe Bikem HACIÖMEROĞLU'na teşekkür ederim.

Tezimin özellikle veri toplama sürecinde yaptıkları insanüstü katkılarından dolayı Çağdaş Baş, Uygur Demir, Abdurrahman Bayrak, Ahmet Ege, Zafer Çılgın, İlkay Ekici, Mehmet Can Demir ve Hasan Çörtük'e teşekkür ederim.

Dönem arkadaşlarım İlgün Bilekli, Bükre Kahramanol, Tuğba Çapar ve Ezgi Trak'a destekleri için teşekkür ederim.

Akademik sorularıma her daim cevap olan ofis arkadaşlarım Yasemin Kahya ve Nuray Mustafaoğlu Çiçek'e, her türlü sıkıntıda yanımda olan Gülpembe Yüceol'a, aşıladığı motivasyon ve cesaretlendirmeleriyle yoluma devam etmeme büyük katkı sağlayan Gamze Şen ve Hüseyin Nergiz'e, biricik baristamız Dilara Taşçı'ya ve son olarak hemen her pazartesi ve çarşamba Balgat toplantılarımızda değerli akademik yönlendirmelerde bulunan arkadaşlarım Müge Aslankara, Gün Pakyürek ve Bahadır Oktay'a teşekkür ederim.

Dostlukları ve destekleriyle bugünlere gelmemde büyük katkıları olan Kübra Daşgın Sevindik, Tolga Nail Sevindik, Gülsüm Zehir Ege, Ahmet Ege, Esra Aydemir, Fatma İpşir, Sümeyye Bilici, Merve Çamçakal, Jale Yılmaz Günday ve evimizin pazar neşesi Oğuz Doğan'a teşekkür ederim.

Öğrenim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini üzerimden eksik etmeyen ablam Eda Yıldırım İzmirli, eniştem Köksal İzmirli, yeğenlerim Ece Nur İzmirli, Alp Kemal İzmirli, Selvihan Ülkü İzmirli ve Öykü Ada İzmirli'ye teşekkür ederim. Bugüne

kadar bana hem annelik hem babalık yapan, hiçbir şeyin eksikliğini hissettirmemek için elinden gelen her şeyi yapan canım annem Gülsen Özçelik'e çok teşekkür ederim.

Tüm akademik çalışmalarımı yakından takip edip, patilerinden gelen hiçbir engellemeyi esirgemeyen, gerek bilgisayarımın gerekse makalelerimin üzerine yatarak zorunlu dinlenmelerimin faili olan kara kızım Bella'ya ve haylaz çocuğum çArşı'ya teşekkür ederim.

Son olarak hayattaki en büyük şansım ve dayanağım Bahadır Oktay'a tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

ÖZET

YILDIRIM, Fatma. *Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeyleri, Öfke Tarzları ve Obsesif İnanışları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.

Aile öngörülemezliği (family unpredictability), ailenin davranışlarında ve düzenleyici sistemlerinde tutarsızlık olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynleşme ise ebeveyn ve çocuk arasında gerçekleşen bir tür rol değişimi olarak tanımlanmaktadır. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin birçok psikopatoloji bakımından risk faktörü olduğuna işaret edilmiştir. Bu tez çalışmasında aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin, birtakım psikolojik sorunlarla ilişkilerinin Türk örnekleminde değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda iki çalışma gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği (GDAÖÖ) Türk alanyazınına kazandırılmıştır. İkinci aşamada ise aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme ile depresyon, öfke ve obsesif inanışların ilişkisi incelenmiştir.

Birinci çalışma kapsamında GDAÖÖ'nün (Retrospective Family Unpredictability Scale) Türkçeye uyarlama çalışması yürütülmüş; geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. İlk çalışmanın örneklemini Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören 284 kişiden (144 kadın, 140 erkek) oluşmaktadır. Ölçeğin faktör yapısı açımlayıcı faktör analiziyle incelenmiş, özgün halindeki altı faktörlü yapısı korunmuş ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. GDAÖÖ alt boyutlarının tümünün ilk çalışmada cinsiyet ve SED'e göre farklılaşmadığı saptanmış ve birleşen geçerliği bulguları tüm grup üzerinden elde edilmiştir. Ölçeğin birleşen geçerliğinin değerlendirilmesi için SCL-90-R puanları psikolojik iyilik hali göstergesi olarak alınmıştır. Ölçeğin faktör yapısının özgün haliyle benzeştiği, geçerlik-güvenirlik düzeylerinin yeterli olduğu ve Türkiye'de kullanımının uygun olduğu saptanmıştır.

İkinci aşamada aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin depresyon, öfke, obsesif inanış biçimleri ve obsesif kompulsif belirtiler ile ilişkileri incelenmiştir. İkinci çalışmanın örneklemini Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören 371 kişiden (191 kadın, 180 erkek) oluşmaktadır. Aile öngörülemezliğinin ve ebeveynleşmenin alt

boyutlarının çalışmada ele alınan bozuklukları yordama gücü regresyon analizleriyle değerlendirilmiştir.

Sonuçlar kadınlarda aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin bahsi geçen tüm bozukluklar üzerinde etkili olduğuna işaret etmiştir. Erkek grubunda ise aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin depresyon, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler üzerinde etkili olduğu; öfke üzerinde ise yalnızca ebeveynleşmenin etkili olduğu görülmüştür. Algılanan Yarar/Uyum boyutunun kadınlarda hiçbir bozukluk üzerinde etkili olmadığı; erkeklerde ise depresyon üzerinde koruyucu etki yaptığı görülmüştür. Elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin Türk kültüründe de birtakım bozukluklarla ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Aile öngörülemezliği, Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği, ebeveynleşme, depresyon, sürekli öfke, öfke ifade biçimleri, obsesif inanış biçimleri, obsesif kompulsif belirtiler

ABSTRACT

YILDIRIM, Fatma. *Examining The Effects Of Family Unpredictability and Parentification On University Students' Depression Level, Anger Styles And Obsessive Beliefs*, Master's Thesis, Ankara, 2016.

Family unpredictability is described as a lack of consistency regarding family behaviors and regulatory systems. Parentification is described as a kind of role reversal that arises between a parent and a child. It has been demonstrated that family unpredictability and parentification present risk factors in terms of many psychopathologies. This study aims to examine the effects of family unpredictability and parentification on various psychological disorders in the Turkish sample. Two studies were conducted in line with this purpose. The Retrospective Family Unpredictability Scale (Retro-FUS) was introduced to the Turkish literature in the first phase. In the second phase, the relationship between family unpredictability, parentification and depression, anger, and obsessive beliefs was examined.

Within the scope of the first study, the Retro-FUS was adapted to Turkish language and the scale's validity and reliability study has been conducted. The sample of the first study consisted of 248 students (144 female and 140 male) of Hacettepe University. The factor structure of the scale was examined with exploratory factor analysis, its original six-factor structure was preserved and its reliability analyses were conducted. It is found that the subscales of the Retro-FUS did not exhibit any differentiation based on gender and SES; the findings of convergent validity were obtained through the entire group. SCL-90-R scores were taken as an indicator of psychological well being so as to evaluate the convergent validity of the scale. It was confirmed that the factor structure of the scale was similar to the original one, its validity-reliability levels were adequate and it was suitable for use in the context of Turkey.

In the second phase, the effect of family unpredictability and parentification on depression, anger, obsessive belief patterns, and obsessive-compulsive disorder (OCD) symptoms was examined. The sample of the second study consisted of 371 students (191 female, 180 male) of Hacettepe University. The extent that the subscales of the

family unpredictability and parentification predict the disorders that were addressed in the study was evaluated through regression analyses.

The results indicate that family unpredictability and parentification have an effect on every disorder that was addressed in the study for women. As regarding the men, it was found that family unpredictability and parentification have an effect on depression, obsessive belief patterns, and obsessive-compulsive disorder symptoms while just parentification has an effect on anger. The Perceived Benefit/Adaptation dimension had no effect on disorders that was addressed in this study for women group; but it had preventive effect on depression for men. When the findings that were obtained are considered in their entirety, it was demonstrated that Family Unpredictability and Parentification are related to various disorders in the Turkish culture as well.

Keywords

Family unpredictability, Retrospective Family Unpredictability Scale, parentification, depression, anger, anger styles, obsessive belief patterns, obsessive-compulsive disorder symptoms

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xv
EKLER DİZİNİ.....	xix
 BÖLÜM I	 1
GİRİŞ	1
1.1. AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ.....	4
1.2. AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ İLE İLİŞKİLİ RİSK FAKTÖRLERİ	8
1.2.1. Aile Öngörülemezliği ve Boşanma.....	8
1.2.2. Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynlerin Ruhsal Bozuklukları	9
1.2.3. Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynlerin Demografik Özellikleri.....	10
1.3. AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİNİN KLİNİK BAĞLAMDAKİ ETKİLERİ	10
1.3.1. Aile Öngörülemezliği ve Genel İşlevsellik Düzeyi	11
1.3.2. Aile Öngörülemezliği, Risk Alma Davranışları, Davranım Sorunları ve Antisozyal Kişilik Örüntüleri.....	12
1.3.3. Aile Öngörülemezliği ve Madde Kullanım Sorunları.....	13
1.3.4. Aile Öngörülemezliği ve Duygu Durum Zorlukları	14
1.3.5. Aile Öngörülemezliği ve Obsesif Kompulsif Bozukluk.....	14
1.4. EBEVEYNLEŞME.....	15
1.5. EBEVEYNLEŞME İLE İLİŞKİLİ RİSK FAKTÖRLERİ	17

1.6. EBEVEYNLEŞMENİN KLİNİK BAĞLAMDAKİ ETKİLERİ	18
1.7. ARAŞTIRMANIN AMACI	21
BÖLÜM II	24
YÖNTEM.....	24
2.1. ÖRNEKLEM	24
2.1.1. Birinci Çalışma Örnekleme	24
2.1.2. İkinci Çalışma Örnekleme	26
2.2 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	29
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	30
2.2.2. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği (GDAÖÖ).....	30
2.2.3. Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)	32
2.2.4 Ebeveynleşme Envanteri (EE)	32
2.2.5. Beck Depresyon Envanteri (BDE).....	33
2.2.6. Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ)	34
2.2.7. Obsesif İnanışlar Ölçeği (OIÖ).....	34
2.2.8. Obsesif-Kompulsif Envanteri-Gözden Geçirilmiş Form (OKE-GGF).....	35
2.3. İŞLEM	35
2.3.1. Birinci Çalışma	35
2.3.2. İkinci Çalışma	36
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	36
2.4.1. Birinci Çalışma	36
2.4.2. İkinci Çalışma	37
BÖLÜM III.....	38
BULGULAR.....	38

3.1. BİRİNCİ ÇALIŞMA	38
3.1.1. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlama Süreci ve Geçerlik-Güvenirlilik Analizleri	38
3.1.1.1. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Çeviri Çalışması	38
3.1.1.2. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Faktör Yapısı	39
3.1.1.3. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri.....	43
3.1.1.4. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nden Elde Edilen Puanlarda Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar	44
3.1.1.5. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Birleşen Geçerliği Bulguları.....	47
3.2. İKİNCİ ÇALIŞMA.....	48
3.2.1. Korelasyon Analizi Bulguları	48
3.2.2. Çalışmanın Değişkenlerinde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar...	55
3.2.2.1. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar	55
3.2.2.2. Ebeveynleşme Envanteri'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar	58
3.2.2.3. Beck Depresyon Envanteri'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar	59
3.2.2.4. Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar	59
3.2.2.5. Obsesif İnanışlar Ölçeği'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar	60
3.2.2.6. Obsesif Kompulsif Envanteri'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar	62

3.2.3. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin Depresyon, Öfke, Obsesif İnanışlar ile Obsesyon ve Kompulsiyonları Yordamasına İlişkin Analiz Sonuçları	65
3.2.3.1. Depresyon Düzeyinin Yordanması	65
3.2.3.2. Öfke Düzeyinin Yordanması	67
3.2.3.2.1. Sürekli Öfke Düzeyi	67
3.2.3.2.2. Kontrol Edilen Öfke Düzeyi.....	68
3.2.3.2.3. Dışa Vurulan Öfke Düzeyi	69
3.2.3.2.4. İçte Tutulan Öfke Düzeyi	70
3.2.3.3. Obsesif İnanışlar Düzeyinin Yordanması	71
3.2.3.3.1. Sorumluluk/Tehdit Algısı Düzeyi	71
3.2.3.3.2. Mükemmeliyetçilik/Kesinlik Düzeyi	73
3.2.3.3.3. Düşüncelerin Kontrolü/Önemi Düzeyi.....	74
3.2.3.4. Obsesif Kompulsif Belirti Düzeyinin Yordanması	75
3.2.3.4.1. Temizlik Düzeyi	75
3.2.3.4.2. Kontrol Düzeyi	76
3.2.3.4.3. Obsesyon Düzeyi.....	77
3.2.3.4.4. Nötrleştirme Düzeyi	78
3.2.3.4.5. Biriktirme Düzeyi.....	80
3.2.3.4.6. Düzenleme Düzeyi	81
BÖLÜM IV	85
TARTIŞMA	85
4.1. BİRİNCİ ÇALIŞMA: GEÇMİŞE DÖNÜK AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ ÖLÇEĞİ'Nİ TANIMLAYAN TEMEL PSİKOMETRİK PARAMETRELERİN TARTIŞILMASI	85
4.1.1. GDAÖÖ Faktör Yapısı	85

4.1.2. GDAÖÖ Psikometrik Özellikleri.....	86
4.1.3. GDAÖÖ Alt Boyutlarında SED ve Cinsiyet Farkları.....	86
4.1.4. GDAÖÖ'nün Birleşen Geçerliği	87
4.2. İKİNCİ ÇALIŞMA: AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ VE EBEVEYNLEŞME İLE PSİKOLOJİK SORUNLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER	89
4.2.1. Aile Öngörülemmezliği, Ebeveynleşme, Depresyon, Öfke İfade Biçimleri, Obsesif İnanışlar ve Obsesif Kompulsif Belirtiler Arasındaki İlişkilerin Tartışılması	89
4.3. ÇALIŞMANIN DEĞİŞKENLERİNDE CİNSİYET VE SED'E DAYALI FARKLARIN TARTIŞILMASI	91
4.3.1. Ebeveynleşme Puanlarında Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar	91
4.3.2. Depresyon Puanlarında Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar	92
4.3.3. Öfke Puanlarında Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar	92
4.3.4. Obsesif İnanışlarda Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar	93
4.3.5. Obsesif Kompulsif Belirtilerde Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar	93
4.4. AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ VE EBEVEYNLEŞMENİN FARKLI PSİKOPATOLOJİLERİN GELİŞİMİNDEKİ YORDAYICILIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	94
4.4.1. Depresyon Puanlarının Yordanmasına İlişkin Değerlendirmeler	94
4.4.2. Öfke Puanlarının Yordanmasına İlişkin Değerlendirmeler	95
4.4.3. Obsesif İnanış Puanlarının Yordanmasına İlişkin Değerlendirmeler	96
4.4.4. Obsesif Kompulsif Belirti Puanlarının Yordanmasına İlişkin Değerlendirmeler	97
4.5. ARAŞTIRMADAKİ SINIRLILIKLAR VE GELECEK ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER.....	99
4.6. ARAŞTIRMANIN KLİNİK DOĞURGULARI	101
4.7. SONUÇ	101

KAYNAKÇA.....	104
EKLER	121

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Birinci Çalışma Örnekleminin Demografik Özellikleri	26
Tablo 2.2. İkinci Çalışma Örnekleminin Demografik Özellikleri	29
Tablo 3.1. Ölçeğe İlişkin Faktör Analizi Sonuçları	41
Tablo 3.2. GDAÖÖ'nün Orijinal ve Türkçeye Uyarlanmış Formlarına Ait İç Tutarlık Katsayıları	44
Tablo 3.3. Birinci Çalışmadaki Katılımcıların GDAÖÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	46
Tablo 3.4. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği Alt Boyut Puanlarının SCL-90-R Ölçeği Alt Boyut Puanlarıyla Arasındaki Korelasyon Katsayıları	48
Tablo 3.5. Kadınların Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri Puanları Arasındaki Korelasyonlar	49
Tablo 3.6. Erkeklerin Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri Puanları Arasındaki Korelasyonlar	50
Tablo 3.7. Kadınların Ölçeklerden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlar	53
Tablo 3.8. Erkeklerin Ölçeklerden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlar	54
Tablo 3.9. Katılımcıların İkinci Çalışmadaki GDAÖÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	57
Tablo 3.10. Katılımcıların EE Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	58
Tablo 3.11. Katılımcıların BDE Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	59
Tablo 3.12. Katılımcıların SÖÖTÖ Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	60

Tablo 3.13. Katılımcıların OİÖ Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	61
Tablo 3.14. Katılımcıların OKE Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	64
Tablo 3.15. Kadınlarda Depresyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	66
Tablo 3.16. Erkeklerde Depresyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	66
Tablo 3.17. Kadınlarda Sürekli Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	67
Tablo 3.18. Erkeklerde Sürekli Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	68
Tablo 3.19. Kadınlarda Kontrol Edilen Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	68
Tablo 3.20. Erkeklerde Kontrol Edilen Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	69
Tablo 3.21. Kadınlarda Dışa Vurulan Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	69
Tablo 3.22. Erkeklerde Dışa Vurulan Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	70
Tablo 3.23. Kadınlarda İçte Tutulan Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	71
Tablo 3.24. Erkeklerde İçte Tutulan Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	71
Tablo 3.25. Kadınlarda Sorumluluk/Tehdit Algısı Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	72

Tablo 3.26. Erkeklerde Sorumluluk/Tehdit Algısı Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	72
Tablo 3.27. Kadınlarda Mükemmeliyetçilik/Kesinlik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	73
Tablo 3.28. Erkeklerde Mükemmeliyetçilik/Kesinlik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	74
Tablo 3.29. Kadınlarda Düşüncelerin Kontrolü/Önemi Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	74
Tablo 3.30. Erkeklerde Düşüncelerin Kontrolü/Önemi Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	75
Tablo 3.31. Kadınlarda Temizlik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	76
Tablo 3.32. Erkeklerde Temizlik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	76
Tablo 3.33. Kadınlarda Kontrol Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	77
Tablo 3.34. Erkeklerde Kontrol Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	77
Tablo 3.35. Kadınlarda Obsesyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	78
Tablo 3.36. Erkeklerde Obsesyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	78
Tablo 3.37. Kadınlarda Nötrleştirme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	79
Tablo 3.38. Erkeklerde Nötrleştirme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	79

Tablo 3.39. Kadınlarda Biriktirme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	80
Tablo 3.40. Erkeklerde Biriktirme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	80
Tablo 3.41. Kadınlarda Düzenleme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	81
Tablo 3.42. Erkeklerde Düzenleme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	82
Tablo 3.43. Kadınlar İçin Yapılan Yordayıcı Analizlerin Toplu Halde Sunumu	83
Tablo 3.44. Erkekler İçin Yapılan Yordayıcı Analizlerin Toplu Halde Sunumu	84

EKLER DİZİNİ

EK 1. Aydınlatılmış Onam Formu	121
EK 2. Demografik Bilgi Formu	122
EK 3. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği	124
EK 4. Belirti Tarama Listesi	126
EK 5. Ebeveynleşme Envanteri	128
EK 6. Beck Depresyon Envanteri	130
EK 7. Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği	133
EK 8. Obsesif İnanışlar Envanteri	135
EK 9. Obsesif Kompulsif Envanteri-Gözden Geçirilmiş Form	137
EK 10. Etik Kurul İzni	138
EK 11. Tez Orijinallik Formu	139

BÖLÜM I

GİRİŞ

Aile, çocukların içinde doğup büyüdüğü ve sosyalizasyonun gerçekleştiği en küçük toplumsal birimdir. Genellikle ebeveyn ve çocuklardan oluşmakta, kimi zaman da büyükanne ve/ veya büyükbabaları içermektedir. Bu üyeler arasındaki ilişkiler aile sisteminin işleyişini tanımlamaktadır. Aile yaşamı sıklıkla, yetişkin değerlerini destekleyen ve çocuğun ihtiyaç duyduğu güven ve desteği sağlayan bir bağlam olarak tanımlanmaktadır (Hoffman, Ushpiz ve Levy-Shiff, 1988; Larson, 1983; Ryan ve Lynch, 1989). Aile yaşamı, düzenli faaliyetler (uyku zamanı, yemek zamanı gibi), belirli gürültüler (radyo, televizyon, telefon gibi) ve aile dışından çeşitli bireylerin ziyaretleriyle sürüp gitmektedir (Hanscombe, Haworth, Davis, Jaffee ve Plomin, 2010).

Aile yaşamını açıklamaya yönelik birçok model önerilmiştir. Tiesel ve Olson'un (1997) Döngüsel Aile Sistemi Modeli (Circumplex Model of Family Systems) **Bağlılık** ve **Uyum Yeteneği** olmak üzere iki ana boyutu değerlendirmektedir. Bunlar ailelerin önemli sistem özelliklerini tanımlayan merkezi boyutlar olarak nitelendirilmiştir. **Bağlılık boyutu**, bireyin ailesine ne kadar bağlı olduğuna veya ailesinden ne kadar kopuk olduğuna vurgu yapmaktadır. Bağlılık, aile bireylerinin birbirlerine karşı ne kadar yakın hissettiklerinin ve birlikte olma ile ayrı olmayı nasıl dengelediklerinin göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Çok yüksek bağlılık iç içe geçme (enmeshment) olarak adlandırılmakta ve ilişkisel sistem ile haddinden fazla özdeşim kurulmasına yol açmaktadır. Çok düşük bağlılık ise kopukluk (disengagement) olarak adlandırılmakta ve ilişkiye yönelik bağın zayıflığı ya da ilişkiden çok fazla bağımsızlık olmayla nitelendirilmektedir. **Uyum yeteneği boyutu**, aile sisteminin ne derece esnek ve değişebilir olduğuyula ilişkilidir. Durumsal ve gelişimsel baskılar karşısında aile sisteminin değişime ne ölçüde açık olduğuna vurgu yapmaktadır. Çok yüksek olduğu durumlarda değişim karşısında direnç gösterme söz konusudur. Çok düşük olduğu durumlarda ise kargaşa ve rastgelelik öne çıkabilmektedir. Ortalama değerlerin söz konusu olduğu durumlarda esnek bir yapıya işaret etmektedir. Model ilk öne sürüldüğü dönemde, ortalama değerlerdeki bağlılık ve uyum yeteneğinin doyumla ilişkili olacağı

beklenmiştir ve bu doğrultuda görgül kanıtlar elde edilmiştir (Olson ve McCubbin, 1990).

Minuchin'in (1988) Sistem Kuramına göre ise aile, döngüsel etkileşimler sonucu ortaya çıkan örüntülerden meydana gelmektedir. Sistemin bileşenleri (aile üyeleri) kaçınılmaz bir şekilde karşılıklı bağımlıdır. Bu nedenle aile üyeleri, çeşitli ilişki örüntüleri oluşturmak durumundadır. Oluşturdukları örüntülerdeki rolleri aracılığıyla da davranışlarını düzenlemektedirler. Sistem kuramı, bir sürecin durağanlık ve değişim dönemlerinden oluştuğunu kabul etmektedir. Bu durağanlık ve değişim döngüsü, aile gibi devamlılık gösteren bütün sistemlerin temel bir özelliğidir ve homeostasis özelliğiyle yakından ilişkilidir. Homeostasis özelliği, aile içindeki örüntülerinin durağanlığını devam ettirmektedir. Bireylerin zaman içerisindeki değişimleri, gelişimleri ve aile süreçlerindeki öngörülemez olaylar, homeostasis özelliğini tehdit edebilmektedir. Böyle durumlarda örüntüler tekrar düzenlenebilmektedir. Oluşturulan yeni örüntüler işlevsel oldukları sürece yerlerini korumaktadır. Ancak örüntüler sistemle çatıştıklarında tekrar gözden geçirilmektedir. Bu süreç, ailenin var olduğu süre boyunca devam etmektedir.

Aile yaşamını açıklamaya yönelik modellerden bir diğeri de Ekokültürel Kuramdır (ecological-cultural/ecocultural theory). Ekokültürel kuram çerçevesinde, günlük rutini devam ettirmenin bütün aileler için uyum sağlamaya yönelik, evrensel bir sorun olduğu savunulmaktadır (Whiting ve Edwards, 1988). Rutinin sürdürülebilirliği, kültürler arasında ve belli bir kültürdeki aileler arasında çeşitlilik göstermektedir. Ebeveynlerin aile yaşamı için hedeflerini ve kültürel ekolojik konumlarından kaynaklanan ebeveynlik ve gelişim kavramsallaştırmalarını anlamak, aile ekolojisini anlamak açısından önemli görülmektedir (Weisner, Matheson, Coots ve Bernheimer, 2005). Günlük aile rutinleri, kültürün ve ebeveynlerin kişisel ve kültürel hedefleri başarmak için kurdukları sistemlerin örneklemelerini içermektedir. Rutinin sürdürülebilirliği (sürdürülebilirlik) devam eden bir süreç olarak nitelendirilmektedir. Kriz ve streslerle başa çıkmaktansa süregiden talepler ve uzun vadeli hedeflere yoğunlaşmak gerektiğini vurgulamaktadır (Gallimore, Bernheimer ve Weisner, 1999; Glidden, 1993). Günlük rutinlerin sürdürülebilir olması, aile üyelerinin iyilik hallerini etkilemektedir. Weisner ve arkadaşlarına (2005) göre sürdürülebilir rutinlerin dört özelliği vardır:

1. **Sosyal Ekolojik Uyum:** Ebeveynler ailenin ihtiyaçları ile erişilebilir kaynaklar ve sınırlamaları dengelemek durumundadır. Ekolojik uyum, daha fazla kaynak demek değildir; ulaşılabilir kaynakların günlük rutin içerisindeki etkinliklerle eşleşmesi ve onları desteklemesi demektir.
2. **Uyum ve Denge:** Ebeveynler, aile üyelerinin kaçınılmaz olarak çatışmak durumunda kalan çıkarlarını dengelemekle yükümlüdür.
3. **Anlam:** Ebeveynler rutinleri kişisel, kültürel ve ahlaki olarak doğru olacak biçimde düzenlemeye çalışmaktadır. Ailelerini düzenlemek ve çocuklarına nasıl davranacaklarına dair birçok yol vardır, ancak bu yolların sadece küçük bir kısmı belirli bir aile için uygundur. Anlamlılık, ebeveynlerin rutinlere yükledikleri anlamları kapsamaktadır.
4. **İstikrar/Öngörülebilirlik:** Değişiklik, günlük rutinin sürdürülebilirliği için gereklidir ve çoğunlukla olumlu bir göstergedir. Sürdürülebilirlik uyum gerektirir ve dinamik bir süreçtir. Anlam, uyum ve denge olmaksızın sürekli değişim halinde olma, sürdürülebilirlik göstergesi değildir. Bu tür bir değişim çocuklar ve ebeveynler için olumsuz durumlara yol açmaktadır. Kargaşanın hüküm sürdüğü öngörülemez bir akış ve bu akıştaki sık değişiklikler, sürdürülebilirlik göstergesi değildir.

Weisner ve arkadaşları (2005) tek ebeveynli ailelerde sürdürülebilirliğin daha düşük olduğunu ve yüksek sosyoekonomik düzeyde olan ailelerde ise sürdürülebilirliğin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Aynı çalışmada ailesel sürdürülebilirliğin yüksek olması, sosyal ve kişilerarası ilişkiseliliğin yüksek olması ve ailesel iş yükünün düşük olmasıyla ilişkili bulunmuştur.

Aile rutinlerinin çeşitli sebeplerle bozulması, olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Ailedeki öngörülemezlik düzeyinin yükselmesiyle aile rutinlerinin azalması ve aile işlevselliğinde bozulmalar arasında ilişki olduğu saptanmıştır (Ross ve Hill, 2000). Öngörülemezlikle birlikte aile içindeki düzenleyici sistemler ya da mekanizmalar bozulabilmektedir. Çalışmalar ailedeki öngörülemezliğin çocuklar üzerinde sıklıkla olumsuz etkilere yol açabileceğine işaret etmektedir (Brestan ve Eyberg, 1998; Carlton ve ark., 2006; Dielman, Butchart ve Shope, 1993; Hill, Ross ve Low, 1997; Obradovic,

Bush, Stamperdahl, Adler ve Boyce, 2010; Patterson, DeBaryshe ve Ramsey, 1989; Ross ve Hill, 2000; Wachs, 2000).

Tıpkı aile öngörülemezliği kavramı gibi aile temelli ve psikopatolojilerle ilişkili diğer bir kavram ise ebeveynleşmedir. Ebeveynleşme, normalde anne babanın çocuklarına karşı yerine getirmesi gereken bazı sorumlulukların, çocuklar tarafından ebeveynler adına üstlenilmesi durumudur (Hooper, 2007). Alanyazında yer alan çalışmalar, tıpkı aile öngörülemezliği gibi ebeveynleşmenin de çocuklarda ortaya çıkan olumsuz etkilerle ilişkili olduğuna işaret etmektedir (Chase, Deming, ve Wells, 1998, Hooper, 2007; Katz, Petracca ve Rabinowitz, 2009; Wells ve Jones, 1998; 2000).

Bu çalışmada aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme ile depresyon düzeyleri, öfke ifade tarzları ve obsesif inanışlar arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi hedeflenmektedir. İzleyen bölümde araştırmada ele alınacak olan kavramlara ilişkin alanyazın bilgisine yer verilmiştir. Daha sonra bu çalışma kapsamında yanıtı aranacak olan araştırma soruları ve bu soruları yanıtlamak için kullanılan yöntem ve bulgular aktarılmıştır.

1.1. AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ

Aile öngörülemezliği (family unpredictability), ailenin davranışlarında ve düzenleyici sistemlerinde tutarsızlık olarak tanımlanmaktadır (Ross ve Hill, 2000). Aile üyelerinin sorumluluklarını tutarlı olarak yerine getirmede gönülsüz veya yetersiz olmaları ve aile içindeki düzenleyici sistemler veya mekanizmaların bozulmasıyla ortaya çıkabilmektedir. Bu tür istikrarsızlıklara yol açan en önemli etkenlerin, ebeveynler ya da temel bakım verenler olduğu düşünülmektedir (Ross ve Hill, 2000). Constantine'e göre (1986) 'öngörülemezlik', diğer aile türleriyle karşılaştırıldığında 'rastgele (random)' ailelerde daha belirgindir. Rastgele ailelerde ebeveynlik sıklıkla dengesiz, tutarsız ve aşırı gevşektir. Bu ailelerin yoğun değişim ve devinim eğilimleri yaratıcı ya da kaotik yönde ortaya çıkabilir. Yaratıcı olanların daha sağlıklı; kaotik olanların daha sağlıksız olmaları olasıdır.

Öngörülebilirliğin önemi, insanların çevrelerinin öngörülebilirliğine ilişkin zihinsel modeller geliştiriyor olabilme ihtimalinden kaynaklanmaktadır (Chisholm, 1996; Ross ve Hill, 2002). Çevremizi nasıl algıladığımız ve gördüğümüz, zihinsel modellerimiz

tarafından etkilenmektedir (Hill, Ross ve Low, 1997). Bu zihinsel modellerin gelişim süreci açısından, anne ile bebek arasındaki etkileşim büyük önem taşımaktadır. Sağlıklı bir duygusal gelişim için annenin ilgisi ve sevgisi oldukça belirleyicidir (Lewis ve Goldberg, 1969). Yaşamın erken yıllarında anneden fazlaca yoksun kalmak, normal zihinsel gelişimi de etkileyebilecek duygusal sorunlara yol açabilmektedir. Yetersiz duygusal deneyimler zihinsel gelişimi olumsuz yönde etkilerken, yeterli ve doyurucu duygusal deneyimler gelişimin tam kapasitesine ulaşmasını sağlamaktadır (Lewis ve Goldberg, 1969). Anne, sevgi ve aynı zamanda da pekiştirme kaynağı olarak iş görmektedir (Gewirtz, 1966). Anne tarafından pekiştirilen davranışların bebek tarafından tekrarlanması daha olasıdır. İstenen davranışlar ortaya çıktığında gösterilen tutarlı pekiştirmeler, davranışın tekrarlanmasının önünü açmaktadır. Davranışın tutarlı olarak pekiştirilmesi, bebeğin çevresi üzerinde etkiye sahip olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilmektedir (Lewis ve Goldberg, 1969). Annenin yaptığı pekiştirmeler, bebeğe davranışlarının sonuçları olduğunu öğretmektedir. Bu da çocukların kendi davranışlarının, çevrelerini etkilediğine inanmalarına olanak sağlamaktadır (Lewis ve Goldberg, 1969). Katkovsky, Crandall ve Good (1967) yaptıkları çalışmada ebeveyn tarafından sağlanan bakım, korumacılık, duygulanım ve onaylamanın bebeğin çevresi üzerinde etkisi olduğuna dair inanç geliştirmesiyle ilişkili olduğunu bulmuştur. Bu ebeveynsel davranışların, yakın fiziksel etkileşim ve ihtiyaçlara duyarlılıkla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çaresizlik ve kontrol duyguları, algısal bilişsel gelişim üzerinde önemli etkilere sahiptir (Lewis ve Goldberg, 1969). Bu etkiyi açıklamaya yönelik genellenmiş beklenti (generalized expectancy) modeli, bebeğin bir şeyler öğrenmesinin tutarlı pekiştirmeyeyle gerçekleştiğini savunmaktadır. Anne ne kadar tutarlı olursa, bebeğe öğrendiği bu davranışı tekrarlama konusunda o kadar güçlü bir eğilim sağlamaktadır.

Sağlanan bakımın tutarlılık düzeyi ve kalitesi ebeveynden ebeveyne değiştiği bilinmekle birlikte, her bebeğin farklı biçimlerde olsa da belli bir miktar tutarlılık deneyimi yaşadığı kabul edilmektedir (Lewis ve Goldberg, 1969). Burada önemli olan nokta tutarlı tepkilerle karşılaşan bebeklerin, tepki vermek için daha istekli olacaklarıdır. Bebeğin tutarlı bakım alıp almaması gelecek öğrenmelerini etkilemektedir (Moss, 1967). Bebek davranışlarıyla çevre üzerinde etki sağladığını öğrendikçe, davranışları daha niyetli ve istekli hale gelmektedir. Bu durumda annenin iki işlevi olduğu göze

çarpmaktadır: Tutarlılık sağlamak ve beklenti yaratmak. Ebeveynin bir diğer görevi de bebeğin kendini pekiştirmesini kolaylaştıracak bir çevre yaratmaktır (Moss, 1967). Bütün bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda, çevresel öngörülebilirlik veya öngörülemezlik algısının, hayatın erken dönemlerinde kazanıldığı düşünülebilmektedir. Öngörülemez bir aile ve çevrede yetişen bireyler, dünyanın öngörülemez olduğuna dair temel bir inanç geliştirmeye yatkındırlar (Fiske ve Taylor, 1991). Ross ve Hill (2002), burada tanımlanan zihinsel modeli “**öngörülemezlik şeması**” olarak adlandırmıştır. Aile öngörülemezliği şemasının gelişimi, sıklıkla bağlanma kuramı ve öğrenilmiş çaresizlik kuramı çerçevesinde ele alınmaktadır.

Bowlby (1969) tarafından geliştirilen Bağlanma Kuramı, yakın duygusal ilişkilerin bebeklikten yaşlılığa kadar yaşam boyu gelişimini anlamayı ve açıklamayı hedeflemektedir. Bağlanma kuramı başta Psikoanaliz, Etiyoloji, Öğrenme Psikolojisi ve Sinir Bilim olmak üzere pek çok kuramsal bakış açısını dengeli ve bütünleştirilmiş olarak içinde barındırmaktadır. John Bowlby, temel bakım veren kişi, özellikle de anneye olan, erken yaşam deneyimlerinin yetişkin kişiliği ve davranışları üzerinde güçlü bir etkisi olduğuna işaret etmektedir. Bağlanma durağan bir ilişki değildir. Bebek ve anne arasında süregiden dinamik bir etkileşimdir. Bu etkileşim bebek ve annenin gün içinde pek çok kere sağlıklı bir biçimde ayrılıp tekrar bir araya gelmeleriyle süregitmektedir. Bağlanma örüntüsü söz konusu olduğunda, anneleri ulaşılabilir ve kabul edici olan bebeklerin, annelerini güvenli bir üs olarak kullanıp çevrelerini keşfetmelerinin daha olası olduğu düşünülmektedir (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Bu tür çocukların güvenli olarak bağlandıkları ifade edilmektedir. Diğer taraftan anneleri daha az ulaşılabilir, daha müdahaleci ve/veya reddedici olan çocukların keşfetmeye ve oynamaya gönülsüz ya da yetersiz olmalarının daha olası olduğu bildirilmektedir (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Bağlanma deneyimleri aracılığıyla bebekler, içsel çalışan modeller oluşturmaktadır (Bowlby, 1969). Bu modeller öncelikle kendileri ve birincil bakım verenleri, daha sonra da diğer sosyal ilişkileri için oluşturulmaktadır. Söz konusu modeller kişinin özellikle gelecekteki yakın ilişkilere yönelik beklentilerini ve seçimlerini büyük ölçüde etkileyebilmektedir. Bu şemalar bir kez düzenlendiklerinde her bilişsel yapı gibi değişime dirençli hale gelmektedir (Belsky ve Cassidy, 1994; Bretherton, 1985; Main, 1991; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Sroufe, 1988). Mevcut boylamsal çalışmalarda bu örüntülerin en azından

yaşamın ilk on yılında çok fazla değişkenlik göstermediği; ancak aile ortamı değişince örüntülerin de değişebileceğine işaret edilmiştir (Belsky ve Cassidy, 1994; Sroufe, 1988). Tıpkı içsel çalışan modellerin önce birincil bakım verenler için oluşturulup, sonra diğer insanlara genellenmesi gibi, öngörülemezliğe dair inançlar da önce aile için oluşturulup, sonra dış dünya ve çevreye genellenmektedir. Bağlanma kuramının aile öngörülemezliği kavramının ortaya çıkmasındaki katkısının bu doğrultuda gerçekleştiği düşünülmektedir.

Öğrenilmiş çaresizlik kuramı ilk olarak Maier, Seligman ve Solomon (1969) tarafından yürütülen hayvan çalışmaları aracılığıyla tanımlanmıştır. Araştırmacılar öğrenilmiş çaresizlik paradigmasına maruz bırakılan hayvanların, çevreleriyle başa çıkabilmek için etkili tepkiler üretemez hale geldiğine ve tepkileriyle sonuç arasında tutarlılığı yitirdiklerine işaret etmektedir. Bu durum öğrenilmiş çaresizlik olarak adlandırılmakta ve kişinin kaderini dış güçlerin ya da diğer kişilerin belirlediğine ilişkin katı ve sürekli bir inanç olarak tanımlanmaktadır (Overmier, 2002). Öğrenilmiş çaresizliğin duygu durum ve fiziksel sağlık üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu kabul edilmektedir (Cohen, 1980). Bu tür inançların, yaşam olayları öngörülemez ve kontrol edilemez olduğunda geliştiği; ancak kontrol edilemez olsa bile öngörülebilirliğin devam ettiği durumlarda gelişmediği bildirilmektedir (Tiggeman ve Winefield, 1987). Bu nedenle bu tür katı inançların gelişiminde olayların öngörülebilirliğinin, kontrol edilebilirliklerinden daha fazla öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Öğrenilmiş çaresizlik kuramının aile öngörülemezliği kavramının ortaya çıkmasındaki katkısının, öngörülemezliğin önemine yaptığı vurgudan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bağlanma ve Öğrenilmiş Çaresizlik Kuramları temel alınarak öne sürülen Aile Öngörülemezliği kavramının (1) finansal konular, (2) yemek düzeni/ öğünler, (3) anne fiziksel-duygusal doyum (nurturance), (4) baba fiziksel-duygusal doyum, (5) anne disiplin, (6) baba disiplin olmak üzere 6 temel boyutu olduğu kabul edilmektedir. Finansal konular boyutu, maddi istikrarsızlığı; öğün boyutu, yemeklerin zamanı ve kiminle olacağı konusunda emin olamamayı; fiziksel-duygusal doyum boyutu, çocukların ihtiyaçlarına tutarsız olarak cevap vermeyi ve disiplin boyutu, tutarsız bir şekilde kural koyma ve uygulama eğilimini temsil etmektedir (Ross ve Hill, 2000).

1.2. AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ İLE İLİŞKİLİ RİSK FAKTÖRLERİ

Görgül çalışmalar, aile öngörülemezliği için risk faktörü olabilecek bazı durumlara dikkat çekmiştir. Bunlar boşanma, ebeveynlerin ruhsal bozuklukları ve ebeveynlerin demografik özellikleri olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır.

1.2.1. Aile Öngörülemezliği ve Boşanma

Hetherington (1993), boşanmanın tek başına basit bir olay olmadığını ve çocuk üzerindeki etkilerinin hem kısa hem de uzun vade de ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Çok fazla çatışmanın yaşandığı evliliklerde boşanma olumlu etkiler ortaya çıkarırken; boşanma öncesi çatışmanın görece az yaşandığı evliliklerde olumsuz etkiler ortaya çıkarabilmektedir (Ross ve Miller, 2009). Boşanma sırasında ve sonrasında ebeveynlerin çocuklarını yakından izlemekte güçlükler yaşadığı görülmektedir. Bu durumda disiplin açısından tutarsızlıklar yaşanabilmektedir. Hetherington, Stanley-Hagan ve Anderson (1989) yaptıkları araştırmada, boşanma sırasında ve sonrasında annelerin çocuklarını cezalandırmada daha tutarsız olduklarını saptamıştır. Duygulanımını ve disiplin örüntülerini eşinden boşandıktan sonra da tutarlı bir şekilde sergileyen anneler, çocuklarının boşanma sonrası streslerini asgari düzeyde tutmalarına yardımcı olabilmektedir (Ross ve Miller, 2009). Boşanma sonrasında sergilenen tutarlı disiplin ve çocuğun izlenmesi, çocukların davranım sorunları üzerindeki boşanmaya bağlı etkilerin en aza indirmeye yardım etmektedir (Simons, Lin, Gordon, Conger ve Lorenz, 1999).

Boşanmayla birlikte oluşan karmakarışık (kaotik) ortamda aile rutinleri ve ailece yenen akşam yemekleri sekteye uğrayabilmektedir (Ross ve Miller, 2009; Wallerstein, Lewis ve Blakeslee, 2000). Rutindeki bozulmaya sıklıkla mali güçlükler de eşlik etmektedir. Seltzer'in (1991) yaptığı bir çalışmada, boşanan ve çocuklarıyla yaşayan kadınların % 40'ının yoksulluk sınırı altında olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynler ayrıldıktan sonra, aynı gelire ayrı ayrı evlerin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Bu durum, gelirin daha az öngörülebilir ve istikrarsız olmasına neden olabilmektedir. Boşanma sonrasında ebeveynler, yeni romantik ilişkiler yaşayabilmektedir. Bu durumda çocuklar, pek fazla tanımadıkları bir yetişkinle aynı evde ve bir aile olarak yaşamak zorunda kalmaktadır.

Bu çocuklar için disiplin, öğünler, ekonomik koşullar ve doyum biyolojik ebeveyniyle yaşamayan çocuklara göre daha öngörülemez olabilmektedir (Ross ve McDuff, 2008).

1.2.2. Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynlerin Ruhsal Bozuklukları

Ebeveynlerin çocuklarına davranış biçimlerinin (sıcaklık ve kontrolcülük derecesi, ebeveynlik stilleri, disiplin uygulamaları) ve aile ortamının, çocukların kişisel stresleri, sosyal yeterlikleri ve sorunlu davranışlarının doğrudan yordayıcısı olduğuna işaret edilmiştir (Bornstein, 2002; Coie ve Dodge, 1998; Wachs, 2000). Reddedici, düşmanca ve sinirli ebeveynler, çocuklarına duygu yönetimi konusunda iyi örnek olamamaktadır (Cole, Michel ve Teti, 1994). Daha sık olumlu duygu ifade eden ebeveynlerin ise daha güçlü bir ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulmasına olanak sağladıkları görülmektedir (Cummings ve Davies, 1996). Belsky (1984) ebeveynlerin mizaç ve kişilik örüntülerinin ebeveynlik uygulamalarını, dolayısıyla da çocuklarının sosyal işlevselliklerini etkilediğini öne sürmüştür. Buna göre, ebeveynler ve çocuklarının mizaçları arasındaki ilişkinin kısmen genetik geçişli olduğu kabul edilmektedir (Losoya, Callor, Rowe ve Goldsmith, 1997). Bir diğer etken ise duygu durumunu düzenlemede eksikliği olan ebeveynlerin, ebeveynlik uygulamaları açısından daha niteliksiz ve olumsuz olmaya yatkın olabileceği yönündedir (Cumberland-Li, Eisenberg, Champion, Gershoff ve Fabes, 2003; Eisenberg, Cumberland ve Spinrad, 1998).

Kendilerinde davranım bozukluğu veya aile yönetim becerileri eksik olan ebeveynlerin tutarsız disiplin uygulamaları aracılığıyla davranım bozuklukları olan çocuklar yetiştirmeye daha eğilimli oldukları saptanmıştır (Patterson, DeBaryshe ve Ramsey, 1989). Bu tür ebeveynlerin, anlık veya uzun süreli stres durumlarında aile yönetimi uygulamalarında önemli bozulmalar yaşamaları daha olası gözükmektedir (Patterson, DeBaryshe ve Ramsey, 1989). Aile idaresi uygulamalarındaki bozukluklar, aile rutinin bozulması ve dolayısıyla aile öngörülemezliğine yol açması nedeniyle dikkate değer gözükmektedir. Bu bozulmaların çocuğun uyum sorunları yaşaması konusunda risk faktörü oldukları düşünülmektedir. Annenin olumsuz disiplin uygulamaları ve sinirliliği ile çocuğun yaşadığı stres arasında ilişkiye işaret eden görgül çalışmalar bulunmaktadır. (Wahler ve Dumas, 1984).

Aile öngörülemezliğinin ortaya çıkmasına yol açan bir diğer etmen ise alkolik bir ebeveyn ile yaşamaktır. Alkolik ebeveyni olan çocuklar daha tutarsız ebeveyn kaynaklı duygulanım (Benson ve Heller, 1987) ve daha tutarsız disiplin (Ross ve Hill, 2000) deneyimlemektedir. Ayrıca alkolik ebeveyn bulunan ailelerde ekonomik zorluklar, ebeveyn işsizliği, ayrılma ve boşanmalara (Menees ve Segrin, 2000) daha sık rastlanmaktadır. Bütün bunlar ise aile öngörülemezliği konusunda önemli risk faktörleri olarak değerlendirilmektedir. Bir diğer risk faktörü de ebeveyn depresyonudur. Depresif ebeveynler saldırgan ya da içedönük olabilmektedir. Bu durum çocuklarının kaygı ve depresyon geliştirmelerine neden olabilmektedir (Jaser ve ark., 2005). Ross ve Wynne (2010) yaptıkları bir çalışmada ebeveyn depresyonu ile çocuklarda gözlenen depresyon/kaygı arasındaki ilişkide öngörülemez gelir, anne kaynaklı disiplin ve baba kaynaklı doyumun aracı rol oynadığını göstermiştir.

1.2.3. Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

Aile öngörülemezliğinin ebeveynlerin yaşıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin yaşı arttıkça birlikte yenen yemeklerin sayısı azalmakta, duygusal doyum düşmekte ve aile öngörülemezliği artmaktadır (Ross ve Hill, 2000). Geç çocuk sahibi olan kişilerde, çocukların yaşı büyüdükçe ebeveynler hızlıca yaşlanmaktadır. Bu durum çocuklar ve ebeveynleri arasındaki ilişkilerin niteliğinin değişmesine neden olmaktadır. Ebeveynlerin çocuklar üzerinde disiplin kurma çabaları boşa çıkabilmekte, çocukların duygusal olarak arkadaşlarına daha çok yaklaşmaları ise anne babadan sağlanan duygusal doyumu ortadan kaldırabilmekte veya azalmasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla da aile öngörülemezliğini artırıcı bir etkiye yol açabilmektedir.

1.3. AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİNİN KLİNİK BAĞLAMDAKİ ETKİLERİ

Yapılan çok sayıda araştırma çevresel olumsuzlukların çocukların işlevselliklerini olumsuz yönde etkilediğine dikkat çekmektedir (Luthar, 2006; Rutter, 1983; Sameroff, 2006). Ailesel ve çevresel olumsuzluklara maruz kalarak büyüyen bazı çocuklar birtakım bozukluklar geliştirirken, bazıları herhangi bir bozukluk geliştirmemektedir. Stres yakınlık modeli çerçevesinde bu durum, yatkınlık faktörlerinin riskli çevre

koşullarıyla ilişkiye girmesiyle açıklanmaktadır. Buna göre davranışsal ya da biyolojik olarak tepkisel çocuklar, stresli yaşam olayları karşısında fazlasıyla savunmasızdır. Çevresel olumsuzluklarda veya risk durumlarında akranlarına göre davranışsal sorunlar ve sağlık sorunları göstermeleri daha olasıdır (Belsky, Hsieh ve Crnic, 1998; Cummings, El-Sheikh, Kouros ve Keller, 2007; Deater-Deckard ve Dodge, 1997; El-Sheikh, 2005; Ramos, Guerin, Gottfried, Bathurst ve Oliver, 2005). Öngörülemezliğin yüksek olduğu aileler, ebeveynler arası anlaşmazlıklar ve aile sağlığı açısından daha riskli durumdadır (Ross ve Hill, 2000).

1.3.1. Aile Öngörülemezliği ve Genel İşlevsellik Düzeyi

Aile desteği, ihtiyaçların karşılanması, ilişki biçimi gibi aile etkenleri psikolojik iyi olma haliyle güçlü bir biçimde ilişkilidir (Cummins, Ireland, Resnick ve Blum, 1999; Herrenkohl, Herrenkohl ve Egolf, 1994; Rutter, 1987). Aile desteği, iyi olma halini güçlendirmekte ve psikolojik belirti olasılığını azaltmaktadır (Carlton ve ark., 2006). Yapılan araştırmalarda aile içindeki karmaşanın aile stresinin en güçlü yordayıcısı olduğu (Craddock, 2001) ve çocuklarda zayıf işlevsellikle bağlantılı olduğuna işaret edilmiştir (Ross ve Hill, 2000). Ailedeki karmaşanın büyük boyutlarda olması ve bilişsel yeteneklerin düşük olması arasında ilişki saptanmıştır (Asbury, Wachs ve Plomin, 2005; Hart, Petrill, Deckard ve Thompson, 2007; Petrill, Pike, Price ve Plomin, 2004). Bu tür kaotik ailelerde büyüyen çocukların dil gelişimleri daha geri olabilmekte ve riskli davranışlar sergilemeye daha yatkın olarak görülebilmektedirler (Wachs, 2000).

Ross ve Hill'in (2000) yaptıkları araştırmada, öngörülemezliğin yüksek olduğu ailelerde daha az aile rutini olduğu ve aile işlevselliğinde bozulmalar olduğu saptanmıştır. Bu bozulmalar arasında düşük duygu katılımı, yüksek rol karmaşası, zayıf iletişim, yetersiz problem çözme becerisi, duygulanım ve disiplinde artmış tutarsızlık, ebeveynler arası yüksek çatışma gibi durumlar yer almaktadır. Aile öngörülemezliğinin fazla olmasının ebeveyn ve çocukların uyumsuz davranışlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Ross ve Hill, 2000).

1.3.2. Aile Öngörülemezliği, Risk Alma Davranışları, Davranım Sorunları ve Antisosyal Kişilik Örüntüleri

Öngörülemez bir ortamda büyüyen çocuk, geleceğin de şimdiki gibi öngörülemez ve sıkıntılı geçeceği beklentisi içinde olabilmektedir (Hill, Jenkins ve Farmer, 2008; Hill, Ross ve Low, 1997). Çevresel öngörülemezlikle ilgili algılar, gelecekle ilgili planları etkilemektedir (Hill, Ross ve Low, 1997). Gelecek öngörülemez ve hayatta kalma kesin değilse, tutucu olmaktansa risk almak daha etkili olabilmektedir (Hill, Jenkins ve Farmer, 2008). Çevresel öngörülemezlik ve risk alma davranışları arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri açıklamaya yönelik girişimlerden biri genetik yol açıklamasıdır. Buna göre ortak bir genetik etken hem aile süreçlerini hem de risk alma davranışını etkilemektedir (Hill, Jenkins ve Farmer, 2008). Hill ve arkadaşları (1997) risk alma davranışlarının en güçlü yordayıcılarının aile öngörülemezliğine dair inançlar ve doğuştan getirilen karakter özellikleri olduğunu savunmuştur. Risk alma davranışlarının bir ucunda suç işleme, antisosyal davranışlar ve ergen dışsallaştırma problemleri yer almaktadır. Kontrollü müdahale çalışmalarında, bu problemlerin aile ortamından etkilendiği bulunmuştur (Brestan ve Eyberg, 1998). Disiplin ve yol göstericilik konularında yapılan ebeveyn uygulamalarının çocukların davranışsal problemler geliştirmeleri üzerinde önemli etkileri olduğu saptanmıştır (Eddy ve Chamberlain, 2000)

Ailedeki karmaşanın büyük boyutlarda olması, çok sayıda davranım problemleriyle (Coldwell, Pike ve Dunn, 2006; Deater-Deckard ve ark., 2009; Dumas ve ark., 2005) ilişkili bulunmuştur. Sıkıntılı aile ortamı, psikolojik rahatsızlıklara yakalanma ve okulla ilişkili davranışsal problemler sergileme riskini artırmaktadır (Carlton ve ark., 2006). Bu çocuklarda, dışsallaştırma belirtileri, sosyal olarak uygun davranışlarda azalma ve okula devamda düşüş görülebilmektedir (Obradovic ve ark., 2010).

Evlilik çatışmaları, anne depresyonu ve finansal strese maruz kalmak gibi baskı yaratan yaşam olayları ve olumsuzlukların, sosyoduygusal davranış sorunları ve bilişsel zayıflıklarla ilgili olduğu bulunmuştur (Boyce, 2007; Boyce ve ark., 2001; Burchinal, Roberts, Hooper ve Zeisel, 2000; Cummings ve Davies, 2002; Essex, Klein, Cho ve Kalin, 2002; Masten ve Shaffer, 2006). Anne tarafından ihmal edilme ve anne

bakımının zayıf olması ile çocukların öğretmenleri tarafından bildirilen dengesiz davranışlar arasında ilişki bulunmuştur (Murray, Woolgar, Briers ve Hipwell, 1999). Ekonomik olarak dezavantajlı durumlar, ebeveynler arası çatışma ve şiddetin çok olması, fiziksel olarak cezalandırıcı ebeveyn disiplinin çocukların davranış sorunlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Cummings, Davies ve Campbell, 2000; Deater-Deckard ve Dodge, 1997; McLoyd, 1998). Gardner (1989), davranım bozukluğu olan ve olmayan çocukları karşılaştırdığı çalışmasında, davranım bozukluğu olan çocukların annelerinin, çatışma yönetiminde daha tutarsız olduklarını tespit etmiştir.

Yapılan araştırmalarda antisosyal davranış örüntüleri sergileyen çocukların ailelerinin disiplin uygulamaları konusunda acımasız ve tutarsız oldukları, çocuklarına çok az ilgi gösterdikleri, çocuklarının faaliyetlerini takip etmedikleri ve bu faaliyetlerinde çocuklarına yol göstericilik yapmadıkları saptanmıştır (Loeber ve Dishion, 1983; McCord, McCord ve Howard, 1961). Yetersiz ebeveynlik uygulamalarının etkisiyle çocuğun aile üyeleriyle girdiği etkileşimlerde sergilediği zorba davranışlar desteklenebilmektedir. Bu gibi durumlarda ailelerin zorba davranışları doğrudan desteklediği kabul edilmektedir (Patterson, 1982; Snyder, 1977; Snyder ve Patterson, 1986). Çocukların sergilediği bu tür davranışlar yüksek derecede itici sosyal çevrelerde hayatta kalmayı sağlayabilmektedir (Patterson, DeBaryshe ve Ramsey, 1989). Ayrıca stres seviyesi yüksek olan ailelerin evlerinde yapılan gözlemlerde, bu evlerde yetişen çocukların sosyal açıdan uygun davranışlarının görmezden gelindiği ya da bu davranışlara ebeveynlerce uygun tepkiler verilmediği ortaya konmuştur (Patterson, 1982; Patterson, Reid ve Dishion, 1992; Snyder, 1977). Dolayısıyla bu süreçte sosyal olarak uygun olan davranışları öğrenmekten de yoksun kalmaktadırlar. Sonuç olarak bu tür davranış örüntüleri sergileyen bazı aileler, antisosyal belirtiler sergileyen ve sosyal becerilerden yoksun bireyler yetiştirmektedir. Bozulmuş aile süreçleri, antisosyal davranışların ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır. Bu durum da sapkın akran gruplarına katılmanın önünü açmaktadır (Patterson, DeBaryshe ve Ramsey, 1989).

1.3.3. Aile Öngörülemezliği ve Madde Kullanım Sorunları

Aile öngörülemezliğinin çocuklarda madde kötüye kullanımı açısından risk faktörü oluşturduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Dielman, Butchart ve Shope, 1993).

Madde kötüye kullanımı, ailedeki bağımlılık hikâyesi ve çevresel bozukluklarla yakından ilişkilidir (Hill, Blow, Young ve Singer, 1994; Hill, Ross, Mudd ve Blow, 1997). Tutsuz disiplinin, alkolik bir ebeveynin sahip olma ve çocukta sorunlu alkol kullanma davranışı arasında aracı değişken olabileceği düşünülmektedir (Ross ve Hill, 2004). Ayrıca madde kötüye kullanım bozukluğu olan gruplarda intihar riski, kontrol gruplarına göre daha yüksek bulunmuştur (Hill, Boyd ve Kortge, 2000).

1.3.4. Aile Öngörülemezliği ve Duygu Durum Zorlukları

Üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada, aile öngörülemezliğinin tüm yönlerinin katılımcıların depresyon ve kaygılarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Ross ve Wynne, 2010). Büyürken algılanan tutsuz ebeveyn duygulanımının kadın üniversite öğrencilerinin bulimik yeme örüntüleriyle ve depresyonlarıyla (Scalf-McIver ve Thompson, 1989) ve artmış özdeşleştirili ile (McCranie ve Bass, 1984) ilişkili olduğu bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde aile öngörülemezliği ve duygu durum zorlukları arasındaki ilişkileri inceleyen çok az sayıda araştırma olduğu göze çarpmıştır. Ancak aile öngörülemezliğinin ebeveynleşme (Burnett, Jones, Bliwise ve Ross, 2006), ebeveynleşmenin ise duygu durum zorlukları ile ilişkili olduğu gösterildiği için (Carroll ve Robinson, 2000; Hooper, Doehler, Jankowski ve Tomek, 2012; Jacobvitz ve Bush, 1996; Katz, Petracca ve Rabinowitz, 2009; Köyden, 2015; Stein, Riedel ve Rotheram-Borus, 1999), aile öngörülemezliği ve duygu durum zorlukları arasındaki ilişki bu tez çalışması kapsamında ele alınmıştır.

Neyse ki aile ortamı, müdahaleye uygun ve açık bir alandır. Aile tarafından sağlanan tutarlı disiplin ve fiziksel ve duygusal doyum, gelecekle ilgili daha tutarlı bir görüş geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Hill, Jenkins ve Farmer, 2008). Bu durum da bireylerde aile öngörülemezliği vasıtasıyla ortaya çıkma ihtimali olan bozukluklar üzerinde olumlu etkiler yapmaktadır.

1.3.5. Aile Öngörülemezliği ve Obsesif Kompulsif Bozukluk

Aile öngörülemezliğine ilişkin alanyazın gözden geçirildiğinde, bu kavramın obsesif kompulsif bozukluk (OKB) ile ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya

rastlanmamıştır. OKB, takıntılarının (obsesyonların), zorlantılarının (kompulsiyonların) veya her ikisinin birlikte bulunmasıyla ortaya çıkan bir bozukluktur. Obsesyonlar, çoğu kişide belirgin bir kaygı ya da sıkıntıya neden olan, yineleyici ve sürekli düşünceler, itkiler veya imgeler olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014). Kimi zaman zorla veya istenmeden geliyor gibi yaşanır. Kişi, kendisine rahatsızlık veren bu düşüncelere, itkilere veya imgelere aldırnamaya veya bunları baskılamaya çalışır veya bunları başka bir düşünce veya eylemle hafifletme girişimlerinde bulunur. Zorlantılar ise kişinin takıntısına tepki olarak veya katı bir biçimde uyulması gereken kurallara göre yapmaya zorlanmış gibi hissettiği yinelemeli davranışlar veya zihinsel eylemler olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014). Bu davranışlar veya zihinsel eylemler, yaşanan kaygı ve sıkıntıdan korunma veya bunları azaltma amacıyla yapılır. Korkulan bir olay veya durumdan sakınma amacı ile de gerçekleştirilebilir. Ancak bu davranışlar veya zihinsel eylemler, hafifletileceği veya korunulacağı tasarlanan durumlarla gerçekçi bir biçimde ilişkili değildir veya aşırı bir düzeydedir. Obsesyonlar ve kompulsiyonlar, kişinin vaktinin büyük bir bölümünü alır ve kişinin işlevsellik alanlarında bozulmalara yol açar.

Öngörülemez bir ailede büyümüş bireylerin kendilerini, olaylar üzerindeki kontrol algılarını yitirmiş olarak hissedebilecekleri ve bu durumu telafi edebilmek için de obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif davranış örüntüleri geliştirmeye yatkın olabilecekleri düşünülmektedir.

1.4. EBEVEYNLEŞME

Normal psikolojik ve fizyolojik gelişim boyunca, her birey büyüyüp olgunlaştıkça aile ve toplum içerisindeki rol ve sorumlulukları da değişmektedir. Rol ve sorumluluklardaki değişim, bireyin gelişimiyle uyumlu olmalıdır. Aile içerisinde çocuk veya ergene uygun olmayan bir zamanda ve uygun olmayan bir biçimde yüklenen sorumluluklar, çeşitli sorunlara yol açabilmektedir (Minuchin, Montalvo, Guerney, Rosman ve Schumer, 1967). Ebeveynleşme, ebeveyn-çocuk arasında gerçekleşen bir tür rol değişimi olarak tanımlanabilir. Çocuk böyle bir durumda kendi istek ve ihtiyaçlarını hiçe sayarak ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kalabilmektedir (Chase, 1999). Bu durum çocuğun gelecek yaşantısında karşısındaki insanların istek ve

ihtiyaçlarını, kendi istek ve ihtiyaçlarından önde tutmasına yol açabilmektedir (Chase, 1999).

Jurkovic (1997) ve Hooper (2007), ebeveynleşmenin duygusal ve enstrümantal ebeveynleşme olmak üzere iki şekilde ortaya çıkabildiğini ifade etmiştir. Bu ayrım, çocuğun üstlendiği görev ve sorumlulukların içeriğine göre yapılmaktadır. Duygusal ebeveynleşmede çocuk, ebeveynleri ve kardeşlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Aile içindeki çatışmaları yatıştıran, huzuru sağlayan, uzlaşma yolu gösteren ve sırdaş rollerini zorunlu olarak üstlenebilmektedir (Jurkovic, 1997). Enstrümantal ebeveynleşmede ise çocuk, ailesinin maddi ihtiyaçlarını karşılamak, ev işlerini yapmak, kardeşlerine bakım vermek gibi sorumlulukları zorunlu olarak üstlenebilmektedir (Jurkovic, 1997). Yapılan araştırmalarda, enstrümantal ebeveynleşmeye kıyasla duygusal ebeveynleşmenin duygusal zorluklar yaşamayla daha fazla ilişkili olduğuna işaret edilmiştir (Champion ve ark., 2009; Hooper, Marotta ve Lanthier, 2008; Jurkovic, 1997).

Ebeveynleşme kavramı ayrıca yıkıcı ve yapıcı ebeveynleşme olarak sınıflandırılmıştır (Jurkovic, 1997). Böylelikle ebeveynleşmenin iyi ve kötü tarafları bir arada değerlendirilmektedir. Yıkıcı ebeveynleşmede çocuğa kötü muamele söz konusudur. Ebeveyn ile çocuk arasındaki sınırlar ve roller belirsizdir. Çocuk üzerindeki sorumluluklar fazladır. Yapıcı ebeveynleşmede ise çocuk tarafından gösterilen özveriler fark edilmektedir. Ayrıca çocuğun özverili davranışları aile tarafından takdir edilmektedir. Çocuğa verilen sorumluluklar içinde bulunan kültür değerleri/normlarına ve çocuğun gelişimine uygunsa çocuğun gelişimine katkı sağlayabilmektedir (Hooper, 2012; Jurkovic, 1997). Ebeveynleşme durumunda ortaya çıkan sonuçlar “algılanan adalet” kavramından etkilenmektedir (Jurkovic, 1997, 1998). Ebeveynleşme sürecine maruz kalan çocuk bu durumu gerekli ve adil görüyorsa, ebeveynleşmenin olumsuz etkilerini daha az deneyimleyecektir.

Yapılan araştırmalarda ebeveynleşmenin bazı olumlu sonuçları olduğu ortaya konmuştur. Aile içinde sorumluluklar üstlenmenin ergenlerde psikolojik iyilik hali ile ilişkili olduğu (Tezler ve Fuligni, 2009), ebeveynleşmenin neden olduğu travma sonrası büyüme vasıtasıyla olumlu bir deneyim olarak görüldüğü (Hooper ve ark., 2008), ergenlere yetkinlik ve özyeterlilik kazandırdığı (Kuperminc, Jurkovic ve Casey, 2009)

ortaya konmuştur. Çocuğun annesine sağladığı duygusal desteğin, çok az veya çok fazla olmaması koşuluyla, çocuğun gelecek dönemdeki psikososyal uyumuna katkı sağladığı saptanmıştır (McMahon ve Luthar, 2007). Ayrıca kadınların ailesel koşulların iyi olmadığı durumlarda kardeşlerinin sorumluluğunu üstlenme davranışı, gelecek dönem psikososyal uyumlarına katkı sağlamaktadır (Fitzgerald ve ark., 2008).

1.5. EBEVEYNLEŞME İLE İLİŞKİLİ RİSK FAKTÖRLERİ

Ebeveynleşme deneyimi, cinsiyetler arasında farklılıklar göstermektedir. Bu konuda kadınların daha dezavantajlı oldukları söylenebilir. Anneler, babalara kıyasla çocuklarından daha fazla duygusal ebeveynleşme talep etmektedir (Jurkovic, 1997; Peris, Goeke-Morey, Cummings ve Emery, 2008). Rol değişimi babadan çok anne ile gerçekleştirilmekte ve kız çocukları ebeveynleşmeyi daha fazla deneyimlemektedir (Mayseless, Bartholomew, Henderson ve Trinke, 2004).

Ailede en büyük çocuk olmak ve kendinden küçük kardeşlerin bulunması enstrümantal ebeveynleşme açısından, ailedeki tek çocuk olmak ise duygusal ebeveynleşme açısından risk faktörü oluşturmaktadır (McMahon ve Luthar, 2007). Ayrıca tek ebeveynli bir ailede büyümek de, enstrümantal ebeveynleşmeye yol açabilmektedir (McMahon ve Luthar, 2007).

Göçmen ailelerin ergen ve genç yetişkin çocukları, akranlarına göre daha fazla ebeveyn rolü üstlendiklerini bildirmiştir (Oznobishin ve Kurman, 2009). Bu ergen ve genç yetişkinler, göç edilen yer ile aileleri arasında dil ve kültür aracılığı yapmaktadır. Yaşlarının verdiği avantajla yeni dil ve kültüre daha kolay uyum sağlayabilmekte ve ailelerinin dış dünyaya açılan yeni kapısı haline gelebilmektedirler. Bu bireylerin yaptıkları dil aracılığının daha düşük gerginlik yarattığı, kültür aracılığının ise daha yüksek gerginlik yarattığı tespit edilmiştir (Ponizowsky, Kurman ve Roer-Strier, 2012). Çocukların annelerine dil aracılığı yapmalarının, duygusal ve enstrümantal ebeveynleşmeyi arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Titzmann, 2012).

Ebeveyn veya ebeveynler herhangi bir maddeye bağımlı olduklarında, rol ve sorumluluklarının gereklerini yerine getiremeyebilmekte ve bu rol ve sorumluluklar çocuklar tarafından üstlenilebilmektedir. Yapılan araştırmalarda alkol bağımlısı

ebeveyne sahip olan üniversite öğrencilerinin ebeveynleşmeye daha fazla maruz kaldıkları saptanmıştır (Chase ve ark., 1998; Kelley ve ark., 2007).

Ebeveynlerden birinin fiziksel veya ruhsal olarak rahatsızlanması veya engeli olması, ailedeki dengeleri bozabilmektedir. Ebeveynlerin sağlıklı oldukları dönemde yürüttükleri işler, çocuklara kalabilmektedir. Bu durum aile düzenini bozmaktadır (Rolland, 1999). Ebeveynleri rahatsızlanan veya ebeveynleri engelli olan bireyler ebeveynleşmeye daha fazla maruz kalmaktadır (Buchino, 1993; Champion ve ark., 2009; Fitzgerald ve ark., 2008; Hooper ve ark., 2012; Stein, Riedel ve Rotheram-Borus, 1999).

Ebeveynleri boşanmış ailelerin çocukları, ebeveynleri bir arada olan ailelerin çocuklarına kıyasla daha fazla ebeveynleşme bildirmektedir (Jurkovic, Thirkield ve Morrell, 2001). Boşanma sonrası dönemde ebeveynlerin işlevselliklerinde bozulmalar ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda çocuklar duygusal ve enstrümantal ebeveynleşme deneyimleyebilmektedir. Ebeveynle gerçekleştirilen duygusal paylaşım fazlaştığında, çocuk bu durumdan zarar görebilmektedir (Peris ve Emery, 2005). Ayrıca ebeveynlerde ortaya çıkabilen boşanma sonrası işlev kayıpları, aile rutininde ve ev işlerinde aksaklıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda çocuklar kardeş bakımı ve ev işlerini yapma gibi sebeplerle enstrümantal ebeveynleşmeye maruz kalabilmektedir. Boşanma söz konusu olmasa bile ebeveynler arasındaki çatışmalar, ebeveynleşme ile ilişkili bulunmuştur (Peris ve ark., 2008).

1.6. EBEVEYNLEŞMENİN KLİNİK BAĞLAMDAKİ ETKİLERİ

Ebeveynleşme, birtakım olumlu sonuçlarının yanında olumsuz doğurguları da olan bir kavramdır. Sosyal yaşamda sorunlara yol açabilmesinin yanında, klinik anlamda da sıkıntılara yol açabilmektedir.

Yapılan bir araştırmada, anne ile gerçekleştirilen duygusal ebeveynleşmenin genç yetişkin kadınlarda depresyon belirtileri gözlenmesiyle ilişkili olduğu bulunmuştur (Katz ve ark., 2009). Alkol tüketen bir ebeveynin ebeveynleşen çocuğunda depresyon seviyesinin arttığı gözlenmiştir (Hooper ve ark., 2012). Ebeveynleri iş veya alkol bağımlısı olan çocukların, daha fazla ebeveynleştiği ve depresyon düzeylerinin arttığı

saptanmıştır (Carroll ve Robinson, 2000). Ebeveynleri madde kullanan ergenlerin, ev işlerini üstlenmek durumunda kaldıkları ve daha fazla depresyon, kaygı ve somatik yakınmaları olduğu tespit edilmiştir (Stein ve ark., 1999). Baba ile duygusal ebeveynleşme yaşayan kız çocukları, yetişkinliğe geçiş dönemlerinde daha fazla kaygı ve depresyon ile daha düşük özsaygı bildirmişlerdir (Jacobvitz ve Bush, 1996). Depresyon, kaygı ve somatizasyon gibi rahatsızlıkların özellikle duygusal ebeveynleşme tarafından yordanabileceği öne sürülmüştür (Hooper ve ark., 2008).

Bireylerin ebeveynleşme sebebiyle içlerine kapandıkları ve kişilerarası işlevselliklerinin olumsuz etkilendiği ifade edilmektedir (Jurkovic, 1997). Ebeveynleşme deneyimi çocuklarda bağımlılık özellikleriyle, bağımlılık özellikleri ise düşük özsaygı ve utanmaya yatkınlık ile ilişkili bulunmuştur (Wells, Glickauf-Hughes ve Jones, 1999). Aslında ebeveynlerine ait olan sorumlulukları üstlenen ve yerine getirmeye çalışan kadınlar, kendi kimlik gelişimleri için gerekli olan ihtiyaçlarını geri plana atabilmektedir (Fullinwider-Bush ve Jacobvitz, 1993).

Erken çocukluk döneminde anne-baba ile rol değişimi, dışsallaştırma sorunları, dikkat sorunları ve sosyal sorunlarla ilişkiliyken (Macfie, Houts, McElwain ve Cox, 2005), orta çocukluk döneminde erkeklerde dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu riskinin artmasıyla ilişkilidir (Jacobvitz, Hazen, Curran ve Hitchens, 2004). Ergenlerin aile içerisinde üstlendikleri ebeveyn rolleri arttıkça öfkeleri, suça karışmaları, isyankar tutumları, madde kullanımları ve cinsel davranışları artmaktadır (Stein ve ark., 1999). Anneleri için ebeveyn rolü üstlenen ergenlerin daha çok içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri yaşadıkları saptanmıştır (McMahon ve Luthar, 2007; Peris ve ark., 2008).

Ebeveynleşen bireylerin akademik başarılarının zarar gördüğü tespit edilmiştir (Chase ve ark., 1998; Jurkovic, 1997). Akademik başarı için aile desteği ve çalışma zamanına ihtiyaç vardır. Özellikle enstrümantal ebeveynleşmeye maruz kalan çocukların, ev işleri ve bakım verme sorumluluğu sebebiyle akademik anlamda çalışmaya zaman bulamayabilecekleri düşünülmektedir. Bakım veren konumuna gelen çocuk, ebeveyninden ilgi ve bakım görebilmek adına zaman zaman somatik yakınmalar geliştirebilmektedir (Jacobvitz ve ark., 2004).

Ebeveynleşme, mazoşistik ve narsistik kişilik özellikleri ile de ilişkili bulunmuştur (Jones ve Wells, 1996). Duygusal ve enstrümantal olarak ebeveynleşmiş bireyler, mazoşistik karakter özellikleri gösterebilmektedirler. Ebeveynleşen çocuk, ailedeki diğer bireylerin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından daha önde tutabilmekte ve bu örüntüyü gelecekteki ilişkilerine de taşıyabilmektedir. Ayrıca ebeveynler gerçekleştiremedikleri hayal ve beklentilerini çocuklarına dayatabilmekte, bunun sonucunda çocuk kendi ihtiyaçlarından feragat ederek idealize edilmiş kalıba uymaya çalışabilmekte ve narsistik kişilik özellikleri geliştirebilmektedir (Jones ve Wells, 1996). Ebeveynleşme, yetişkinlikte bölme savunma mekanizmasının kullanılması ile ilişkili bulunmuştur (Wells ve Jones, 1998). Ebeveynleşmeye maruz kalan ve bölme savunma mekanizmasını kullanan çocuk, ebeveynini yüceltip kendi değerini düşürebilmekte ve böylelikle mazoşistik kişilik özellikleri gösterebilmektedir. Çocuk kendisi hakkında büyülenmeci bir tutum sergilerken başkalarının değerini aşağılayabilmekte ve böylelikle narsistik kişilik özellikleri gösterebilmektedir (Wells ve Jones, 1999).

Türkçe alanyazında ebeveynleşme ve öfke ifade biçimleri ilişkisini inceleyen yalnızca bir araştırmaya rastlanmıştır (Köyden, 2015). Bu araştırmaya göre, kadınların ebeveynleşme sürecini adil bir süreç olarak değerlendirmeleri sürekli öfke konusunda koruyucu bir etki yapmakta ve dışa vurulan öfke düzeyini azaltmaktadır. Çocukluk döneminde kardeşlerinin bakımında rol alan erkeklerin sürekli öfke düzeylerinin daha yüksek olacağı öngörülmektedir. Erkeklerin kardeşlerinin bakımı konusunda aldıkları görevler arttıkça ve maruz kaldıkları ebeveynleşme için çevrelerinden gördükleri takdir azaldıkça öfkelerini kontrol altına alma becerilerinin azaldığına ve öfkelerini ifade etme sıklıklarının arttığına işaret edilmiştir. Ayrıca ebeveyn odaklı ebeveynleşmeye maruz kalan erkeklerin öfkelerini daha az içlerinde tuttukları saptanmıştır.

Türkçe alanyazın incelendiğinde ebeveynleşme ile obsesif inanışlar veya obsesif kompulsif bozukluk arasındaki ilişkileri inceleyen yalnızca bir araştırmaya rastlanmıştır (Köyden, 2015). Bu araştırmada, ebeveynleşmenin kadınların obsesif inanışlarını yordadığına, erkeklerin obsesif inanışlarını ise yordamadığına işaret edilmiştir. Ayrıca ebeveyn odaklı ebeveynleşmeye maruz kalan kadınların, obsesif inanış biçimlerinden sorumluluk/tehdit algısı, mükemmeliyetçilik/kesinlik ve düşüncelerin kontrolü önemi geliştirmeye yatkın oldukları saptanmıştır. Bu kadınlar olumsuz olaylardan kendilerinin

sorumlu olduğunu düşünebilmekte, yaptıkları işleri ve üstlendikleri sorumlulukları mükemmel bir şekilde yerine getirmeleri gerektiğine inanabilmekte ve düşüncelerinin önemini abartabilmektedir.

1.7. ARAŞTIRMANIN AMACI

Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme kavramları uluslararası alanyazında birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu tez çalışması kapsamında aile öngörülemezliği kavramı Türkiye örnekleminde ilk kez çalışılacak olup, aile öngörülemezliği ile öfke tarzları ve obsesif inanışlar ilişkisi uluslararası alanyazında ilk defa incelenecektir. Aile öngörülemezliği ile ilgili alanyazın incelendiğinde, bu olgunun birçok psikopatoloji ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu psikopatolojiler arasında depresyon da yer almaktadır.

Ebeveynleşme ile ilgili alanyazın gözden geçirildiğinde, ebeveynleşmenin de birçok psikopatoloji ile ilişkili olduğu göze çarpmaktadır. Bu psikopatolojiler arasında depresyon, öfke problemleri ve obsesif inanışlar da yer almaktadır.

Bu tez çalışması iki aşamadan oluşacaktır. İlk aşama, aile öngörülemezliği düzeyini ölçmek için kullanılan Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin (Retrospective Family Unpredictability Scale- RetroFUS) (Ross ve McDuff, 2008) Türkçeye uyarlama çalışmasının yapılmasıdır. RetroFUS'un Türkçeye uyarlanması için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yürütülmesi, ölçeğe ilişkin temel psikometrik değerlendirmelerin gerçekleştirilmesi ve alana yeni bir ölçüm aracının kazandırılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın ikinci aşamasında ise aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin, kadın ve erkek katılımcılar üzerinde yarattığı etkilerin farklılığının ve bu değişkenlerin depresyon düzeyleri, öfke tarzları ve obsesif inanışlar üzerindeki etkilerinin incelenmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bu değişkenler arasındaki ilişkilerin uluslararası alanyazın ile tutarlı olarak, Türkiye örnekleminde de gözlenip gözlenmeyeceğinin araştırılması planlanmaktadır.

Araştırmanın amaçları göz önüne alınarak oluşturulan araştırma soruları şu şekildedir:

Çalışma I

1. Türkçeye uyarlanan Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'ni tanımlayan temel psikometrik özellikler nelerdir?
2. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin bu çalışmada ulaşılan faktör yapısı, yurtdışında ulaşılmış olan faktör yapısıyla uyumlu mudur?
3. Türkçeye uyarlanan Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin alt ölçek puanlarında cinsiyet ve SED açısından anlamlı farklılıklar var mıdır?
4. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nden elde edilen puanlarla SCL-90 aracılığıyla elde edilen psikolojik belirtiler ve psikolojik iyilik hali arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?

Çalışma II

Kadın ve erkek katılımcılar için,

1. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, depresyon puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
2. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, sorumluluk/tehdit algısı puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
3. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, mükemmeliyetçilik/kesinlik puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
4. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, düşüncelerin önemi/kontrolü puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
5. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, sürekli öfke puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
6. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, kontrol altına alınmış öfke puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
7. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, dışa vurulan öfke puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
8. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, içte tutulan öfke puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
9. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, temizlik puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

10. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, kontrol puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
11. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, obsesyon puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
12. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, nötrleştirme puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
13. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, biriktirme puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
14. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme, düzenleme puanlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

2.1.1. Birinci Çalışma Örnekleme

Araştırmanın örnekleme Hacettepe Üniversitesi'nin çeşitli fakülte ve bölümlerinde öğrenimine devam etmekte olan 18-29 yaş aralığındaki genç yetişkinlerden oluşmaktadır (**Kadınlar:** Aralık = 18-29, Ort. = 20.14, SS = 1.66; **Erkekler:** Aralık = 18-28, Ort. = 21.32, SS = 1.97; **Tüm Örneklem:** Aralık = 18-29, Ort. = 20.72, SS = 1.91). Araştırmaya toplamda 309 kişi katılmıştır. Katılımcılardan sekizi baba kaybı yaşadığını belirtmiştir. Bu çalışma kapsamında uyarlanmak istenen ölçeğin babayla ilgili sorular ve alt boyutlar içermesi dolayısıyla, baba kaybı yaşadığını belirten sekiz katılımcı çalışma dışında bırakılmıştır. Ayrıca ölçekleri eksik bir şekilde yanıtlayan 17 kişi de çalışma kapsamına alınmamıştır. Böylelikle birinci çalışma, 144'ü kadın (%50.7) ve 140'ı erkek (%49.3) olmak üzere toplam 284 kişi ile yürütülmüştür.

Araştırma örnekleme kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Katılımcılar Hacettepe Üniversitesi'nin 4 farklı fakültesinde (hukuk, iktisadi ve idari bilimler, edebiyat ve mühendislik fakülteleri) lisans eğitimine devam etmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların 76'sı (%26.8) anne-babalarıyla, 134'ü (%47.2) yurttan, 57'si (%20.1) evde arkadaşlarıyla, 10'u (%3.5) evde tek başına yaşadığını ifade etmiş; 7'si (%2.5) ise diğer seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların 264'ünün (%93) anne ve babası birlikte, 20'sinin (%7) ise anne ve babası boşanmıştır. Katılımcıların kardeş sayısı 0 ile 7 arasında değişmektedir. Katılımcıların ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu ise 1 ile 8 arasında değişmektedir. Aile üyelerinin fiziksel sorunlarının olup olmadığı incelendiğinde katılımcıların 18'i (%6.5) anne fiziksel rahatsızlığı, 15'i (%5.4) baba fiziksel rahatsızlığı ve 8'i (%2.9) kardeş fiziksel rahatsızlığı bildirmiştir. Aile üyelerinin psikolojik sorunlarının olup olmadığı

incelendiğinde ise 10'u (%3.6) anne psikolojik rahatsızlığı, 8'i (%2.9) baba psikolojik rahatsızlığı ve 6'sı (%2.2) kardeş psikolojik rahatsızlığı bildirmiştir.

Katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde annelerin 13'ü (%4.6) okuryazar değil, 14'ü (%4.9) okuryazar, 85'i (%29.9) ilkokul mezunu, 34'ü (%12) ortaokul mezunu, 75'i (%26.4) lise mezunu, 60'ı (%21.1) üniversite mezunu ve 3'ü (%1.1) lisansüstü mezunu olarak görülmektedir. Babaların ise 5'i (%1.8) okuryazar, 50'si (%17.6) ilkokul mezunu, 32'si (%11.3) ortaokul mezunu, 92'si (%32.4) lise mezunu, 95'i (%33.5) üniversite mezunu ve 10'u (%3.5) lisansüstü mezunu olarak görülmektedir. Katılımcıların anne eğitim düzeyleri sosyoekonomik düzey (SED) göstergesi olarak kabul edilmiştir. Anne eğitimi SED olarak kabul edildiğinde okuryazar değil-ilkokul mezunu aralığındaki 112 kişi (%39.4) düşük SED grubu, ortaokul mezunu-lise mezunu aralığındaki 109 kişi (%38.4) orta SED grubu, üniversite mezunu-lisansüstü mezunu aralığındaki 63 kişi (%22.2) ise yüksek SED grubu olarak tanımlanmıştır. Birinci çalışma örnekleminin demografik özellikleri Tablo 2.1'de sunulmuştur.

Tablo 2.1. Birinci Çalışma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	144	50.7
Erkek	140	49.3
Anne Baba Durumu		
Ayrı	20	7
Birlikte	264	93
Ailedeki Fiziksel Rahatsızlık		
Anne	18	6.5
Baba	15	5.4
Kardeş	8	2.9
Ailedeki Psikolojik Rahatsızlık		
Anne	10	3.6
Baba	8	2.9
Kardeş	6	2.2
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	13	4.6
Okuryazar	14	4.9
İlkokul	85	29.9
Ortaokul	34	12
Lise	75	26.4
Üniversite	60	21.1
Lisansüstü	3	1.1
Anne Eğitim Durumuna Göre SED		
Düşük SED	112	39.4
Orta SED	109	38.4
Yüksek SED	63	22.2

2.1.2. İkinci Çalışma Örneklemi

Araştırmanın örneklemi Hacettepe Üniversitesi'nin çeşitli fakülte ve bölümlerinde öğrenimine devam etmekte olan 18-28 yaş aralığındaki genç yetişkinlerden oluşmaktadır (**Kadınlar:** Aralık = 18-24, Ort. = 20.77, SS = 1.46; **Erkekler:** Aralık = 19-28, Ort. = 22.40, SS = 1.66; **Tüm Örneklem:** Aralık = 18-28, Ort. = 21.56, SS = 1.75). Araştırmaya toplamda 425 kişi katılmıştır. Katılımcılardan 21'i anne veya baba kaybı yaşadığını belirtmiştir. Bu çalışma kapsamındaki ölçeklerin anne ve babayla ilgili

sorular ve alt boyutlar içermesi dolayısıyla, ebeveyn kaybı yaşadığını belirten 21 katılımcı çalışma dışında bırakılmıştır. Yapılan uç değer analizleri sonucunda 15 kişi çalışmaya alınmamıştır. Ayrıca ölçekleri eksik bir şekilde yanıtlayan 18 kişi de çalışma kapsamına alınmamıştır. Böylelikle ikinci çalışma, 191'i kadın (%51.5) ve 180'i erkek (%48.5) olmak üzere toplam 371 kişi ile yürütülmüştür.

Araştırma örneklemini, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Katılımcılar Hacettepe Üniversitesi'nin 6 farklı fakültesinde (hukuk, iktisadi ve idari bilimler, fen, spor bilimleri, edebiyat ve mühendislik fakülteleri) lisans eğitimine devam etmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır (**Tüm örneklem için:** %13.5 birinci sınıf, %19.4 ikinci sınıf, %23.3 üçüncü sınıf, %37.8 dördüncü sınıf). Katılımcıların 126'sı (%34) anne-babalarıyla, 171'i (%46.1) yurttan, 50'si (%13.5) evde arkadaşlarıyla, 11'i (%2.9) evde tek başına yaşadığını ifade etmiş; 13'ü (%3.5) ise diğer seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların 346'sının (%93.3) anne ve babası birlikte, 25'inin (%6.6) ise anne ve babası boşanmıştır. Katılımcıların kardeş sayısı 0 ile 8 arasında değişmektedir. Katılımcıların ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu ise 1 ile 7 arasında değişmektedir. Aile üyelerinin fiziksel sorunlarının olup olmadığı incelendiğinde katılımcıların 17'si (%4.6) anne fiziksel rahatsızlığı, 9'u (%2.4) baba fiziksel rahatsızlığı ve 13'ü (%3.5) kardeş fiziksel rahatsızlığı bildirmiştir. Aile üyelerinin psikolojik sorunlarının olup olmadığı incelendiğinde ise 16'sı (%4.3) anne psikolojik rahatsızlığı, 7'si (%1.9) baba psikolojik rahatsızlığı ve 10'u (%2.7) kardeş psikolojik rahatsızlığı bildirmiştir.

Katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde annelerin 13'ü (%3.5) okuryazar değil, 14'ü (%3.8) okuryazar, 116'sı (%31.3) ilköğretim mezunu, 43'ü (%11.6) ortaokul mezunu, 104'ü (%28) lise mezunu, 74'ü (%19.9) üniversite mezunu ve 7'si (%1.9) lisansüstü mezunu olarak görülmektedir. Babaların ise 4'ü (%1.1) okuryazar, 57'si (%15.4) ilköğretim mezunu, 41'i (%11.1) ortaokul mezunu, 125'i (%33.7) lise mezunu, 124'ü (%33.4) üniversite mezunu ve 20'si (%5.4) lisansüstü mezunu olarak görülmektedir. Katılımcıların anne eğitim düzeyleri SED göstergesi olarak kabul edilmiştir. İlk çalışmada sosyoekonomik düzey düşük, orta ve yüksek olmak üzere 3 gruba ayrılmış, ancak SED'in GDAÖÖ alt boyutlarının tümünde etkili olmadığı görülmüştür. Bu nedenle ikinci çalışmada sosyoekonomik düzey, düşük ve yüksek

olmak üzere 2 gruba ayrılmış ve analizler bu şekilde yapılmıştır. Anne eğitimi SED olarak kabul edildiğinde okuryazar değil-ortaokul mezunu aralığındaki 186 kişi (%50.1) düşük SED grubu, lise mezunu-lisansüstü mezunu aralığındaki 185 kişi (%49.9) yüksek SED grubu olarak tanımlanmıştır. İkinci çalışma örnekleminin demografik özellikleri Tablo 2.2’de sunulmuştur.

Tablo 2.2. İkinci Çalışma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	191	51.5
Erkek	180	48.5
Anne Baba Durumu		
Ayrı	25	6.6
Birlikte	346	93.3
Ailedeki Fiziksel Rahatsızlık		
Anne	17	4.6
Baba	9	2.4
Kardeş	13	3.5
Ailedeki Psikolojik Rahatsızlık		
Anne	16	4.3
Baba	7	1.9
Kardeş	10	2.7
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	13	3.5
Okuryazar	14	3.8
İlkokul	116	31.3
Ortaokul	43	11.6
Lise	104	28
Üniversite	74	19.9
Lisansüstü	7	1.9
Anne Eğitim Durumuna Göre SED		
Düşük SED	186	50.1
Yüksek SED	185	49.9

2.2 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın ilk bölümünde katılımcılara demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla “Demografik Bilgi Formu”, geçerlik ve güvenilirliğinin saptanması için “Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği (GDAÖÖ)” ve geçerlik çalışmasında dış ölçüt olarak kullanılacak olan “Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)” verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde ise “Demografik Bilgi Formu”, çocukluk ve ergenlik döneminde maruz kalmış olunabilecek aile öngörülemezliği düzeyini belirlemek için

“Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği (GDAÖÖ)”, ebeveynleşme düzeyinin değerlendirilmesi için “Ebeveynleşme Envanteri (EE)”, depresif duygu durumu değerlendirmek için “Beck Depresyon Envanteri (BDE)”, sürekli öfke düzeyi ve öfke ifade biçimlerini değerlendirmek için “Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ)”, obsesif kompulsif inançları değerlendirmek için “Obsesif İnanışlar Ölçeği (OIÖ) ve “Obsesif-Kompulsif Envanteri-Gözden Geçirilmiş Form (OKE-GGF)” verilmiştir. Veri toplama araçları hakkında detaylı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak üzere hazırlanmış formda, katılımcılardan cinsiyet, yaş, gelir düzeyi gibi kişisel soruların yanında, anne ve babanın eğitim durumu, kardeş sayısı, anne ve babasının sağ ve/veya öz olup olmadığı, ailedeki psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar gibi aile üyelerini ilgilendiren soruları da cevaplandırmaları istenmiştir. Araştırmada kullanılan Demografik Bilgi Formu Ek 2’de sunulmuştur.

2.2.2. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği (GDAÖÖ)

Ross ve McDuff (2008) tarafından geliştirilen ölçek, kişilerin geçmişe dönük olarak ailelerindeki öngörülemezlik düzeyini değerlendirmeleri için kullanılmaktadır. Ölçek, geriye dönük olarak yanıtlanan bir öz bildirim ölçeğidir. Her bir madde, 1’den 5’e kadar olan (1: Hiç, 5: Çok fazla) likert tipi puanlamayla değerlendirilmektedir. Ölçek 28 maddeden oluşmaktadır ve 6 alt boyutu vardır. Alt boyutlardan ilki Finansal Öngörülemezlikler alt boyutudur. Bu alt boyut ev ile ilgili ödemelerin (kira, fatura, yiyecek temini) yapılıp yapılamayacağıyla ilgili öngörülemezlikler ve gelir düzeyinin sabit olup olmamasıyla ilgili öngörülemezliklerin saptanmasını sağlamaktadır. Aralarında “*Ebeveynlerim faturalarımızı ne zaman ödeyip ne zaman ödeyemeyeceklerinden asla emin olamazlardı.*” maddesinin de yer aldığı 3 maddeden oluşmaktadır. İkinci alt boyut ailece yenen yemeklerdeki öngörülemezlik düzeyini ölçen “Öğünler” alt boyutudur. Bu alt boyut tüm ailenin bir arada olup etkileşimde bulunduğu

yemek saatlerinde, aile üyelerinin bir araya gelip gelemeyecekleri ve yemeklerin ne zaman yeneceği ile ilgili öngörülemezliklerin saptanmasını sağlamaktadır. Aralarında *“Hafta içi (pazartesi den cumaya kadar) akşam yemeğinde masaya aynı kişiler oturur ve yemek yerdi.”* maddesinin de bulunduğu 5 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü alt boyut annenin bakım verme öngörülemezliğini değerlendiren “ Anne Fiziksel-Duygusal Doyum (nurturance)” alt boyutudur. Bu alt boyut kişilerin ihtiyaç duyduklarında annelerine ulaşp ulaşamayacakları ile ilgili öngörülemezliklerin saptanmasını sağlamaktadır. Aralarında *“Her nerede ihtiyacım olsa annemin bana ulaşabileceğine güvenirdim.”* maddesinin de bulunduğu 6 maddeden oluşmaktadır. Dördüncü alt boyut babanın bakım verme öngörülemezliğini değerlendiren “ Baba Fiziksel-Duygusal Doyum (nurturance)” alt boyutudur. Bu alt boyut kişilerin ihtiyaç duyduklarında babalarına ulaşp ulaşamayacakları ile ilgili öngörülemezliklerin saptanmasını sağlamaktadır. Aralarında *“Her nerede ihtiyacım olsa babamın bana ulaşabileceğine güvenirdim.”* maddesinin de bulunduğu 6 maddeden oluşmaktadır. Beşinci alt boyut annenin disiplin verme öngörülemezliğini değerlendiren “Anne Disiplin” alt boyutudur. Bu alt boyut çocuk sorun çıkardığında annesinin nasıl tepki vereceğiyle ilgili öngörülemezliklerin ve annenin fevri tutumlarının saptanmasını sağlamaktadır. Aralarında *“Sorun çıkardığımda annemin bana müdahale edip etmeyeceği o anki ruh haline bağlıydı.”* maddesinin de bulunduğu 4 maddeden oluşmaktadır. Altıncı alt boyut ise babanın disiplin verme öngörülemezliğini değerlendiren “Baba Disiplin” alt boyutudur. Bu alt boyut çocuk sorun çıkardığında babasının nasıl tepki vereceğiyle ilgili öngörülemezliklerin ve babanın fevri tutumlarının saptanmasını sağlamaktadır. Aralarında *“Sorun çıkardığımda babamın bana müdahale edip etmeyeceği o anki ruh haline bağlıydı.”* maddesinin de bulunduğu 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar ailedeki öngörülemezlik düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir.

Ölçeğin alt ölçekleri için Cronbach Alfa değerleri .71 ve .85 arasındadır. Tüm maddeler için hesaplanan Cronbach Alfa değeri ise .87’dir (Ross ve McDuff, 2008). Yapı geçerliğinin belirlenmesi için Aile Öngörülemezliği ile ilişkili olduğu düşünülen anne-babanın birliktelik durumu, aile içerisinde yaşanan ekonomik sıkıntıların düzeyi (Family Economic Adversity Index), yaşanan muhitin güvenlik düzeyi ve anne-babanın alkolik olup olmama durumu (Children of Alcoholics Screening Test) değerlendirilmiştir. GDAÖÖ alt ölçekleri ve bahsedilen ölçütler arasındaki ilişkiler

incelenmiş ve ölçeğin yeterli geçerliğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Ross ve McDuff, 2008). Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması bulgular bölümünde bulunabilir. Ölçeğin Türkçeye çevrilmiş ve bu çalışmada kullanılan formu Ek 3'te sunulmuştur.

2.2.3. Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)

Kişinin psikopatolojik belirtilerini belirlemeye yönelik envanter, Derogatis (1977) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 90 maddeden oluşmaktadır. Somatizasyon, Obsesif Kompulsif, Kişilerarası Duyarlılık, Depresyon, Kaygı, Düşmanlık, Fobik Kaygı, Paranoid Düşünce, Psikotizm ve ek maddelerle bahsi geçen psikolojik bozukluk belirtilerini sorgulamaktadır. Toplamda 10 alt ölçekten oluşmaktadır. 0-4 arası puanlanabilen 5'li likert tipi maddeler ile ölçülmektedir. Kişiler kendilerini son 15 güne göre değerlendirmektedirler. Türkçeye uyarlama çalışması Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılığı .97 olarak saptanmıştır. Alt ölçekleri için 23 gün ara ile elde edilen test-tekrar test güvenirliği ise .65 ve .87 arasında değişmektedir. Birleşen geçerliğinin tespit edilmesi için Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri ve SCL-90-R alt ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve ölçeğin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır (Dağ, 1991). Ölçek, Türk örnekleminde kullanım için uygun bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alpha değerleri Depresyon, Düşmanlık, Ek Ölçek, Fobik Kaygı, Kaygı, Kişilerarası Duyarlılık, Obsesif Kompulsif, Paranoid Düşünce, Psikotizm, Somatizasyon ve tüm ölçek için sırasıyla .90, .84, .73, .81, .89, .87, .85, .76, .82, .89 ve .98 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin çalışmada kullanılan formu Ek 4'te sunulmuştur.

2.2.4 Ebeveynleşme Envanteri (EE)

Hooper, Doehler, Wallace ve Hannah tarafından (2011) geliştirilmiştir. Geriye dönük bir öz bildirim ölçeğidir. Beşli likert tipi 22 maddeden oluşmaktadır (1: Hiçbir zaman, 5: Her zaman). Envanterin 3 alt boyutu vardır. İlk alt boyut ebeveyn odaklı ebeveynleşme boyutudur ve 12 maddeden oluşmaktadır. İkinci alt boyut kardeş odaklı ebeveynleşme boyutudur ve 7 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü alt boyut ise ebeveynleşmenin algılanan yarar/uyum boyutudur ve 3 maddeden oluşmaktadır.

Envanterden alınan yüksek puanlar, ebeveynleşme düzeyindeki artışa işaret etmektedir. Türkçeye uyarlama çalışması Köyden (2015) tarafından yapılmıştır. Alt boyutlar için Cronbach Alpha değerleri sırasıyla .83, .73, .76; tüm ölçek için Cronbach Alpha değeri ise .82 olarak bulunmuştur (Köyden, 2015). Birleşen geçerliliğinin değerlendirilmesi için Ebeveynleşme Envanteri'nin alt boyutları ve SCL-90-R alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve envanterin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır (Köyden, 2015). Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alpha değerleri sırasıyla .80, .60, .73 ve .78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin çalışmada kullanılan formu Ek 5'te sunulmuştur.

2.2.5. Beck Depresyon Envanteri (BDE)

Beck Depresyon Envanteri'nin (BDE) iki formu bulunmaktadır (Beck, Rush, Shaw ve Emery, 1978; Beck, Ward, Mendelson, Mock ve Erbaugh, 1961). Bu çalışmada 1979 formu kullanılmıştır (Beck, Rush, Shaw ve Emery, 1979). Kişilerdeki depresif belirtilerin yoğunluğunu belirlemek amacıyla oluşturulmuş bir ölçektir. Puanlar, kişilerin kendilerini son bir haftaya göre değerlendirmesi yoluyla elde edilmektedir. Kişiler her bir maddeden 0-3 arası puan alabilmektedir. Ölçek toplamda 21 madde içermektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, daha fazla depresif belirtinin varlığına işaret etmektedir. Kişilerin 0-9 puan aralığında olmaları depresyon yokluğuna, 10-18 puan aralığında olmaları hafif depresyona, 19-25 puan aralığında olmaları ılımlı depresyona ve 26 ve üzeri puan aralığında olmaları şiddetli depresyona işaret etmektedir.

Hisli (1988), ölçeğin 1978 formu üzerinde çalışmış ve uyarlama çalışmasını yapmıştır. MMPI'nin depresyon alt ölçeği ile BDE'yi ölçüt geçerliği kapsamında psikiyatri ve öğrenci örnekleminde karşılaştırmıştır. Sırasıyla .63 ve .50 Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı elde etmiştir. Ölçeğin uyarlama çalışmasını üniversite örneklemini üzerinden yürütmüştür. Ölçeğin geçerliği ve güvenirliğinin (iki yarı test güvenirliği = .74) Türkiye'de kullanım için uygun olduğu sonucuna varmıştır. Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alpha değeri .90, yarı test güvenirlik katsayısı Spearman-Brown= .87, iki yarı arasındaki korelasyon ise .77 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin çalışmada kullanılan formu Ek 6'da sunulmuştur.

2.2.6. Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ)

Ölçek, öfke duygusunun ve ifadesinin değerlendirilmesi amacıyla Spielberger tarafından (1983) geliştirilen bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek 44 maddeden oluşmaktadır ve alt testleri sürekli öfke, durumluk öfke ve öfke ifade biçimlerini (kontrol altına alınmış öfke, dışa vurulan öfke, içte tutulan öfke) değerlendirmek üzere geliştirilmiştir. Her bir maddeden 1-4 arası puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puanların artması, öfke duygusu ve ifadesinin artmasına işaret etmektedir. Türkçeye uyarlaması Özer tarafından (1994) yapılmıştır. Durumluk öfke alt ölçeğinin (10 madde) uyarlama çalışması tamamlanmamıştır. Bu nedenle Türkçeye uyarlanmış kısmı 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha değerleri .62 ile .84 arasında değişmektedir ve ölçüt bağıntılı geçerliği anlamlı bulunmuştur. Sürekli öfke alt boyutunun paralel geçerliğinin değerlendirilmesi için Öfke Envanteri ile ilişkisi incelenmiş ve geçerli olduğu sonucuna varılmıştır (Özer, 1994). Ölçüt geçerliğinin saptanması için hipertansiyon hastalarıyla kontrol grubunun karşılaştırıldığı bir çalışma yapılmış ve ölçeğin ölçüt geçerliğinin makul düzeyde olduğu düşünülmüştür (Özer, 1994). Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alpha değerleri sürekli öfke, kontrol altına alınmış öfke, dışa vurulan öfke ve içte tutulan öfke ve tüm ölçek için sırasıyla .85, .84, .80, .79 ve .82 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin çalışmada kullanılan formu Ek 7'de sunulmuştur.

2.2.7. Obsesif İnanışlar Ölçeği (OİÖ)

Obsesif Kompulsif Bilişsel Çalışma Grubu (OCCWG, 1997) tarafından geliştirilmiştir. Obsesif kompulsif bozukluğun ortaya çıkmasında veya devam etmesinde etkili olan, işlevsel olmayan inanışları incelemeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin kısaltılmış yeni formu 44 madde içermektedir (OCCWG, 2005). Üç alt ölçekten meydana gelmektedir: Sorumluluk/tehdit algısı, mükemmeliyetçilik/kesinlik, düşüncelerin kontrolü/önemi. Yedili likert tipi ölçekle puanlanmaktadır. Artan puanlar, obsesif inanışlarda artmaya işaret etmektedir. Türkçeye uyarlama çalışması Yorulmaz ve Gençöz (2008) tarafından üniversite örneklemi üzerinde yapılmıştır. İç tutarlık değerinin .80-.92 arasında olduğu ve madde-tüm test korelasyonlarının .14-.60 arasında olduğu saptanmıştır. Ölçüt ve

birleşen geçerliğinin tespit edilmesi için OKB belirti düzeyi esas alınmış ve ölçeğin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır (Yorulmaz ve Gençöz, 2008). Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin Türkiye’de kullanım için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alpha değerleri sorumluluk/tehdit algısı, mükemmeliyetçilik/ kesinlik, düşüncelerin kontrolü/önemi ve tüm ölçek için sırasıyla .87, .89, .86 ve .94 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin çalışmada kullanılan formu Ek 8’de sunulmuştur.

2.2.8. Obsesif-Kompulsif Envanteri-Gözden Geçirilmiş Form (OKE-GGF)

Ölçek obsesif kompulsif bozukluk belirtilerinden duyulan rahatsızlığı değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır (Foa ve ark., 2002). Beşli likert tipi (0: Hiç, 4: Aşırı derecede), 18 maddeden oluşmaktadır. Altı belirti alt grubunu (temizlik, kontrol, obsesyonlar, nötrleştirme, biriktirme ve düzenleme) değerlendiren üçer maddeden meydana gelmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 0 ve 90 arasında değişmektedir. Türkçe formu için hesaplanan Cronbach Alpha değerleri, temizlik, kontrol, obsesyonlar, nötrleştirme, biriktirme, düzenleme alt boyutları ve tüm test için sırasıyla .84, .64, .80, .64, .73, .77 ve .90’dır (Yorulmaz, İnöz, Clark ve Radomsky, 2015). Ölçüt geçerliğinin değerlendirilmesi amacıyla OKB belirtileri ile ilişkisi incelenmiş ve ölçeğin Türk kültüründe kullanım için geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır (Yorulmaz, İnöz, Clark ve Radomsky, 2015). Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alpha değerleri sırasıyla .72, .79, .80, .70, .70, .77 ve .90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin çalışmada kullanılan formu Ek 9’da sunulmuştur.

2.3. İŞLEM

2.3.1. Birinci Çalışma

Araştırma için gerekli etik izinler alınmış, daha sonra Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü’nde yer alan çeşitli fakülte ve bölümlerden veriler toplanmıştır. Veri toplama süreci 2015-2016 akademik yılının güz dönemi içerisinde ekim ve aralık ayları boyunca gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu ilk sırada, Geçmişe Dönük

Aile Öngörülemezliği Ölçeği ikinci sırada ve Belirti Tarama Listesi son sırada olacak biçimde oluşturulmuş ölçek setleri verilmiştir. Ölçek setleri sınıf ortamında, ders saatleri içerisinde araştırmacı tarafından dağıtılmış ve toplanmıştır. Sınıflarda erkek öğrenci sayısının az olması sebebiyle ortaya çıkan erkek katılımcı eksikliği, erkek yurtlarına da ölçek verilip veri toplanmasıyla ortadan kaldırılmıştır. Uygulamadan önce çalışmanın gönüllülük esasına dayalı olduğu katılımcılara bildirilmiş ve gönüllü olanların Aydınlatılmış Onam Formu (Ek 1) aracılığıyla imzalı onayları alınmıştır.

2.3.2. İkinci Çalışma

Araştırma kapsamında kullanılan veriler 2015-2016 eğitim öğretim yılının bahar döneminde şubat-nisan ayları arasında Beytepe Kampüsü'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerden toplanmıştır. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği, Ebeveynleşme Envanteri, Beck Depresyon Envanteri, Obsesif İnanışlar Ölçeği, Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği ve Obsesif Kompulsif Envanteri'nden oluşan ölçek setleri verilmiştir. Oluşturulan ölçek setlerindeki ölçek sıralaması dengeli olarak dağıtılmıştır ve katılımcılarda ortaya çıkabilecek yorgunluk etkisi kontrol edilmeye çalışılmıştır. Ölçek setleri sınıf ortamında, ders saatleri içerisinde araştırmacı tarafından dağıtılmış ve toplanmıştır. Uygulamadan önce çalışmanın gönüllülük esasına dayalı olduğu katılımcılara bildirilmiş ve gönüllü olanların Aydınlatılmış Onam Formu aracılığıyla imzalı onayları alınmıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

2.4.1. Birinci Çalışma

Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin iç tutarlılık düzeyini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı ve iki yarı test güvenilirliği hesaplanmıştır. SCL-90-R'den elde edilen psikolojik iyilik hali değerlendirmesi dış ölçüt olarak kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutları ve SCL-90-R alt boyutları arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Ölçeğin faktör yapısı açımlayıcı faktör analizi yöntemiyle incelenmiştir. GDAÖÖ alt

boyutları arasında cinsiyet ve SED kaynaklı ortaya çıkan farkların incelenmesi amacıyla Çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır.

2.4.2. İkinci Çalışma

Bu çalışma kapsamındaki değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerini incelemek amacıyla korelasyon analizi, cinsiyet ve SED'e bağlı farklılıkları incelemek için Çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA) ve Geçmişe Dönük Aile Öngörülemeziği Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri alt boyutlarının, bağımlı değişkenler olan depresyon, sürekli öfke ile öfke ifade tarzları ve obsesif inanışları yordama gücünü incelemek için Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bulgular bölümü Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin uyarlama çalışmasına ilişkin bulguların aktarıldığı “Birinci Çalışma” ve Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin duygu durum güçlükleriyle ilişkilerinin ele alındığı “İkinci Çalışma” olmak üzere iki ana başlık altında sunulmuştur.

3.1. BİRİNCİ ÇALIŞMA

3.1.1. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlama Süreci ve Geçerlik-Güvenirlik Analizleri

3.1.1.1. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Çeviri Çalışması

Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin geliştiricisi olan Lisa Thomson Ross'tan ölçeğin Türkçeye uyarlanması için gerekli olan izinler alınmıştır. Daha sonra ölçekte yer alan maddeler araştırmacı ve alanında yetkin akademisyenlerce İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Ölçeğin çevrilmiş hali İngiliz Dil Bilimi Bölümü'nde görev yapmakta olan akademisyenlere verilmiş ve değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendiriciler çevirisi uygun olan ve olmayan maddeleri belirlemiş ve çevirisini uygun bulmadıkları maddelere kendi çeviri önerilerini yazmışlardır. Gelen geribildirimler üzerine gerekli düzeltmeler yapılmış ve ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçeğin geri çevirisi alanında yetkin bir mütercim tercümana yaptırılmıştır. Ölçeğin orijinal İngilizce formu ve geri çevrilmiş İngilizce formu karşılaştırılmış ve anlamsal olarak herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Son olarak Türkçe form ve Türkçe formun geri çevirisi Lisa Thompson Ross'a gönderilip onayı alınmış ve ölçek çalışmaya dahil edilmiştir.

3.1.1.2. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Faktör Yapısı

Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin yapı geçerliğini değerlendirmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendirmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's testi uygulanmıştır. Faktör analizine uygunluk, KMO değerinin .50'nin üzerinde olması ve Bartlett's testinin sonuçlarının anlamlı olmasıyla sağlanmaktadır. Elde edilen KMO değeri (.76) ve Bartlett's testi sonuçları ($\chi^2 = 3636.91$, $df = 378$, $p < .001$) verilerin temel bileşenler analizi (principle component analysis) için uygun olduğunu göstermiştir.

Öncelikle ölçek maddeleri herhangi bir dönüştürmeye tabi tutulmadan ve faktör sayısı serbest bırakılarak temel bileşenler analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları özdeğeri 1.00'in üzerinde olan 7 faktör olabileceğini göstermiştir. Bu 7 faktör birlikte varyansın %64.38'ini açıklamaktadır. Faktörlerin kırılma grafiği (scree plot) incelendiğinde ise grafikteki kırılma noktasının beşinci faktörde ortaya çıktığı; diğer faktörlerin ise az sayıda madde içerdiği ve yakın özdeğere sahip olduğu gözlenmiştir. Ölçek maddeleri daha sonra varimax dönüştürmesine tabi tutulmuş ve yine 7 faktör elde edilmiştir. Ölçeğin orijinal formunda anne disiplin ve baba disiplin alt boyutlarında yer alan maddeler, bu çalışma kapsamında yapılan faktör analizinde bir araya gelip tek bir 'disiplin' alt boyutu oluşturmuştur. Orijinal formda anne fiziksel-duygusal doyum alt boyutuna yüklenen 1. madde ve baba fiziksel-duygusal doyum alt boyutuna yüklenen 2. madde bir araya gelip yeni bir faktör oluşturmuştur. Yine orijinal formda tek bir faktöre yüklenen öğün maddeleri, yapılan bu faktör analizinde ayrı ayrı iki faktöre yüklenmiştir. Bu yedi faktör birlikte varyansın %67.38'ini açıklamaktadır. İlk faktör 8 maddeden oluşmakta ve varyansın %13.44'ünü açıklamaktadır. İkinci faktör 5 maddeden oluşmakta ve varyansın %12.36'sini açıklamaktadır. Üçüncü faktör 5 maddeden oluşmakta ve varyansın %11.85'ini açıklamaktadır. Dördüncü faktör 3 maddeden oluşmakta ve varyansın %7.7'sini açıklamaktadır. Beşinci faktör 3 maddeden oluşmakta ve varyansın %7.4'ünü açıklamaktadır. Altıncı faktör 2 maddeden oluşmakta ve varyansın %6.07'sini açıklamaktadır. Yedinci faktör 2 maddeden oluşmakta ve varyansın %5.57'sini açıklamaktadır. Bu çalışma kapsamında ulaşılan faktör yapısının, ölçeğin orijinal faktör yapısıyla büyük ölçüde uyumlu olduğu gözlenmiştir. Ölçeğin iki sürümü arasındaki en temel fark, ölçekte iki bağımsız alt boyut olan Anne ve Baba Disiplini

boyutlarının Türkçe uyarlamada tek bir boyut altında toplanmış olmasıdır. Ancak, uluslararası düzeyde bu ölçek kullanılarak yapılan çalışmalarla Türkiye’de yapılan çalışmaların karşılaştırılabilir olması için ölçeğin orijinal faktör yapısının korunmasına karar verilmiştir. Ölçeğe ilişkin faktör analizi sonuçları Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Ölçeğe İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

No	Madde	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
		DİS	BDOY	ADOY	PARA	ÖĞÜN	DOY	ÖĞÜN
20	Sorun çıkardığımda annemin bana müdahale edip etmeyeceği o anki ruh haline bağlıydı.	.79	-	-	-	-	-	-
21	Sorun çıkardığımda babamın bana müdahale edip etmeyeceği o anki ruh haline bağlıydı.	.75	-	-	-	-	-	-
11	Belirli bir durumda babamın nasıl davranacağı o anki ruh haline (kendini nasıl hissettiğine) bağlıydı.	.73	-.31	-	-	-	-	-
10	Belirli bir durumda annemin nasıl davranacağı o anki ruh haline (kendini nasıl hissettiğine) bağlıydı.	.70	-	-.32	-	-	-	-
15	Annem bazen ne söylediğini düşünmeden bana bağırırdı.	.61	-	-.33	-	-	-	.21
25	Annemin farklı durumlarda nasıl davranacağı öngörülemezdi.	.60	-	-.22	-	-	-	.32
16	Babam bazen ne söylediğini düşünmeden bana bağırırdı.	.56	-.27	-	-	.20	-	.38
26	Babamın farklı durumlarda nasıl davranacağı öngörülemezdi.	.55	-	-	.21	-	-	-
14	Duygularım incindiğinde rahatlamak için babama giderdim.	-	.86	.24	-	-	-	-
23	Bir şey canımı sıktığında babama anlatırdım.	-	.81	.32	-	-	-	-
5	Bir yerlerimi incittiğimde, ilk yardım için babamın yanına giderdim.	-	.74	-	-	-	-	-
19	Babam, onun için ne kadar önemli olduğumu düzenli olarak hissettirirdi.	-	.70	-	-	-	.23	-.31
9	Her nerede ihtiyacım olsa babamın bana ulaşabileceğine güvenirdim.	-	.51	-	-.39	-	.38	-
22	Bir şey canımı sıktığında anneme anlatırdım.	-	-	.86	-	-	-	-
13	Duygularım incindiğinde rahatlamak için anneme giderdim.	-	-	.86	-	-	-	-
8	Her nerede ihtiyacım olsa annemin bana ulaşabileceğine güvenirdim.	-	-	.66	-.27	-	.33	-
18	Annem, onun için ne kadar önemli olduğumu düzenli olarak hissettirirdi.	-	-	.63	-	-	.26	-.32
4	Bir yerlerimi incittiğimde, ilk yardım için annemin yanına giderdim.	-	-	.59	-	.23	-	-

F1: Faktör 1, F2: Faktör 2, F3: Faktör 3, F4: Faktör 4, F5: Faktör 5, F6: Faktör 6, F7: Faktör 7, DİS: Disiplin, BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, DOY: Fiziksel-Duygusal Doyum

Tablo 3.1. Ölçeğe İlişkin Faktör Analizi Sonuçları (devam)

No	Madde	F1 DİS	F2 BDOY	F3 ADOY	F4 PARA	F5 ÖĞÜN	F6 DOY	F7 ÖĞÜN
6	Ebeveynlerim faturalarımızı ne zaman ödeyip ne zaman ödeyemeyeceklerinden asla emin olamazlardı.	-	-	-	.77	-	-	-
28	Bazı aylarda harcayacak çok paramız olurdu, diğer aylarda ise oldukça parasız olurduk.	-	-	-	.76	-	-	-
12	Ailemizin yiyecek ve barınma (kira ya da ev kredisi ödemeleri) için her zaman yeterli miktarda parası vardı.	-	-	-	-.67	.20	-	-
3	Hafta içlerinde her akşam (pazartesi cumaya kadar), yemek hep aynı saatte yenirdi.	-	-	-	-	.80	-	-
7	Ne zaman sofraya oturacağımızı tahmin etmek zordu.	-	-	-	-	-.71	-	-
17	Hafta içi (pazartesi cumaya kadar) akşam yemeğinde masaya aynı kişiler oturur ve yemek yerd.	-	-	-	-	.69	-	-.22
1	Annem her gün her bir çocuğuyla zaman geçirirdi.	-	-	-	-	-	.81	-
2	Babam her gün her bir çocuğuyla zaman geçirirdi.	-	-	-	-	-	.67	-
24	Hafta içi, herkes sadece kendi akşam yemeğini hazırlarsa, bu daha kolay olurdu.	-	-	-	-	-	-	.75
27	Evden kahvaltı etmeden çıkardık.	-	-	-	-	-	-	.63
<i>Açıkladığı Varyans</i>		%13.44	%12.36	%11.85	%7.7	%7.4	%6.07	%5.57
<i>Cronbach Alpha</i>		.84	.85	.83	.69	.76	.76	.41

F1: Faktör 1, F2: Faktör 2, F3: Faktör 3, F4: Faktör 4, F5: Faktör 5, F6: Faktör 6, F7: Faktör 7, DİS: Disiplin, BDOY: Baba Fiziksel- Duygusal Doyum, ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, DOY: Fiziksel-Duygusal Doyum

3.1.1.3. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri

Mevcut örneklem için Anne Fiziksel-Duygusal Doyum alt testi puan ortalaması 2.26, standart sapması 0.80, varyansı 0.64 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı Alfa= .82, yarı test güvenirlik katsayısı Spearman-Brown= .74, iki yarı arasındaki korelasyon ise .59 olarak bulunmuştur.

Baba Fiziksel-Duygusal Doyum alt testi puan ortalaması 2.97, standart sapması 0.86, varyansı 0.73 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı Alfa= .86, yarı test güvenirlik katsayısı Spearman-Brown= .84, iki yarı arasındaki korelasyon ise .72 olarak bulunmuştur.

Anne Disiplin alt testi puan ortalaması 2.36, standart sapması 0.83, varyansı 0.70 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı Alfa= .80, yarı test güvenirlik katsayısı Spearman-Brown= .81, iki yarı arasındaki korelasyon ise .68 olarak bulunmuştur.

Baba Disiplin alt testi puan ortalaması 2.48, standart sapması 0.85, varyansı 0.72 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı Alfa= .78, yarı test güvenirlik katsayısı Spearman-Brown= .79, iki yarı arasındaki korelasyon ise .65 olarak bulunmuştur.

Finansal Öngörülemezlikler alt testi puan ortalaması 1.80, standart sapması 0.69, varyansı 0.48 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı Alfa= .69, yarı test güvenirlik katsayısı Spearman-Brown= .67, iki yarı arasındaki korelasyon ise .48 olarak bulunmuştur.

Öğün alt testi puan ortalaması 2.05, standart sapması 0.67, varyansı 0.45 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı Alfa= .65, yarı test güvenirlik katsayısı Spearman-Brown= .66, iki yarı arasındaki korelasyon ise .49 olarak bulunmuştur.

Mevcut örneklem için Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin toplam puan ortalaması 2.37, standart sapması 0.52, varyansı 0.27 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısı Alfa= .88, yarı test güvenirlik katsayısı Spearman-Brown= .66, iki yarı arasındaki korelasyon ise .49 olarak bulunmuştur. Ölçeğin orijinal formuna ve Türkçe uyarlamasına ait iç tutarlılık katsayıları Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2. GDAÖÖ'nün Orijinal ve Türkçeye Uyarlanmış Formlarına Ait İç Tutarlılık Katsayıları

Alt Boyut	Orijinal Ölçek (Alpha)	Türkçe Uyarlama (Alpha)
Anne Fiziksel-Duygusal Doyum	.80	.82
Baba Fiziksel-Duygusal Doyum	.85	.86
Anne Disiplin	.84	.80
Baba Disiplin	.73	.78
Para	.71	.69
Öğün	.82	.65
Tüm Ölçek	.87	.88

3.1.1.4. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nden Elde Edilen Puanlarda Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nde cinsiyet ve SED'e dayalı farkları değerlendirebilmek amacıyla çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Cinsiyet iki düzey (kadın x erkek), SED üç düzey (düşük x orta x yüksek) bağımsız değişken ve GDAÖÖ'nün altı alt boyutu (finansal öngörülemezlikler, öğünler, anne fiziksel-duygusal doyum, baba fiziksel-duygusal doyum, anne disiplin, baba disiplin) bağımlı değişken olarak alınmıştır. Analiz sonuçları SED temel etkisinin (Wilks' $\lambda = 0.85$, $F_{(12,546)} = 3.964$, $p < .001$, $\eta^2 = .08$) anlamlı olduğuna, cinsiyet temel etkisi ve cinsiyet ile SED ortak etkilerinin anlamlı olmadığına ($p > .05$) işaret etmiştir.

SED'in aile öngörülemezliğinin hangi alt boyutlarında anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirlemek amacıyla yürütülen varyans analizi sonuçları, anlamlı farkın Finansal Öngörülemezlikler ($F_{(2, 278)} = 12.523$, $p < .001$, $\eta^2 = .08$) ve Anne Fiziksel-Duygusal Doyum ($F_{(2, 278)} = 4.546$, $p < .05$, $\eta^2 = .03$) alt boyutlarında olduğunu göstermiştir. Buna göre yüksek SED grubunda deneyimlenen finansal öngörülemezlikler (Ort.= 1.47, SS= 0.51), orta SED grubundan (Ort.= 1.79, SS= 0.69) daha düşüktür. Orta SED grubunda deneyimlenen finansal öngörülemezlikler (Ort.= 1.79, SS= 0.69) ise düşük SED grubundan (Ort. = 1.99, SS= 0.71) daha düşüktür. Ayrıca orta SED grubunda deneyimlenen anne fiziksel-duygusal doyumunu öngörülemezliği (Ort.= 2.11, SS= 0.82), yüksek SED grubundan (Ort.= 2.23, SS= 0.79) daha düşüktür. Yüksek SED grubunda deneyimlenen anne kaynaklı fiziksel-duygusal doyuma ilişkin öngörülemezlikler ise düşük SED grubundan (Ort. = 2.43, SS= 0.77) daha düşüktür.

Yukarıda aktarılan bulgular çerçevesinde cinsiyet ve SED'in aile öngörülemezliği alt boyutlarının tümü üzerinde anlamlı etkileri olmadığı görülmüş ve izleyen adımlarda bu değişkenler için ayrı ayrı analizler yapılmamıştır.

Tablo 3.3. Birinci Çalışmadaki Katılımcıların GDAÖÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		PARA		ÖĞÜNLER		ANNE DOYUM		BABA DOYUM		ANNE DİSİPLİN		BABA DİSİPLİN	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Düşük SED	Kadın	1.84	0.52	2.00	0.61	2.37	0.68	3.06	0.78	2.37	0.82	2.45	0.91
	Erkek	2.14	0.84	2.03	0.66	2.49	0.84	3.13	0.86	2.56	0.77	2.66	0.71
Orta SED	Kadın	1.71	0.72	1.96	0.67	1.94	0.73	2.80	0.87	2.21	0.84	2.34	0.90
	Erkek	1.87	0.66	2.16	0.73	2.29	0.86	3.00	0.84	2.42	0.85	2.60	0.88
Yüksek SED	Kadın	1.38	0.43	2.19	0.76	2.19	0.73	2.93	0.90	2.27	0.93	2.47	0.85
	Erkek	1.56	0.58	2.04	0.54	2.27	0.86	2.78	0.91	2.24	0.82	2.27	0.79
Tüm Grup	Kadın	1.69	0.61	2.03	0.67	2.16	0.73	2.93	0.85	2.28	0.85	2.41	0.89
	Erkek	1.91	0.75	2.08	0.66	2.37	0.86	3.00	0.87	2.44	0.82	2.55	0.80
	D.SED	1.99	0.71	2.01	0.63	2.43	0.76	3.10	0.82	2.46	0.80	2.55	0.82
	O.SED	1.79	0.69	2.06	0.71	2.11	0.82	2.90	0.85	2.31	0.85	2.46	0.89
	Y.SED	1.47	0.51	2.12	0.66	2.23	0.79	2.85	0.90	2.25	0.87	2.37	0.82

Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma, D.SED: Düşük SED, O.SED: Orta SED, Y.SED: Yüksek SED

3.1.1.5. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin Birleşen Geçerliği Bulguları

Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin birleşen geçerliğinin değerlendirilmesi için psikolojik iyilik hali dış ölçüt olarak ele alınmıştır. Psikolojik iyilik halinin değerlendirilmesi için ise SCL-90-R kullanılmıştır. GDAÖÖ ve SCL-90-R alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Analiz bulguları Tablo 3.4'te sunulmuştur.

Tablo 3.4.'te görüldüğü üzere ailedeki finansal öngörülemezlikler “somatizasyon” ($r = .21, p < .01$), “obsesif kompulsif” ($r = .17, p < .01$), “kişilerarası duyarlılık” ($r = .13, p < .05$), “kaygı” ($r = .18, p < .01$), “düşmanlık” ($r = .20, p < .01$), “fobik kaygı” ($r = .14, p < .05$), “paranoid düşünce” ($r = .14, p < .05$), “psikotizm” ($r = .20, p < .01$) ve “ek ölçek” ($r = .19, p < .01$) alt ölçekleri ile pozitif yönde anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur. Ailece yenen yemeklerdeki öngörülemezlikler “somatizasyon” ($r = .16, p < .01$), “obsesif kompulsif” ($r = .13, p < .05$), “düşmanlık” ($r = .12, p < .05$), “psikotizm” ($r = .14, p < .05$) ve “ek ölçek” ($r = .12, p < .05$) alt ölçekleri ile pozitif yönde anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur.

Anneden sağlanan fiziksel ve duygusal doyuma ilişkin öngörülemezlikler “düşmanlık” ($r = .16, p < .01$), “psikotizm” ($r = .12, p < .05$) ve “ek ölçek” ($r = .12, p < .05$) alt ölçekleri ile pozitif yönde anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur. Babadan sağlanan fiziksel ve duygusal doyuma ilişkin öngörülemezlikler hiçbir alt ölçek ile anlamlı derecede ilişkili bulunmamıştır.

Anne kaynaklı disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler “somatizasyon” ($r = .27, p < .01$), “obsesif kompulsif” ($r = .31, p < .01$), “kişilerarası duyarlılık” ($r = .27, p < .01$), “depresyon” ($r = .27, p < .01$), “kaygı” ($r = .23, p < .01$), “düşmanlık” ($r = .29, p < .01$), “fobik kaygı” ($r = .13, p < .05$), “paranoid düşünce” ($r = .24, p < .01$), “psikotizm” ($r = .27, p < .01$) ve “ek ölçek” ($r = .27, p < .01$) alt ölçekleri ile pozitif yönde anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur. Baba kaynaklı disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler “somatizasyon” ($r = .28, p < .01$), “obsesif kompulsif” ($r = .31, p < .01$), “kişilerarası duyarlılık” ($r = .32, p < .01$), “depresyon” ($r = .25, p < .01$), “kaygı” ($r = .31, p < .01$),

“düşmanlık” ($r = .26, p < .01$), “fobik kaygı” ($r = .16, p < .01$), “paranoid düşünce” ($r = .27, p < .01$), “psikotizm” ($r = .30, p < .01$) ve “ek ölçek” ($r = .32, p < .01$) alt ölçekleri ile pozitif yönde anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur.

Tablo 3.4. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği Alt Boyut Puanlarının SCL-90-R Ölçeği Alt Boyut Puanlarıyla Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	PARA	ÖĞÜN	ADOY	BDOY	ADIS	BDIS
Somatizasyon	.21**	.16**	.07	.06	.27**	.28**
Obsesif kompulsif	.17**	.13*	.08	.08	.31**	.31**
Kişilerarası duyarlılık	.13*	.07	.06	.09	.27**	.32**
Depresyon	.11	.11	.11	.10	.27**	.25**
Kaygı	.18**	.11	.11	.08	.23**	.31**
Düşmanlık	.20**	.12*	.16**	.11	.29**	.26**
Fobik kaygı	.14*	.08	.02	-.01	.13*	.16**
Paranoid düşünce	.14*	.07	.10	.09	.24**	.27**
Psikotizm	.20**	.14*	.12*	.08	.27**	.30**
Ek ölçek	.19**	.12*	.12*	.06	.27**	.32**

ADOY: Anne Fiziksel ve Duygusal Doyum, BDOY: Baba Fiziksel ve Duygusal Doyum, ADIS: Anne Disiplin, BDIS: Baba Disiplin

** $p < .01$, * $p < .05$

3.2. İKİNCİ ÇALIŞMA

Araştırmanın ikinci aşamasında ilk olarak Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği, Ebeveynleşme Envanteri, Beck Depresyon Envanteri, Sürekli Öfke-Öfke Tarzları Ölçeği, Obsesif İnanışlar Ölçeği ve Obsesif Kompulsif Envanteri alt boyutları arasındaki ilişkiler korelasyon analizi yapılarak incelenmiştir. İkinci olarak cinsiyet ve SED’in çalışmada yer alan ölçeklerin alt boyutları üzerindeki etkileri, tek yönlü çok faktörlü varyans analizi (Faktöryel ANOVA) ve iki yönlü çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) aracılığıyla incelenmiştir. Son olarak GDAÖÖ ve EE puanlarının, çalışmanın yordanan değişkenleri olan BDE, SÖÖTÖ, OİÖ ve OKE puanlarını yordama gücünü incelemek amacıyla Hiyerarşik Regresyon Analizleri yapılmıştır.

3.2.1. Korelasyon Analizi Bulguları

Çalışmanın bağımsız değişkenleri olan Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri alt boyut puanları ile bağımlı değişkenlerin (Depresyon, Öfke, Obsesif İnanışlar) alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı

aracılığıyla incelenmiştir. Analizler kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı yapılmıştır. Analizler sonucunda kadın ve erkek katılımcılar için, çalışmada yer alan ölçümlerin alt boyutlar arasında farklı düzeylerde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Saptanan ilişkilerin genel olarak alanyazınla tutarlı oldukları görülmüştür. Bulguların kolaylıkla takibinin sağlanabilmesi amacıyla aile öngörülemezliği dışındaki değişkenlerin kendi aralarındaki ilişkilere yalnızca tablolarda yer verilmiştir. Bulgular Tablo 3.5, Tablo 3.6, Tablo 3.7 ve Tablo 3.8’de aktarılmıştır.

Tablo 3.5. Kadınların Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	PARA	ADOY	BDOY	ADIS	BDIS	AYU	KOE	EOE
ÖĞÜN	.36**	.31**	.30**	.23**	.17*	-.27**	-.06	.06
PARA		.23**	.22**	.17*	.13	-.24**	.19**	.14
ADOY			.33**	.46**	.16*	-.47**	-.13	-.05
BDOY				.18*	.19**	-.54**	-.12	-.11
ADIS					.41**	-.35**	-.01	.17*
BDIS						-.33**	.06	.14
AYU							-.13	.07
KOE								.45**

ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, ADIS: Anne Disiplin, BDIS: Baba Disiplin, AYU: Algılanan Yarar/Uyum, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme

*p< .05, **p< .01

Kadınlar için Öğün puanlarının Finansal Öngörülemezlikler ($r = .36$, $p < .01$), Anne Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .31$, $p < .01$), Baba Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .30$, $p < .01$), Anne Disiplin ($r = .23$, $p < .01$), Baba Disiplin ($r = .17$, $p < .05$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.27$, $p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Finansal Öngörülemezlikler puanlarının Anne Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .23$, $p < .01$), Baba Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .22$, $p < .01$), Anne Disiplin ($r = .17$, $p < .05$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.24$, $p < .01$), Kardeş Odaklı Ebeveynleşme ($r = .19$, $p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne Fiziksel- Duygusal Doyum puanlarının Baba Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .33$, $p < .01$), Anne Disiplin ($r = .46$, $p < .01$), Baba Disiplin ($r = .16$, $p < .05$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.47$, $p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Baba Fiziksel-Duygusal Doyum puanlarının Anne Disiplin ($r = .18$, $p < .05$), Baba Disiplin ($r = .19$, $p < .01$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.54$, $p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne Disiplin puanlarının Baba Disiplin ($r = .41$, $p < .01$), Algılanan

Yarar/Uyum ($r = -.35, p < .01$), Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme ($r = .17, p < .05$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Baba Disiplin puanlarının Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.33, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Tablo 3.6. Erkeklerin Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	PARA	ADOY	BDOY	ADIS	BDIS	AYU	KOE	EOE
ÖĞÜN	.52**	.26**	.30**	.26**	.18*	-.30**	-.01	.10
PARA		.06	.20**	.23**	.26**	-.19**	.13	.25**
ADOY			.54**	.26**	.17*	-.42**	-.21**	-.12
BDOY				.16*	.40**	-.58**	-.22**	-.18*
ADIS					.48**	-.23**	-.03	.09
BDIS						-.38**	.02	.06
AYU							.23**	.15*
KOE								.63**

ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, ADIS: Anne Disiplin, BDIS: Baba Disiplin, AYU: Algılanan Yarar/Uyum, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme

* $p < .05$, ** $p < .01$

Erkekler için Öğün puanlarının Finansal Öngörülemezlikler ($r = .52, p < .01$), Anne Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .26, p < .01$), Baba Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .30, p < .01$), Anne Disiplin ($r = .26, p < .01$), Baba Disiplin ($r = .18, p < .05$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.30, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Finansal Öngörülemezlikler puanlarının Baba Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .20, p < .01$), Anne Disiplin ($r = .23, p < .01$), Baba Disiplin ($r = .26, p < .01$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.19, p < .01$), Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme ($r = .25, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne Fiziksel-Duygusal Doyum puanlarının Baba Fiziksel-Duygusal Doyum ($r = .54, p < .01$), Anne Disiplin ($r = .26, p < .01$), Baba Disiplin ($r = .17, p < .05$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.42, p < .01$), Kardeş Odaklı Ebeveynleşme ($r = -.21, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Baba Fiziksel-Duygusal Doyum puanlarının Anne Disiplin ($r = .16, p < .05$), Baba Disiplin ($r = .40, p < .01$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.58, p < .01$), Kardeş Odaklı Ebeveynleşme ($r = -.22, p < .01$), Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme ($r = -.18, p < .05$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne Disiplin puanlarının Baba Disiplin ($r = .48, p < .01$), Algılanan Yarar/Uyum ($r = -.23, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Baba Disiplin puanlarının Algılanan

Yarar/Uyum ($r = -.38, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Kadınlar için Öğün puanlarının Obsesyon ($r = .18, p < .05$) puanları ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Finansal Öngörülemezlikler puanlarının Depresyon ($r = .17, p < .05$), Temizlik ($r = .19, p < .01$) puanları ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne Fiziksel-Duygusal Doyum puanlarının Sorumluluk/Tehdit Algısı ($r = .15, p < .05$), Depresyon ($r = .20, p < .01$), Sürekli Öfke ($r = .15, p < .05$), Kontrol Edilen Öfke ($r = -.25, p < .01$), İçte Tutulan Öfke ($r = .21, p < .01$), Obsesyon ($r = .26, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Baba Fiziksel-Duygusal Doyum puanlarının İçte Tutulan Öfke ($r = .21, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne Disiplin puanlarının Depresyon ($r = .19, p < .01$), Sürekli Öfke ($r = .27, p < .01$), Kontrol Edilen Öfke ($r = -.29, p < .01$), Dışa Vurulan Öfke ($r = .21, p < .01$), İçte Tutulan Öfke ($r = .24, p < .01$), Obsesyon ($r = .17, p < .05$), Biriktirme ($r = .20, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Baba Disiplin puanlarının Sorumluluk/Tehdit Algısı ($r = .20, p < .01$), Mükemmeliyetçilik/Kesinlik ($r = .16, p < .05$), Depresyon ($r = .15, p < .05$), Sürekli Öfke ($r = .19, p < .01$), İçte Tutulan Öfke ($r = .25, p < .01$), Temizlik ($r = .25, p < .01$), Kontrol ($r = .24, p < .01$), Nötrleştirme ($r = .23, p < .01$), Biriktirme ($r = .21, p < .01$), Düzenleme ($r = .19, p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Erkekler için Öğün puanlarının Mükemmeliyetçilik/Kesinlik ($r = -.15, p < .05$) puanları ile anlamlı düzeyde negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Finansal Öngörülemezlikler puanlarının Dışa Vurulan Öfke ($r = .21, p < .01$) puanları ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne Fiziksel-Duygusal Doyum puanlarının Depresyon ($r = .20, p < .01$) puanları ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Baba Fiziksel-Duygusal Doyum puanlarının Depresyon ($r = .26, p < .01$) puanları ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne Disiplin puanlarının Sürekli Öfke ($r = .22, p < .01$), Kontrol Edilen Öfke ($r = -.15, p < .05$), Dışa Vurulan Öfke ($r = .17, p < .05$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Baba Disiplin puanlarının Sorumluluk/Tehdit Algısı ($r = .16, p < .05$), Depresyon ($r = .16, p < .05$), Sürekli Öfke ($r = .27, p < .01$), Dışa Vurulan Öfke ($r = .29, p < .01$)

.01), İçte Tutulan Öfke ($r = .19$, $p < .01$) puanları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Tablo 3.7. Kadınların Ölçeklerden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlar

	STA	MÜK	DKÖ	DEP	SÖ	KÖ	DÖ	İÖ	TEM	KONT	OBS	NÖTR	BİRK	DÜZ
ÖĞÜN	-.02	-.08	.06	.03	-.05	-.07	-.08	.08	.04	-.04	.18*	.09	.04	-.01
PARA	.08	.02	.12	.17*	.03	-.13	-.01	-.05	.19**	.04	.12	.09	.12	.09
ADOY	.15*	.10	.15	.20**	.15*	-.25**	-.01	.21**	.12	.05	.26**	.13	.11	.06
BDOY	.02	.06	-.06	.14	.05	.01	.01	.21**	-.03	.06	.09	-.05	.12	.07
ADIS	.11	.05	.09	.19**	.27**	-.29**	.21**	.24**	.09	.07	.17*	.13	.20**	.03
BDIS	.20**	.16*	.08	.15*	.19**	-.11	.12	.25**	.25**	.24**	.11	.23**	.21**	.19**
AYU	.01	-.04	.02	-.21**	-.11	.12	-.12	-.22**	-.03	-.03	-.21**	-.01	-.11	-.05
KOE	.15*	.15*	.13	.14	.16*	.01	.08	-.01	.24**	.09	.06	.12	-.01	.09
EOE	.12	.02	.10	.26**	.14	-.01	.11	-.03	.12	-.06	.02	.06	.04	-.01
STA		.72**	.61**	.34**	.46**	-.10	.24**	.25**	.38**	.39**	.41**	.32**	.21**	.31**
MÜK			.51**	.24**	.47**	.02	.17*	.23**	.30*	.38**	.31**	.30**	.15*	.48**
DKÖ				.23**	.38**	-.24**	.19**	.03	.41**	.30**	.52**	.35**	.21**	.27**
DEP					.40**	-.14	.27**	.32**	.29**	.20**	.47**	.28**	.15	.27**
SÖ						-.43**	.64**	.39**	.38**	.32**	.46**	.39**	.32**	.31**
KÖ							-.51**	-.06	-.14	-.10	-.31**	-.16*	-.14	-.06
DÖ								.16*	.19**	.14*	.35**	.21**	.22**	.10
İÖ									.23**	.20**	.33**	.18*	.20**	.13
TEM										.48**	.42**	.55**	.46**	.43**
KONT											.41**	.46**	.39**	.43**
OBS												.41**	.26**	.31**
NÖTR													.43**	.50**
BİRK														.36**

ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, ADIS: Anne Disiplin, BDİS: Baba Disiplin, AYU: Algılanan Yarar/Uyum, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, STA: Sorumluluk/Tehdit Algısı, MÜK: Mükemmeliyetçilik/Kesinlik, DKÖ: Düşüncelerin Kontrolü/Önemi, DEP: Depresyon, SÖ: Sürekli Öfke, KÖ: Kontrol Edilen Öfke, DÖ: Dışa Vurulan Öfke, İÖ: İçte Tutulan Öfke, TEM: Temizlik, KONT: Kontrol, OBS: Obsesyonlar, NÖTR: Nötrleştirme, BİRK: Biriktirme, DÜZ: Düzenleme

*p< .05, **p< .01

Tablo 3.8. Erkeklerin Ölçeklerden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlar

	STA	MÜK	DKÖ	DEP	SÖ	KÖ	DÖ	İÖ	TEM	KONT	OBS	NÖTR	BİRK	DÜZ
ÖĞÜN	-.01	-.15*	-.01	.04	-.07	-.10	.12	-.08	.07	-.08	.01	.02	.03	-.13
PARA	.08	-.10	.09	.10	-.01	-.08	.21**	-.06	.13	.01	.10	.09	.05	.07
ADOY	-.03	-.01	.01	.20**	.01	-.01	.08	.03	-.05	-.03	-.07	.01	-.06	.04
BDOY	.08	.07	-.10	.26**	.10	-.01	.16	.08	-.01	-.05	-.12	-.10	-.05	-.08
ADIS	.07	-.03	.08	.10	.22**	-.15*	.17*	.15	.05	.03	.03	.08	.08	.04
BDIS	.16*	.03	.04	.16*	.27**	-.12	.29**	.19**	.05	.02	.05	.08	.02	.01
AYU	.03	.07	-.02	-.30**	-.15*	.12	-.16*	-.07	-.01	.05	.03	.14	.08	.07
KOE	.19**	.07	.33**	-.09	-.07	.08	.01	-.04	.35**	.21**	.27**	.39**	.30**	.21**
EOE	.19**	-.01	.37**	-.02	-.02	.02	.14	-.08	.34**	.26**	.30**	.38**	.29**	.15*
STA		.61**	.55**	.37**	.34**	-.05	.23**	.23**	.33**	.34**	.34**	.30**	.23**	.36**
MÜK			.39**	.24**	.28**	-.05	.21**	.17*	.18*	.30**	.24**	.23**	.17*	.44**
DKÖ				.28**	.29**	-.15*	.23**	.14	.51**	.42**	.53**	.44**	.31**	.38**
DEP					.40**	-.09	.35**	.33**	.17*	.15*	.40**	.14	.18*	.12
SÖ						-.43**	.66**	.40**	.23**	.28**	.38**	.24**	.21**	.18*
KÖ							-.40**	.08	-.08	-.12	-.21**	-.11	-.01	-.01
DÖ								.36**	.23**	.21**	.31**	.19**	.16*	.11
İÖ									.16*	.12	.34**	.13	.18*	.13
TEM										.46**	.46**	.61**	.47**	.39**
KONT											.36**	.48**	.44**	.52**
OBS												.45**	.50**	.31**
NÖTR													.47**	.49**
BİRK														.34**

ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, ADIS: Anne Disiplin, BDIS: Baba Disiplin, AYU: Algılanan Yarar/Uyum, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, STA: Sorumluluk/Tehdit Algısı, MÜK: Mükemmeliyetçilik/Kesinlik, DKÖ: Düşüncelerin Kontrolü/Önemi, DEP: Depresyon, SÖ: Sürekli Öfke, KÖ: Kontrol Edilen Öfke, DÖ: Dışa Vurulan Öfke, İÖ: İçte Tutulan Öfke, TEM: Temizlik, KONT: Kontrol, OBS: Obsesyonlar, NÖTR: Nötrleştirme, BİRK: Biriktirme, DÜZ: Düzenleme

*p< .05, **p< .01

3.2.2. Çalışmanın Değişkenlerinde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Bu bölümde araştırmada yer alan aile öngörülemezliği, ebeveynleşme, depresyon, öfke ve obsesif inanışlar değişkenlerinin cinsiyet ve sosyoekonomik düzey (SED) bakımından fark gösterip göstermediği araştırılmıştır. Depresyonun birden fazla alt boyutu olmadığı için tek yönlü çok faktörlü varyans analizi (Faktöryel ANOVA), birden fazla alt boyutları olduğu için aile öngörülemezliği, ebeveynleşme, öfke ve obsesif inanışlar için ise iki yönlü çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Ölçeklerin alt boyutları bağımlı değişken, cinsiyet (kadın x erkek) ve SED (düşük SED x yüksek SED) ise bağımsız değişkenler olarak ele alınmış ve analizler buna göre yürütülmüştür. Bu çalışma kapsamında SED belirlenirken, anne eğitim düzeyi temel alınmıştır. Annelerinin eğitim düzeyi lise altı olan katılımcılar düşük SED, lise ve üzeri olan katılımcılar yüksek SED grubunu oluşturmuştur.

3.2.2.1. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nde cinsiyet ve SED'e dayalı farkları değerlendirebilmek için iki yönlü çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Cinsiyet iki düzey (Kadın x Erkek) ve SED iki düzey (Düşük SED x Yüksek SED) bağımsız değişken ve Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin altı alt boyutu (Öğün, Finansal Öngörülemezlikler, Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, Anne Disiplin, Baba Disiplin) bağımlı değişken olarak alınmıştır. Analiz sonuçları cinsiyet temel etkisinin (Wilks' $\lambda = 0.91$, $F_{(6,362)} = 6.248$, $p < .001$, $\eta^2 = .09$) ve SED temel etkisinin (Wilks' $\lambda = 0.95$, $F_{(6,362)} = 3.246$, $p < .01$, $\eta^2 = .05$) anlamlı olduğuna; cinsiyet ile SED ortak etkisinin ise anlamlı olmadığına ($p > .05$) işaret etmiştir. Cinsiyet ve SED'in aile öngörülemezliğinin hangi alt boyutlarında anlamlı etkilere sahip olduklarını belirlemek için varyans analizleri yapılmıştır. Aile öngörülemezliğinin finansal öngörülemezlikler ($F_{(1, 367)} = 8.473$, $p < .01$, $\eta^2 = .02$) ve anne fiziksel-duygusal doyum ($F_{(1, 367)} = 25.581$, $p < .001$, $\eta^2 = .06$) puanlarında cinsiyetin anlamlı bir farkının olduğu görülmüştür. Finansal öngörülemezlik açısından

erkek katılımcıların puanları (Ort.= 1.93, SS= 0.73) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 1.73, SS= 0.61) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin ailelerinde kadınlara göre daha fazla finansal öngörülemezlik deneyimlemiş oldukları söylenebilir. Anneden sağlanan fiziksel ve duygusal doyumdaki tutarsızlıklar açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 2.41, SS= 0.73) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 2.03, SS= 0.69) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin kadınlara göre daha fazla anne kaynaklı fiziksel ve duygusal doyum öngörülemezliği deneyimlemiş oldukları söylenebilir. Aile öngörülemezliğinin finansal öngörülemezlikler ($F_{(1, 367)} = 13.789$, $p < .001$, $\eta^2 = .04$) alt boyut puanlarında SED'in anlamlı bir farkının olduğu görülmüştür. Finansal öngörülemezlik açısından alt SED grubunun puanları (Ort.= 1.95, SS= 0.70) üst SED grubunun puanlarından (Ort.= 1.70, SS= 0.63) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak sosyoekonomik düzeyleri düşük olan katılımcıların, sosyoekonomik düzeyleri yüksek olan katılımcılara göre daha fazla finansal öngörülemezlik deneyimlemiş oldukları söylenebilir.

Tablo 3.9. Katılımcıların İkinci Çalışmadaki GDAÖÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		ÖĞÜN		PARA		ANNE DOYUM		BABA DOYUM		ANNE DİSİPLİN		BABA DİSİPLİN	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Düşük SED	Kadın	1.92	0.64	1.80	0.61	2.14	0.71	2.84	0.85	2.43	0.90	2.43	0.87
	Erkek	2.11	0.69	2.10	0.76	2.39	0.70	3.14	0.90	2.50	0.83	2.65	0.83
Yüksek SED	Kadın	2.03	0.76	1.65	0.61	1.93	0.65	2.90	1.01	2.38	0.72	2.49	0.81
	Erkek	2.01	0.68	1.75	0.66	2.43	0.78	2.85	0.81	2.37	0.75	2.40	0.80
Tüm Grup	Kadın	1.98	0.70	1.73	0.61	2.03	0.69	2.87	0.93	2.40	0.81	2.46	0.84
	Erkek	2.06	0.69	1.93	0.73	2.41	0.73	3.00	0.87	2.43	0.79	2.53	0.82
	D. SED	2.01	0.67	1.95	0.70	2.27	0.71	2.99	0.88	2.46	0.87	2.54	0.85
	Y. SED	2.02	0.72	1.70	0.63	2.17	0.76	2.88	0.92	2.37	0.73	2.44	0.80

Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma, D. SED: Düşük SED, Y. SED: Yüksek SED

3.2.2.2. Ebeveynleşme Envanteri'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Ebeveynleşme Envanteri'nde cinsiyet ve SED'e dayalı farkları değerlendirebilmek için iki yönlü çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Cinsiyet iki düzey (Kadın x Erkek) ve SED iki düzey (Düşük SED x Yüksek SED) bağımsız değişken ve Ebeveynleşme Envanteri'nin üç alt boyutu (Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, Algılanan Yarar/Uyum) bağımlı değişken olarak alınmıştır. Analiz sonuçları cinsiyet temel etkisinin (Wilks' $\lambda = 0.92$, $F_{(3,365)} = 10.843$, $p < .001$, $\eta^2 = .08$) anlamlı olduğuna; SED temel etkisinin ve cinsiyet ile SED ortak etkisinin anlamlı olmadığına ($p > .05$) işaret etmiştir. Cinsiyetin ebeveynleşmenin hangi alt boyutlarında anlamlı etkilere sahip olduğunu belirlemek için varyans analizleri yapılmıştır. Ebeveynleşmenin algılanan yarar/uyum ($F_{(1, 367)} = 22.791$, $p < .001$, $\eta^2 = .06$) alt boyut puanlarında cinsiyetin anlamlı bir farkının olduğu görülmüştür. Ebeveynleşmenin algılanan yararları açısından kadın katılımcıların puanları (Ort.= 2.78, SS= 0.80) erkek katılımcıların puanlarından (Ort.= 2.36, SS= 0.90) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak kadınların erkeklere göre ebeveynleşmeye yönelik olumlu algılarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3.10. Katılımcıların EE Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		EOE		KOE		AYU	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Düşük SED	Kadın	2.48	0.61	2.58	0.51	2.83	0.75
	Erkek	2.62	0.70	2.46	0.61	2.31	0.95
Yüksek SED	Kadın	2.42	0.53	2.49	0.42	2.74	0.85
	Erkek	2.53	0.65	2.48	0.60	2.41	0.84
Tüm Grup	Kadın	2.45	0.57	2.53	0.47	2.78	0.80
	Erkek	2.58	0.68	2.47	0.60	2.36	0.90
D. SED		2.55	0.66	2.52	0.56	2.57	0.89
Y. SED		2.47	0.59	2.48	0.51	2.59	0.86

EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, AYU: Algılanan Yarar/Uyum, D. SED: Düşük SED, Y. SED: Yüksek SED, Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma

3.2.2.3. Beck Depresyon Envanteri'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Beck Depresyon Envanteri'nde cinsiyet ve SED'e dayalı farkları değerlendirebilmek için iki yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Cinsiyet iki düzey (Kadın x Erkek) ve SED iki düzey (Düşük SED x Yüksek SED) bağımsız değişken ve Beck Depresyon Envanteri'nden alınan puanlar bağımlı değişken olarak alınmıştır. Analiz sonuçları cinsiyet temel etkisinin, SED temel etkisinin ve cinsiyet ile SED ortak etkisinin anlamlı olmadığına ($p > .05$) işaret etmiştir. BDE alt boyutlarından alınan puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3.11'de görülebilir.

Tablo 3.11. Katılımcıların BDE Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		Depresyon	
		Ortalama	Standart Sapma
Düşük SED	Kadın	0.52	0.35
	Erkek	0.56	0.45
Yüksek SED	Kadın	0.50	0.38
	Erkek	0.58	0.46
Tüm Grup	Kadın	0.51	0.36
	Erkek	0.57	0.45
	Düşük SED	0.54	0.40
	Yüksek SED	0.54	0.42

3.2.2.4. Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği'nde cinsiyet ve SED'e dayalı farkları değerlendirebilmek için iki yönlü çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Cinsiyet iki düzey (Kadın x Erkek) ve SED iki düzey (Düşük SED x Yüksek SED) bağımsız değişken ve Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği'nin dört alt boyutu (Sürekli Öfke, Kontrol Edilen Öfke, Dışa Vurulan Öfke, İçte Tutulan Öfke) bağımlı değişken olarak alınmıştır. Analiz sonuçları cinsiyet temel etkisinin ($Wilks' \lambda = 0.95$, $F_{(4,364)} = 4.275$, $p < .01$, $\eta^2 = .04$) anlamlı olduğuna; SED temel etkisinin ve cinsiyet ile SED ortak etkisinin

anlamli olmadigina ($p > .05$) isaret etmistir. Cinsiyetin Sürekli Öfke-Öfke Tarzi Ölçeği'nin hangi alt boyutlarında anlamlı etkilere sahip olduğunu belirlemek için varyans analizleri yapılmıştır. Ölçeğin kontrol edilen öfke ($F_{(1, 367)} = 5.625$, $p < .05$, $\eta^2 = .01$) alt boyut puanlarında cinsiyetin anlamlı bir farkının olduğu görülmüştür. Kontrol edilen öfke açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 2.86, SS= 0.55) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 2.73, SS= 0.52) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin kadınlara göre öfkelerini daha çok kontrol ettikleri söylenebilir.

Tablo 3.12. Katılımcıların SÖÖTÖ Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		SÖ		KEÖ		DVÖ		İTÖ	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Düşük SED	Kadın	2.02	0.47	2.65	0.50	1.96	0.40	2.18	0.47
	Erkek	2.11	0.44	2.82	0.51	2.07	0.41	2.33	0.48
Yüksek SED	Kadın	2.07	0.46	2.81	0.53	2.02	0.39	2.24	0.56
	Erkek	2.07	0.54	2.90	0.58	2.06	0.44	2.28	0.55
Tüm Grup	Kadın	2.05	0.46	2.73	0.52	1.99	0.40	2.21	0.52
	Erkek	2.09	0.49	2.86	0.54	2.07	0.42	2.31	0.51
	D. SED	2.07	0.45	2.73	0.51	2.02	0.41	2.26	0.48
	Y. SED	2.07	0.50	2.85	0.56	2.04	0.41	2.26	0.56

SÖ: Sürekli Öfke, KEÖ: Kontrol Edilen Öfke, DVÖ: Dışa Vurulan Öfke, İTÖ: İçte Tutulan Öfke, Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma, D. SED: Düşük SED, Y. SED: Yüksek SED

3.2.2.5. Obsesif İnanışlar Ölçeği'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Obsesif İnanışlar Ölçeği'nde cinsiyet ve SED'e dayalı farkları değerlendirebilmek için iki yönlü çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Cinsiyet iki düzey (Kadın x Erkek) ve SED iki düzey (Düşük SED x Yüksek SED) bağımsız değişken ve Obsesif İnanışlar Ölçeği'nin üç alt boyutu (Sorumluluk/Tehdit Algısı, Mükemmeliyetçilik/ Kesinlik, Düşüncelerin Kontrolü/Önemi) bağımlı değişken olarak alınmıştır. Analiz sonuçları cinsiyet temel etkisinin (Wilks' $\lambda = 0.92$, $F_{(3,365)} = 10.540$, $p < .001$, $\eta^2 = .08$) anlamlı olduğuna; SED temel etkisinin ve cinsiyet ile SED ortak

etkisinin anlamlı olmadığına ($p > .05$) işaret etmiştir. Cinsiyetin Obsesif İnanışlar Ölçeği'nin hangi alt boyutlarında anlamlı etkilere sahip olduğunu belirlemek için varyans analizleri yapılmıştır. Ölçeğin sorumluluk/tehdit algısı ($F_{(1, 367)} = 11.830$, $p < .01$, $\eta^2 = .03$), mükemmeliyetçilik/ kesinlik ($F_{(1, 367)} = 7.710$, $p < .01$, $\eta^2 = .02$) ve düşüncelerin kontrolü/önemi ($F_{(1, 367)} = 31.748$, $p < .001$, $\eta^2 = .08$) alt boyut puanlarında cinsiyetin anlamlı bir farkının olduğu görülmüştür. Sorumluluk/tehdit algısı açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 3.81, SS= 0.80) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 3.51, SS= 0.86) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin kadınlara göre daha çok sorumluluk ve tehdit algısı deneyimledikleri söylenebilir. Mükemmeliyetçilik/kesinlik açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 4.18, SS= 0.91) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 3.91, SS= 0.95) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin mükemmeliyetçilik ve kesinliğe ilişkin obsesif inanışlarının kadınlarınkinden fazla olduğu söylenebilir. Düşüncelerin kontrolü/önemi açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 3.18, SS= 0.96) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 2.63, SS= 0.92) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin düşüncelerin kontrolü ve önemine dair obsesif inanışlarının kadınlarınkinden daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 3.13. Katılımcıların OiÖ Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		STA		MK		DKÖ	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Düşük SED	Kadın	3.49	0.89	3.83	0.94	2.71	0.95
	Erkek	3.86	0.82	4.11	0.85	3.27	0.96
Yüksek SED	Kadın	3.52	0.84	3.99	0.96	2.56	0.89
	Erkek	3.75	0.79	4.25	0.97	3.10	0.95
Tüm Grup	Kadın	3.51	0.86	3.91	0.95	2.63	0.92
	Erkek	3.81	0.80	4.18	0.91	3.18	0.96
	D. SED	3.67	0.87	3.97	0.90	2.98	0.99
	Y. SED	3.63	0.82	4.11	0.97	2.82	0.96

STA: Sorumluluk/Tehdit Algısı, MK: Mükemmeliyetçilik/Kesinlik, DKÖ: Düşüncelerin Kontrolü/Önemi, Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma, D. SED: Düşük SED, Y. SED: Yüksek SED

3.2.2.6. Obsesif Kompulsif Envanteri'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Obsesif Kompulsif Envanteri'nde cinsiyet ve SED'e dayalı farkları değerlendirebilmek için iki yönlü çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Cinsiyet iki düzey (Kadın x Erkek) ve SED iki düzey (Düşük SED x Yüksek SED) bağımsız değişken ve Obsesif Kompulsif Envanteri'nin altı alt boyutu (Temizlik, Kontrol, Obsesyonlar, Nötrleştirme, Biriktirme, Düzenleme) bağımlı değişken olarak alınmıştır. Analiz sonuçları cinsiyet temel etkisinin (Wilks' $\lambda = 0.87$, $F_{(6,362)} = 8.663$, $p < .001$, $\eta^2 = .13$) anlamlı olduğuna; SED temel etkisinin ve cinsiyet ile SED ortak etkisinin anlamlı olmadığına ($p > .05$) işaret etmiştir. Cinsiyetin Obsesif Kompulsif Envanteri'nin hangi alt boyutlarında anlamlı etkilere sahip olduğunu belirlemek için varyans analizleri yapılmıştır. Envanterin temizlik ($F_{(1, 367)} = 11.088$, $p < .01$, $\eta^2 = .03$), kontrol ($F_{(1, 367)} = 25.251$, $p < .001$, $\eta^2 = .06$), obsesyonlar ($F_{(1, 367)} = 18.978$, $p < .001$, $\eta^2 = .05$), nötrleştirme ($F_{(1, 367)} = 38.544$, $p < .001$, $\eta^2 = .09$), biriktirme ($F_{(1, 367)} = 9.133$, $p < .01$, $\eta^2 = .02$) puanlarında cinsiyetin anlamlı bir farkının olduğu görülmüştür. Temizlik obsesyon ve kompulsiyonları açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 1.35, SS= 0.95) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 1.03, SS= 0.87) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin kadınlara göre daha çok temizlik obsesyon ve kompulsiyonları deneyimledikleri söylenebilir. Kontrol kompulsiyonları açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 1.79, SS= 0.96) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 1.29, SS= 0.95) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin kadınlara göre daha çok kontrol kompulsiyonları deneyimledikleri söylenebilir. Obsesyonlar açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 1.57, SS= 0.96) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 1.16, SS= 0.86) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin kadınlara göre obsesyonlarının daha çok olduğu söylenebilir. Nötrleştirme açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 1.30, SS= 0.90) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 0.76, SS= 0.78) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak erkeklerin kadınlara göre daha çok nötrleştirme obsesyon ve kompulsiyonlarının olduğu söylenebilir. Biriktirme obsesyon ve kompulsiyonları açısından erkek katılımcıların puanları (Ort.= 1.73, SS= 0.87) kadın katılımcıların puanlarından (Ort.= 1.45, SS= 0.90) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu

bulguya dayanarak erkeklerin kadınlara göre daha çok biriktirme obsesyon ve kompulsiyonları deneyimledikleri söylenebilir.

Tablo 3.14. Katılımcıların OKE Puanlarının Cinsiyet ve SED'e Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		TEMİZLİK		KONTROL		OBSESYON		NÖTR		BİRİKTİRME		DÜZENLEME	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Düşük SED	Kadın	1.11	0.92	1.30	0.87	1.16	0.83	0.75	0.77	1.53	0.95	1.63	1.00
	Erkek	1.47	0.93	1.82	0.88	1.60	0.91	1.37	0.94	1.73	0.80	1.93	0.93
Yüksek SED	Kadın	0.96	0.81	1.28	1.03	1.15	0.90	0.77	0.79	1.37	0.85	1.86	1.06
	Erkek	1.23	0.97	1.76	1.03	1.53	1.01	1.23	0.86	1.73	0.94	1.95	0.94
Tüm Grup	Kadın	1.03	0.87	1.29	0.95	1.16	0.86	0.76	0.78	1.45	0.90	1.75	1.04
	Erkek	1.35	0.95	1.79	0.96	1.57	0.96	1.30	0.90	1.73	0.87	1.94	0.93
	D. SED	1.29	0.94	1.56	0.91	1.38	0.89	1.06	0.91	1.63	0.88	1.78	0.98
	Y. SED	1.09	0.90	1.51	1.06	1.33	0.97	0.99	0.85	1.54	0.91	1.90	1.00

NÖTR: Nötrleştirme, Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma, D. SED: Düşük SED, Y. SED: Yüksek SED

3.2.3. Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin Depresyon, Öfke, Obsesif İnanışlar ile Obsesyon ve Kompulsiyonları Yordamasına İlişkin Analiz Sonuçları

Araştırmanın bu aşamasında Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin alt boyutları olan Finansal Öngörülemezlikler, Öğünler, Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, Anne Disiplin ve Baba Disiplin ile Ebeveynleşme Envanteri'nin alt boyutları olan Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, Kardeş Odaklı Ebeveynleşme ve Algılanan Yarar/Uyum yordayıcı değişkenler olarak alınmıştır. Beck Depresyon Envanteri, Sürekli Öfke-Öfke Tarzları Ölçeği, Obsesif İnanışlar Ölçeği ve Obsesif Kompulsif Envanteri alt boyutlarından alınan puanlar ise yordanan değişkenler olarak alınmış ve her biri ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizine tabi tutulmuştur. Hiyerarşik regresyon analizinde, yordanan değişkenle aralarında anlamlı korelasyonlar bulunan yordayıcı değişkenlere yer verilmiştir. Yalnızca yordanan değişkeni anlamlı bir şekilde yordayan değişkenler raporlandırmaya dahil edilmiştir. Bütün analizler kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı yapılmıştır.

3.2.3.1. Depresyon Düzeyinin Yordanması

Bu bölümde katılımcıların depresyon puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.15'te, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.16'da sunulmuştur.

Kadınlar için yapılan analizin birinci basamağında ADOY, ikinci basamağında ADOY ve EOE alt boyutlarına yer verilmiştir. ADOY alt boyutu ($R = .201$, $R^2 = .041$, $F_{(1, 189)} = 7.981$, $p < .01$) ve ADOY ile EOE birlikte ($R = .340$, $R^2 = .116$, $F_{(2, 188)} = 12.310$, $p < .001$) depresyon puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. ADOY alt boyutu bağımlı değişken varyansının %4'ünü, ADOY ve EOE alt boyutları ise bağımlı değişken varyansının yaklaşık %12'sini açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda anne kaynaklı fiziksel-duygusal doyum öngörülemezlikleri ve ebeveyn odaklı ebeveynleşme arttıkça depresyon düzeyi artmaktadır.

Tablo 3.15. Kadınlarda Depresyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.293	.081	-	3.607	.000
	ADOY	.107	.038	.201	2.825	.005
2	Sabit	-.154	.136	-	-1.128	.261
	ADOY	.115	.036	.216	3.148	.002
	EOE	.176	.044	.275	4.001	.000

ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için R= .201, R²= .041, ΔR^2 = .035, $F_{(1, 189)}= 7.981$, p= .005

Model 2 için R= .340, R²= .116, ΔR^2 = .106, $F_{(2, 188)}= 12.310$, p= .000

Erkekler için yapılan analizin birinci basamağında BDOY, ikinci basamağında BDOY ile AYU alt boyutlarına yer verilmiştir. BDOY alt boyutu (R= .260, R²= .068, $F_{(1, 178)}= 12.890$, p< .001) ve BDOY ile AYU alt boyutları birlikte (R= .318, R²= .101, $F_{(2, 177)}= 9.947$, p< .001) depresyon puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. BDOY alt boyutu bağımlı değişken varyansının yaklaşık %7'sini, BDOY ve AYU alt boyutları birlikte bağımlı değişken varyansının %10'unu açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde babadan sağlanan fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler arttıkça ve ebeveynleşme sürecinden sağlanan yarar ve uyum becerisi azaldıkça depresyon düzeyi artmaktadır.

Tablo 3.16. Erkeklerde Depresyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.163	.118	-	1.380	.169
	BDOY	.136	.038	.260	3.590	.000
2	Sabit	.638	.218	-	2.921	.004
	BDOY	.067	.046	.129	1.469	.143
	AYU	-.114	.044	-.225	-2.569	.011

BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, AYU: Algılanan Yarar/Uyum

Model 1 için R= .260, R²= .068, ΔR^2 = .062, $F_{(1, 178)}= 12.890$, p= .000

Model 2 için R= .318, R²= .101, ΔR^2 = .091, $F_{(2, 177)}= 9.947$, p= .000

3.2.3.2. Öfke Düzeyinin Yordanması

3.2.3.2.1. Sürekli Öfke Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların sürekli öfke puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.17’de, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.18’de sunulmuştur.

Kadınlar için yapılan analizin birinci basamağında ADIS, ikinci basamağında ADIS ve KOE alt boyutlarına yer verilmiştir. ADIS alt boyutu ($R = .270$, $R^2 = .073$, $F_{(1, 189)} = 14.891$, $p < .001$) ve ADIS ile KOE birlikte ($R = .318$, $R^2 = .101$, $F_{(2, 188)} = 10.548$, $p < .001$) sürekli öfke puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. ADIS alt boyutu bağımlı değişken varyansının %7’sini, ADIS ve KOE alt boyutları birlikte bağımlı değişken varyansının %10’unu açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda annenin disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler ve kardeş odaklı ebeveynleşme arttıkça sürekli öfke düzeyi artmaktadır.

Tablo 3.17. Kadınlarda Sürekli Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	1.677	.101	-	16.580	.000
	ADIS	.154	.040	.270	3.859	.000
2	Sabit	1.256	.201	-	6.245	.000
	ADIS	.155	.039	.272	3.940	.000
	KOE	.165	.068	.167	2.413	.017

ADIS: Anne Disiplin, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için $R = .270$, $R^2 = .073$, $\Delta R^2 = .068$, $F_{(1, 189)} = 14.891$, $p = .000$

Model 2 için $R = .318$, $R^2 = .101$, $\Delta R^2 = .091$, $F_{(2, 188)} = 10.548$, $p = .000$

Erkekler için sürekli öfke ile ilişkili görünen tek değişken BDIS’tir. Bu nedenle sadece BDIS’in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDIS alt boyutu ($R = .270$, $R^2 = .073$, $F_{(1, 178)} = 13.960$, $p < .001$) sürekli öfke puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %7’sini açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde baba disiplindeki

öngörülemezlikler arttıkça sürekli öfke düzeyi artmaktadır. Ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu erkeklerde sürekli öfke puanlarını yordamamaktadır ($p > .05$).

Tablo 3.18. Erkeklerde Sürekli Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	1.680	.115	-	14.576	.000
	BDIS	.162	.043	.270	3.736	.000

BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için $R = .270$, $R^2 = .073$, $\Delta R^2 = .068$, $F_{(1, 178)} = 13.960$, $p = .000$

3.2.3.2.2. Kontrol Edilen Öfke Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların kontrol edilen öfke puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.19'da, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.20'de sunulmuştur.

Kadınlar için kontrol edilen öfke ile ilişkili görünen tek değişken ADIS'tir. Bu nedenle sadece ADIS'in yordayıcılığı analiz edilmiştir. ADIS alt boyutu ($R = .288$, $R^2 = .083$, $F_{(1, 189)} = 17.082$, $p < .001$) kontrol edilen öfke puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %8'ini açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda anne kaynaklı disiplin öngörülemezlikleri arttıkça kontrol edilen öfke düzeyi azalmaktadır. Ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu kadınlarda kontrol edilen öfke puanlarını yordamamaktadır ($p > .05$).

Tablo 3.19. Kadınlarda Kontrol Edilen Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	3.175	.114	-	27.938	.000
	ADIS	-.185	.045	-.288	-4.133	.000

ADIS: Anne Disiplin

Model 1 için $R = .288$, $R^2 = .083$, $\Delta R^2 = .078$, $F_{(1, 189)} = 17.082$, $p = .000$

Erkekler için de kontrol edilen öfke ile ilişkili görünen tek değişken ADIS'tir. Bu nedenle sadece ADIS'in yordayıcılığı analiz edilmiştir. ADIS alt boyutu ($R = .148$, $R^2 =$

.022, $F_{(1, 178)} = 3.970$, $p < .05$) kontrol edilen öfke puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %2'sini açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde anne kaynaklı disiplindeki öngörülemezlikler arttıkça kontrol edilen öfke düzeyi azalmaktadır. Erkek grubunda da ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu kontrol edilen öfke puanlarını yordamamaktadır ($p > .05$).

Tablo 3.20. Erkeklerde Kontrol Edilen Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	3.107	.131	-	23.711	.000
	ADIS	-.102	.051	-.148	-1.992	.048

ADIS: Anne Disiplin

Model 1 için $R = .148$, $R^2 = .022$, $\Delta R^2 = .016$, $F_{(1, 178)} = 3.970$, $p = .048$

3.2.3.2.3. Dışa Vurulan Öfke Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların dışa vurulan öfke puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.21’de, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.22’de sunulmuştur.

Kadınlar için dışa vurulan öfke ile ilişkili görünen tek değişken ADIS’tir. Bu nedenle sadece ADIS’in yordayıcılığı analiz edilmiştir. ADIS alt boyutu ($R = .209$, $R^2 = .044$, $F_{(1, 189)} = 8.616$, $p < .01$) dışa vurulan öfke puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %4’ünü açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda anne kaynaklı disiplin öngörülemezlikleri arttıkça dışa vurulan öfke düzeyi artmaktadır. Kadın grubunda ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu dışa vurulan öfke düzeyini yordamamaktadır ($p > .05$).

Tablo 3.21. Kadınlarda Dışa Vurulan Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	1.743	.089	-	19.694	.000
	ADIS	.102	.035	.209	2.935	.004

ADIS: Anne Disiplin

Model 1 için $R = .209$, $R^2 = .044$, $\Delta R^2 = .039$, $F_{(1, 189)} = 8.616$, $p = .004$

Erkekler için dışa vurulan öfke ile ilişkili görünen tek değişken BDIS'tir. Bu nedenle sadece BDIS'in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDIS alt boyutu ($R = .287$, $R^2 = .082$, $F_{(1, 178)} = 15.943$, $p < .001$) dışa vurulan öfke puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %8'ini açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde baba disiplindeki öngörülemezlikler arttıkça dışa vurulan öfke düzeyi artmaktadır. Erkek grubunda ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu dışa vurulan öfke puanlarını yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.22. Erkeklerde Dışa Vurulan Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	1.692	.099	-	17.162	.000
	BDIS	.148	.037	.287	3.993	.000

BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için $R = .287$, $R^2 = .082$, $\Delta R^2 = .077$, $F_{(1, 178)} = 15.943$, $p = .000$

3.2.3.2.4. İçte Tutulan Öfke Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların içte tutulan öfke puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.23'te, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.24'te sunulmuştur.

Kadınlar için içte tutulan öfke ile ilişkili görünen değişkenler yalnızca aile öngörülemezliği alt boyutlarından gelmektedir. Bu nedenle sadece BDOY ve BDIS'in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDOY ve BDIS alt boyutları birlikte ($R = .303$, $R^2 = .092$, $F_{(2, 188)} = 9.515$, $p < .001$) içte tutulan öfke puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %9'unu açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda babadan sağlanan fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler ve baba kaynaklı disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler arttıkça içte tutulan öfke düzeyi artmaktadır. Kadın grubunda ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu içte tutulan öfke düzeyini yordamamaktadır ($p > .05$).

Tablo 3.23. Kadınlarda İçte Tutulan Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	1.605	.145	-	11.063	.000
	BDOY	.095	.039	.171	2.418	.017
	BDIS	.136	.044	.220	3.109	.002

BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için R= .303, R²= .092, ΔR^2 = .082, F_(2, 188)= 9.515, p= .000

Erkekler için içte tutulan öfke ile ilişkili görünen tek değişken BDIS'tir. Bu nedenle sadece BDIS'in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDIS alt boyutu (R= .193, R²= .037, F_(1, 178)= 6.921, p< .01) içte tutulan öfke puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının yaklaşık %4'ünü açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde baba disiplindeki öngörülemezlikler arttıkça içte tutulan öfke düzeyi artmaktadır. Erkek grubunda ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu içte tutulan öfke düzeyini yordamamaktadır (p> .05).

Tablo 3.24. Erkeklerde İçte Tutulan Öfke Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	2.000	.123	-	16.249	.000
	BDIS	.122	.046	.193	2.631	.009

BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için R= .193, R²= .037, ΔR^2 = .032, F_(1, 178)= 6.921, p= .009

3.2.3.3. Obsesif İnanışlar Düzeyinin Yordanması

3.2.3.3.1. Sorumluluk/Tehdit Algısı Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların sorumluluk/tehdit algısı puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.25'te, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.26'da sunulmuştur.

Kadınlar için kontrol edilen öfke ile ilişkili görünen tek değişken BDIS'tir. Bu nedenle sadece BDIS'in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDIS alt boyutu (R= .198, R²= .039, F_{(1,}

$_{189}) = 7.679$, $p < .01$) sorumluluk/tehdit algısı puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının yaklaşık %4'ünü açıklamaktadır. Buna göre, baba disiplindeki öngörülemezlikler arttıkça sorumluluk/tehdit algısı düzeyi artmaktadır. Kadınlarda ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu sorumluluk/tehdit algısı puanlarını yordamamaktadır ($p > .05$).

Tablo 3.25. Kadınlarda Sorumluluk/Tehdit Algısı Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	3.005	.191	-	15.712	.000
	BDIS	.204	.074	.198	2.771	.006

BDIS: Baba Disiplin,
Model 1 için $R = .198$, $R^2 = .039$, $\Delta R^2 = .034$, $F_{(1, 189)} = 7.679$, $p = .006$

Erkekler için yapılan analizin birinci basamağında BDIS, ikinci basamağında BDIS ve KOE alt boyutlarına yer verilmiştir. BDIS alt boyutu ($R = .159$, $R^2 = .025$, $F_{(1, 178)} = 4.604$, $p < .05$) ve KOE ile BDIS alt boyutları birlikte ($R = .245$, $R^2 = .060$, $F_{(2, 177)} = 5.664$, $p < .01$) sorumluluk/tehdit algısı puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. BDIS alt boyutu bağımlı değişken varyansının yaklaşık %3'ünü, BDIS ve KOE ise bağımlı değişken varyansının %6'sını açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde kardeş odaklı ebeveynleşme ve baba kaynaklı disiplindeki öngörülemezlikler arttıkça sorumluluk/tehdit algısı düzeyi artmaktadır.

Tablo 3.26. Erkeklerde Sorumluluk/Tehdit Algısı Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	3.413	.193	-	17.649	.000
	BDIS	.156	.073	.159	2.146	.033
2	Sabit	2.804	.304	-	9.216	.000
	BDIS	.153	.072	.155	2.132	.034
	KOE	.250	.097	.187	2.565	.011

KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, BDIS: Baba Disiplin
Model 1 için $R = .159$, $R^2 = .025$, $\Delta R^2 = .020$, $F_{(1, 178)} = 4.604$, $p = .033$
Model 2 için $R = .245$, $R^2 = .060$, $\Delta R^2 = .050$, $F_{(2, 177)} = 5.664$, $p = .004$

3.2.3.3.2. Mükemmeliyetçilik/Kesinlik Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların mükemmeliyetçilik/kesinlik puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.27’de, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.28’de sunulmuştur.

Kadınlar için yapılan analizin birinci basamağında BDIS, ikinci basamağında BDIS ve KOE alt boyutlarına yer verilmiştir. BDIS alt boyutu ($R = .160$, $R^2 = .026$, $F_{(1, 189)} = 4.947$, $p < .05$) ve BDIS ile KOE birlikte ($R = .215$, $R^2 = .046$, $F_{(2, 188)} = 4.557$, $p < .05$) mükemmeliyetçilik/kesinlik puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. BDIS alt boyutu bağımlı değişken varyansının yaklaşık %3’ünü, BDIS ve KOE alt boyutları birlikte bağımlı değişken varyansının yaklaşık %5’ini açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda kardeş odaklı ebeveynleşme ve baba disiplindeki öngörülemezlikler arttıkça mükemmeliyetçilik/kesinlik düzeyi artmaktadır.

Tablo 3.27. Kadınlarda Mükemmeliyetçilik/Kesinlik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	3.468	.212	-	16.386	.000
	BDIS	.181	.082	.160	2.224	.027
2	Sabit	2.750	.412	-	6.672	.000
	BDIS	.171	.081	.150	2.107	.045
	KOE	.293	.145	.144	2.022	.045

KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için $R = .160$, $R^2 = .026$, $\Delta R^2 = .020$, $F_{(1, 189)} = 4.947$, $p = .027$

Model 2 için $R = .215$, $R^2 = .046$, $\Delta R^2 = .036$, $F_{(2, 188)} = 4.557$, $p = .012$

Erkekler için mükemmeliyetçilik/kesinlik düzeyi ile ilişkili görünen tek değişken Öğündür. Bu nedenle sadece Öğünün yordayıcılığı analiz edilmiştir. Öğün alt boyutu ($R = .150$, $R^2 = .023$, $F_{(1, 178)} = 4.100$, $p < .05$) mükemmeliyetçilik/kesinlik puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %2’sini açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde ailece yenen yemeklerin zamanı ve yemeğe kimlerin katılacağı ile ilgili öngörülemezlikler arttıkça mükemmeliyetçilik/kesinlik düzeyi azalmaktadır. Ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu erkeklerde mükemmeliyetçilik/kesinlik puanlarını yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.28. Erkeklerde Mükemmeliyetçilik/Kesinlik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	4.587	.212	-	21.598	.000
	Öğün	-.198	.098	-.150	-2.025	.044

Model 1 için R= .150, R²= .023, ΔR^2 = .017, $F_{(1, 178)}= 4.100$, p= .044

3.2.3.3.3. Düşüncelerin Kontrolü/Önemi Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların düşüncelerin kontrolü/önemi puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.29’da, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.30’da sunulmuştur.

Kadınlar için yapılan analizin birinci basamağında ADOY, ikinci basamağında ADOY ve KOE alt boyutlarına yer verilmiştir. ADOY alt boyutu (R= .147, R²= .022, $F_{(1, 189)}= 4.169$, p< .05) ve ADOY ile KOE alt boyutları birlikte (R= .210, R²= .044, $F_{(2, 188)}= 4.315$, p< .05) düşüncelerin kontrolü/önemi puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. ADOY alt boyutu bağımlı değişken varyansının % 2’sini, ADOY ve KOE alt boyutları bağımlı değişken varyansının %4’ünü açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda kardeş odaklı ebeveynleşme ve anne kaynaklı fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler arttıkça düşüncelerin kontrolü/önemi düzeyi artmaktadır.

Tablo 3.29. Kadınlarda Düşüncelerin Kontrolü/Önemi Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	2.235	.206	-	10.846	.000
	ADOY	.196	.096	.147	2.042	.043
2	Sabit	1.432	.435	-	3.295	.001
	ADOY	.222	.096	.167	2.317	.022
	KOE	.296	.141	.151	2.094	.038

KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum

Model 1 için R= .147, R²= .022, ΔR^2 = .016, $F_{(2, 188)}= 4.169$, p= .043

Model 2 için R= .210, R²= .044, ΔR^2 = .034, $F_{(2, 188)}= 4.315$, p= .015

Erkekler için düşüncelerin kontrolü/önemi ile ilişkili görünen tek değişken EOE'dir. Bu nedenle sadece EOE'nin yordayıcılığı analiz edilmiştir. EOE alt boyutu ($R = .368$, $R^2 = .135$, $F_{(1, 178)} = 27.870$, $p < .001$) düşüncelerin kontrolü/önemi puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %13'ünü açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde ebeveyn odaklı ebeveynleşme arttıkça düşüncelerin kontrolü/önemi düzeyi artmaktadır. GDAÖÖ'nün hiçbir alt boyutu erkeklerde düşüncelerin kontrolü/önemi düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.30. Erkeklerde Düşüncelerin Kontrolü/Önemi Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	1.848	.262	-	7.051	.000
	EOE	.519	.098	.368	5.279	.000

EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için $R = .368$, $R^2 = .135$, $\Delta R^2 = .131$, $F_{(1, 178)} = 27.870$, $p = .000$

3.2.3.4. Obsesif Kompulsif Belirti Düzeyinin Yordanması

3.2.3.4.1. Temizlik Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların temizlik puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.31'de, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.32'de sunulmuştur.

Kadınlar için yapılan analizin birinci basamağında Para ve BDIS, ikinci basamağında Para, BDIS ve KOE alt boyutlarına yer verilmiştir. Para ile BDIS alt boyutları birlikte ($R = .295$, $R^2 = .087$, $F_{(2, 188)} = 8.976$, $p < .001$) ve Para, BDIS ve KOE birlikte ($R = .358$, $R^2 = .128$, $F_{(3, 187)} = 9.177$, $p < .001$) temizlik puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Para ve BDIS alt boyutları bağımlı değişken varyansının yaklaşık %9'unu; Para, BDIS ve KOE alt boyutları ise bağımlı değişken varyansının yaklaşık %13'ünü açıklamaktadır. Buna göre kadınların deneyimledikleri finansal öngörülemezlikler, kardeş odaklı ebeveynleşme ve babanın disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler arttıkça temizlik yapma düzeyi artmaktadır.

Tablo 3.31. Kadınlarda Temizlik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.060	.240	-	.25	.802
	Para	.229	.100	.161	2.294	.023
	BDIS	.236	.073	.227	3.222	.002
2	Sabit	-.801	.373	-	-2.148	.033
	Para	.176	.100	.124	1.766	.079
	BDIS	.227	.072	.218	3.165	.002
	KOE	.385	.130	.207	2.972	.003

KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, BDIS: Baba Disiplin,

Model 1 için $R = .295$, $R^2 = .087$, $\Delta R^2 = .077$, $F_{(2, 188)} = 8.976$, $p = .000$

Model 2 için $R = .358$, $R^2 = .128$, $\Delta R^2 = .114$, $F_{(3, 187)} = 9.177$, $p = .000$

Erkekler için temizlik ile ilişkili görünen değişkenler yalnızca ebeveynleşme alt boyutlarından gelmektedir. Bu nedenle sadece KOE ve EOE'nin yordayıcılığı analiz edilmiştir. KOE ve EOE alt boyutları birlikte ($R = .380$, $R^2 = .144$, $F_{(2, 177)} = 14.903$, $p < .001$) temizlik puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %14'ünü açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde ebeveyn ve kardeş odaklı ebeveynleşme arttıkça temizlik yapma düzeyi artmaktadır. Erkeklerde GDAÖÖ'nün hiçbir alt boyutu temizlik yapma düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.32. Erkeklerde Temizlik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	-.236	.299	-	-.791	.430
	KOE	.326	.142	.228	2.549	.012
	EOE	.270	.126	.192	2.139	.034

EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için $R = .380$, $R^2 = .144$, $\Delta R^2 = .134$, $F_{(2, 177)} = 14.903$, $p = .000$

3.2.3.4.2. Kontrol Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların kontrol puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.33'te, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.34'te sunulmuştur.

Kadınlar için kontrol ile ilişkili görünen tek değişken BDIS'tir. Bu nedenle sadece BDIS'in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDIS alt boyutu ($R = .244$, $R^2 = .060$, $F_{(1, 189)} = 11.959$, $p < .01$) kontrol puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %6'sını açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda baba kaynaklı disiplin öngörülemelikleri arttıkça kontrol düzeyi artmaktadır. Ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu kadınlarda kontrol düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.33. Kadınlarda Kontrol Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.608	.209	-	2.911	.004
	BDIS	.278	.080	.244	3.458	.001

BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için $R = .244$, $R^2 = .060$, $\Delta R^2 = .055$, $F_{(1, 189)} = 11.959$, $p = .001$

Erkekler için kontrol ile ilişkili görünen tek değişken EOE'dir. Bu nedenle sadece EOE'nin yordayıcılığı analiz edilmiştir. EOE alt boyutu ($R = .261$, $R^2 = .068$, $F_{(1, 178)} = 12.961$, $p < .001$) kontrol puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının yaklaşık %7'sini açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde ebeveyn odaklı ebeveynleşme arttıkça kontrol düzeyi artmaktadır. Erkeklerde GDAÖÖ'nün hiçbir alt boyutu kontrol düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.34. Erkeklerde Kontrol Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.847	.272	-	3.120	.002
	EOE	.367	.102	.261	3.600	.000

EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için $R = .261$, $R^2 = .068$, $\Delta R^2 = .063$, $F_{(1, 178)} = 12.961$, $p = .000$

3.2.3.4.3. Obsesyon Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların obsesyon puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.35'te, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.36'da sunulmuştur.

Kadınlar için obsesyon ile ilişkili görünen tek değişken ADOY'dur. Bu nedenle sadece ADOY'un yordayıcılığı analiz edilmiştir. ADOY alt boyutu ($R = .263$, $R^2 = .069$, $F_{(1, 189)} = 9.746$, $p < .001$) obsesyon puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının yaklaşık %7'sini açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda anneden sağlanan fiziksel-duygusal doyum öngörülemezliği arttıkça obsesyon düzeyi artmaktadır. Kadın grubunda ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu obsesyon puanlarını yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.35. Kadınlarda Obsesyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.488	.188	-	2.593	.010
	ADOY	.329	.088	-.263	3.748	.000

ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum

Model 1 için $R = .263$, $R^2 = .069$, $\Delta R^2 = .064$, $F_{(1, 189)} = 9.746$, $p = .000$

Erkekler için obsesyon ile ilişkili görünen tek değişken EOE'dir. Bu nedenle sadece EOE'nin yordayıcılığı analiz edilmiştir. EOE alt boyutu ($R = .301$, $R^2 = .091$, $F_{(1, 178)} = 17.742$, $p < .001$) obsesyon puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %9'unu açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde ebeveyn odaklı ebeveynleşme arttıkça obsesyon düzeyi artmaktadır. Erkeklerde GDAÖÖ'nün hiçbir alt boyutu obsesyon düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.36. Erkeklerde Obsesyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	P
1	Sabit	.477	.268	-	1.776	.077
	EOE	.425	.101	.301	4.212	.000

EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için $R = .301$, $R^2 = .091$, $\Delta R^2 = .086$, $F_{(1, 178)} = 17.742$, $p = .000$

3.2.3.4.4. Nötrleştirme Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların nötrleştirme puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda

yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.37’de, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.38’de sunulmuştur.

Kadınlar için nötrleştirme ile ilişkili görünen tek değişken BDIS’tir. Bu nedenle sadece BDIS’in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDIS alt boyutu ($R = .232$, $R^2 = .054$, $F_{(1, 189)} = 10.783$, $p < .01$) nötrleştirme puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %5’ini açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda babanın disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler arttıkça nötrleştirme düzeyi artmaktadır. Ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu kadınlarda nötrleştirme düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.37. Kadınlarda Nötrleştirme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.229	.171	-	1.344	.181
	BDIS	.216	.066	.232	3.284	.001

BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için $R = .232$, $R^2 = .054$, $\Delta R^2 = .049$, $F_{(1, 189)} = 10.783$, $p = .001$

Erkekler için nötrleştirme ile ilişkili görünen değişkenler yalnızca ebeveynleşme alt boyutlarından gelmektedir. Bu nedenle sadece KOE ve EOE’nin yordayıcılığı analiz edilmiştir. KOE ve EOE alt boyutları birlikte ($R = .427$, $R^2 = .182$, $F_{(2, 177)} = 19.746$, $p < .001$) nötrleştirme puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %18’ini açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde ebeveyn ve kardeş odaklı ebeveynleşme arttıkça nötrleştirme düzeyi artmaktadır. Erkeklerde GDAÖÖ’nün hiçbir alt boyutu nötrleştirme düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.38. Erkeklerde Nötrleştirme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	-.379	.275	-	-1.376	.170
	KOE	.364	.131	.244	2.788	.006
	EOE	.303	.116	.229	2.613	.010

KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için $R = .427$, $R^2 = .182$, $\Delta R^2 = .173$, $F_{(2, 177)} = 19.746$, $p = .000$

3.2.3.4.5. Biriktirme Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların biriktirme puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.39’da, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.40’te sunulmuştur.

Tablo 3.39. Kadınlarda Biriktirme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.892	.199	-	4.485	.000
	BDIS	.228	.077	.212	2.977	.003

BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için $R = .212$, $R^2 = .045$, $\Delta R^2 = .040$, $F_{(1, 189)} = 8.861$, $p = .003$

Kadınlar için biriktirme ile ilişkili görünen tek değişken BDIS’tir. Bu nedenle sadece BDIS’in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDIS alt boyutu ($R = .212$, $R^2 = .045$, $F_{(1, 189)} = 8.861$, $p < .01$) biriktirme puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %4’ünü açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda babanın disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler arttıkça biriktirme düzeyi artmaktadır. Ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu kadınlarda biriktirme düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.40. Erkeklerde Biriktirme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	.773	.244	-	3.173	.002
	EOE	.372	.092	.291	4.065	.000

EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için $R = .291$, $R^2 = .085$, $\Delta R^2 = .080$, $F_{(1, 178)} = 16.525$, $p = .000$

Erkekler için biriktirme ile ilişkili görünen tek değişken EOE’dır. Bu nedenle sadece EOE’nin yordayıcılığı analiz edilmiştir. EOE alt boyutu ($R = .291$, $R^2 = .085$, $F_{(1, 178)} = 16.525$, $p < .001$) biriktirme puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının %8’ini açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde ebeveyn odaklı ebeveynleşme arttıkça biriktirme düzeyi artmaktadır. Erkeklerde GDAÖÖ’nün hiçbir alt boyutu biriktirme düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

3.2.3.4.6. Düzenleme Düzeyi

Bu bölümde katılımcıların düzenleme puanlarına uygulanan regresyon analizi bulguları, kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadın grubunda yürütülen analiz sonuçları Tablo 3.41’de, erkek grubunda yürütülen analiz sonuçları ise Tablo 3.42’de sunulmuştur.

Kadınlar için düzenleme ile ilişkili görünen tek değişken BDIS’tir. Bu nedenle sadece BDIS’in yordayıcılığı analiz edilmiştir. BDIS alt boyutu ($R = .189$, $R^2 = .036$, $F_{(1, 189)} = 7.008$, $p < .01$) düzenleme puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bağımlı değişken varyansının yaklaşık %4’ünü açıklamaktadır. Buna göre kadınlarda babanın disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler arttıkça düzenleme düzeyi artmaktadır. Ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutu kadınlarda düzenleme düzeyini yordamamıştır ($p > .05$).

Tablo 3.41. Kadınlarda Düzenleme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	1.173	.230	-	5.105	.000
	BDIS	.234	.089	.189	2.647	.009

BDIS: Baba Disiplin

Model 1 için $R = .189$, $R^2 = .036$, $\Delta R^2 = .031$, $F_{(1, 189)} = 7.008$, $p = .009$

Erkekler için yapılan analizin birinci basamağında Öğün ve Para, ikinci basamağında Öğün, Para ve KOE alt boyutlarına yer verilmiştir. Öğün ve Para alt boyutları ($R = .211$, $R^2 = .044$, $F_{(2, 177)} = 4.104$, $p < .05$) ve Öğün, Para ve KOE alt boyutları ($R = .284$, $R^2 = .081$, $F_{(3, 176)} = 5.147$, $p < .01$) düzenleme puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Öğün ve Para alt boyutları bağımlı değişken varyansının %4’ünü, Öğün, Para ve KOE alt boyutları bağımlı değişken varyansının %8’ini açıklamaktadır. Buna göre erkeklerde ailece yenen yemeklerin zamanı ve yemeklerin kimlerle yenileceği ile ilgili öngörülemezlikler azaldıkça; finansal öngörülemezlikler ve kardeş odaklı ebeveynleşme arttıkça düzenleme düzeyi artmaktadır.

Tablo 3.42. Erkeklerde Düzenleme Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	B	SH	β	t	p
1	Sabit	2.103	.234	-	8.991	.000
	Öğün	-.313	.117	-.230	-2.677	.008
	Para	.250	.110	.195	2.265	.025
2	Sabit	1.339	.352	-	3.969	.000
	Öğün	-.287	.115	-.212	-2.490	.014
	Para	.205	.110	.160	1.862	.064
	KOE	.299	.113	.193	2.638	.009

KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme

Model 1 için R= .211, R²= .044, ΔR^2 = .034, $F_{(2, 177)}= 4.104$, p= .018

Model 2 için R= .284, R²= .081, ΔR^2 = .065, $F_{(3, 176)}= 5.147$, p= .002

Yordayıcı analizler toplu olarak değerlendirildiğinde Aile Öngörülemezliğinin olumsuz etkilerinin kadınlar için depresyon, sürekli öfke, öfke ifade biçimleri, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ebeveynleşmenin olumsuz etkilerinin ise depresyon, sürekli öfke, obsesif inanışlar ve temizlik obsesyon ve kompulsiyonları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Erkekler için yapılan yordayıcı analizler toplu olarak değerlendirildiğinde ise Aile Öngörülemezliğinin olumsuz etkilerinin depresyon, sürekli öfke, öfke ifade biçimleri, obsesif inanışlar ve düzenleme obsesyon ve kompulsiyonları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ebeveynleşmenin olumsuz etkilerinin ise obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Diğer taraftan Algılanan Yarar/Uyum boyutunun depresyon açısından koruyucu etki yapabileceği gözlenmiştir. Kadınlar için analiz sonuçları Tablo 3.43'te, erkekler için analiz sonuçları ise Tablo 3.44'te aktarılmıştır.

Tablo 3.43. Kadınlar İçin Yapılan Yordayıcı Analizlerin Toplu Halde Sunumu

	Öğün	Para	ADOY	BDOY	Anne Disiplin	Baba Disiplin	EOE	KOE	AYU
Depresyon	-	-	Arttırıcı	-	-	-	Arttırıcı	-	-
Sürekli Öfke	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	Arttırıcı	-
Kontrol Edilen Öfke	-	-	-	-	Azaltıcı	-	-	-	-
Dışa Vurulan Öfke	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-	-
İçte Tutulan Öfke	-	-	-	Arttırıcı	-	Arttırıcı	-	-	-
Sorumluluk/Tehdit Algısı	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-
Mükemmeliyetçilik/Kesinlik	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	Arttırıcı	-
Düşüncelerin Kontrolü/Önemi	-	-	Arttırıcı	-	-	-	-	Arttırıcı	-
Temizlik	-	Arttırıcı	-	-	-	Arttırıcı	-	Arttırıcı	-
Kontrol	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-
Obsesyon	-	-	Arttırıcı	-	-	-	-	-	-
Nötrleştirme	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-
Biriktirme	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-
Düzenleme	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-

ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, AYU: Algılanan Yarar/Uyum

Tablo 3.44. Erkekler İçin Yapılan Yordayıcı Analizlerin Toplu Halde Sunumu

	Öğün	Para	ADOY	BDOY	Anne Disiplin	Baba Disiplin	EOE	KOE	AYU
Depresyon	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-	-	Azaltıcı
Sürekli Öfke	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-
Kontrol Edilen Öfke	-	-	-	-	Azaltıcı	-	-	-	-
Dışa Vurulan Öfke	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-
İçte Tutulan Öfke	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-	-
Sorumluluk/Tehdit Algısı	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	Arttırıcı	-
Mükemmeliyetçilik/Kesinlik	Azaltıcı	-	-	-	-	-	-	-	-
Düşüncelerin Kontrolü/Önemi	-	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-
Temizlik	-	-	-	-	-	-	Arttırıcı	Arttırıcı	-
Kontrol	-	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-
Obsesyon	-	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-
Nötrleştirme	-	-	-	-	-	-	Arttırıcı	Arttırıcı	-
Biriktirme	-	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-	-
Düzenleme	Azaltıcı	Arttırıcı	-	-	-	-	-	Arttırıcı	-

ADOY: Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, BDOY: Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, AYU: Algılanan Yarar/Uyum

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu bölümde, yürütülen iki araştırmanın bulguları tartışılmıştır. İlk olarak Aile Öngörülemezliği kavramının Türkçe alanyazına kazandırılmasına katkı sağlayacak olan uyarlama çalışmasının bulguları değerlendirilmiştir. Daha sonra ise Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşme kavramları ile depresyon, öfke, obsesif inanış biçimleri ve obsesif kompulsif belirtiler arasındaki ilişkilerin incelendiği ikinci çalışmanın bulguları tartışılmıştır. Ayrıca çalışmanın sınırlılıklarına yer verilmiş, gelecek araştırmalar için öneriler sunulmuş ve çalışmanın klinik doğruları ele alınmıştır.

4.1. BİRİNCİ ÇALIŞMA: GEÇMİŞE DÖNÜK AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ ÖLÇEĞİ'Nİ TANIMLAYAN TEMEL PSİKOMETRİK PARAMETRELERİN TARTIŞILMASI

4.1.1. GDAÖÖ Faktör Yapısı

Ölçeğin Türk örnekleminde ortaya çıkan faktör yapısı açıklayıcı faktör analizi yöntemiyle incelenmiş ve faktör yapısının ölçeğin özgün faktör yapısıyla benzerlik gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Ölçek maddeleri öncelikle herhangi bir rotasyona veya faktör sayısında zorlamaya gidilmeden temel bileşenler analizine sokulmuştur. Bu durumda öz değeri 1.00'in üzerinde olan 7 faktör bulunmuştur. Ölçeğin özgün hali 6 faktörden oluştuğu ve faktörlerin kırılma grafiğindeki kırılma noktası beşinci faktörde ortaya çıktığı için varimax dönüştürmesi yapıp ikinci bir faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonunda yine 7 faktör elde edilmiş ve ölçek maddelerinin bir araya gelip, özgün formdaki faktör dağılımıyla büyük ölçüde örtüşen faktörler oluşturduğu görülmüştür. Ancak bazı maddelerin ölçeğin özgün halinde olduğundan farklı alt boyutlara yüklendiği gözlenmiştir. Mevcut çalışma sonunda ulaşılan bilgilerin, uluslararası çalışmalarda ulaşılmış olan sonuçlarla

karşılaştırılabilirliğini sağlamak için orijinal faktör yapısının korunmasına karar verilmiştir.

4.1.2. GDAÖÖ Psikometrik Özellikleri

Ölçeğin güvenirliği Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ve yarı test güvenirliği yöntemleriyle incelenmiştir. Anne Fiziksel-Duygusal Doyum (ADOY), Baba Fiziksel-Duygusal Doyum (BDOY), Anne Disiplin (ADIS), Baba Disiplin (BDIS), Finansal Öngörülemezlikler, Öğün alt boyutları ve tüm ölçek için hesaplanan Cronbach alfa değerleri sırasıyla .82, .86, .80, .78, .69, .65 ve .88'dir. Cronbach alfa değerinin .60-.80 arasında olması ölçeğin güvenilir olduğunu; .80'den büyük olması ise ölçeğin yüksek güvenirliği olduğunu göstermektedir (Cortina, 1993). Bu bulgu ışığında ölçeğin güvenirlik açısından kullanıma uygun olduğu söylenebilir. Elde edilen Cronbach alfa değerleri ölçeğin orijinal formunun değerleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir (ADOY= .80, BDOY= .85, ADIS= .84, BDIS= .73, Para= .71, Öğün= .82, Tüm Ölçek= .87). ADIS, BDIS, Para, Öğün ve tüm ölçek Cronbach alfa kat sayıları Türk örnekleminde daha düşük olsa da güvenirlikleri yeterli düzeydedir. Yarı test güvenirliğine bakıldığında ise ADOY, BDOY, ADIS, BDIS, Para, Öğün alt boyutları ve tüm ölçek için sırasıyla .74, .84, .81, .79, .67, .66 ve .66'dır. Bütün değerler göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin iç tutarlılık ve yarı test güvenirliğinin yeterli olduğu ve Türk örnekleminde kullanıma uygun olduğu düşünülmektedir.

4.1.3. GDAÖÖ Alt Boyutlarında SED ve Cinsiyet Farkları

Alanyazın incelendiğinde aile öngörülemezliği kavramının cinsiyet ve sosyoekonomik düzey (SED) değişkenlerinden etkilendiği görülmüştür. Cinsiyet ve SED kaynaklı farkların Türk örnekleminde özgü örüntüsünü incelemek amacıyla iki yönlü çok faktörlü MANOVA analizi yapılmıştır. Maruz kaldıkları aile öngörülemezliğinin düzeyi açısından üniversite örneklemindeki kadınlar ve erkekler arasında farklılığa rastlanmamıştır. Öngörülemezlik, çocuğa yönelik bir tutum olmaktan çok aile ikliminin bir özelliğidir. Bu nedenle cinsiyet gibi, çocuğa ait denek özelliklerinin aile öngörülemezliği düzeyi üzerindeki etkisinin oldukça düşük olması beklenmektedir.

İkinci çalışmada elde edilen bulgular da göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun cinsiyetinin aile öngörülemezliğinin doğrudan etkilememesine karşın, öngörülemezliğin farklı cinsiyetteki çocukları farklı biçimlerde etkilediği açıkça görülmektedir.

Birinci çalışmanın bulguları SED'in öngörülemezlik puanları açısından önemli bir değişken olabileceğine işaret etmiştir. Bulgular SED'in etkisinin finansal öngörülemezlikler ve anneyle yaşanan fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler alt boyutlarında ortaya çıktığını göstermiştir. Analizler finansal öngörülemezlik düzeyinin düşük SED koşulunda daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu gözlem beklendik bir sonuçtur. Öte yandan anneyle yaşanan fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler (ADOY) ve SED arasında daha karmaşık bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Buna göre düşük SED grubunda deneyimlenen ADOY yüksek SED grubundan; yüksek SED grubunda deneyimlenen ADOY ise orta SED grubundan daha fazladır. Sosyoekonomik düzey göstergesi olarak annenin eğitim düzeyinin kullanılmış olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu bulgu, ortaokul ve lise mezunu annelerin hem ilkokul ve altı, hem de üniversite ve lisansüstü mezunu annelere göre fiziksel-duygusal doyum açısından daha öngörülebilir olduğuna işaret etmektedir. Bu bulgu tartışmaya açık bir bulgudur. Bu durumun orta SED'deki annelerin çocukları tarafından hem fiziksel hem de duygusal olarak daha kolay ulaşılabilir olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

4.1.4. GDAÖÖ'nün Birleşen Geçerliği

Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği'nin birleşen geçerliğini değerlendirmek için psikolojik iyilik hali dış ölçüt olarak alınmıştır. Psikolojik iyilik halinin değerlendirilmesi için ise SCL-90-R'nin alt boyut puanları kullanılmıştır. SCL-90-R'den alınan puanların artması psikolojik iyilik halinin azalması ve belirtilerin artması anlamına gelmektedir. SCL-90-R kişileri 10 alt boyut (somatizasyon, obsesif kompulsif, kişilerarası duyarlılık, depresyon, kaygı, düşmanlık, fobik kaygı, paranoid düşünce, psikotizm, ek maddeler) üzerinden değerlendirmektedir. Alanyazında aile öngörülemezliğinin birçok psikopatolojiyle ilişkili olabileceği saptanmıştır (Asbury, Wachs ve Plomin, 2005; Craddock, 2001; Ross ve Hill, 2000; Wachs, 2000). Bu

nedenle SCL-90-R'den alınan puanların aile öngörülemezliğinin alt boyut puanları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler içermesi beklenmiştir.

Çocukluk döneminde deneyimlenen aile öngörülemezliği (GDAÖÖ) ve Psikolojik Belirtiler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayıları hesaplanarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar GDAÖÖ'nün alt boyutlarının, alanyazınla tutarlı bir biçimde, farklı psikolojik belirtileri arttırıcı ve genel psikolojik iyilik durumunu azaltıcı yönde hareket ettiğine işaret etmiştir (Carlton ve ark., 2006; Ross ve Hill, 2000). Analizler disiplin konusu (hem anne hem de baba) ve finansal konulardaki öngörülemezliklerin, psikolojik belirtiler üzerindeki en etkili boyutlar olduğuna işaret etmiştir. Anne-baba disiplinindeki belirsizlikler tüm belirtiler üzerinde, finansal konulardaki belirsizlikler ise depresyon dışındaki tüm belirti profili üzerinde etkili bulunmuştur. Bulgular psikolojik iyilik hali üzerindeki en yıkıcı etkiyi, yaptığı davranışlara anne veya babasının nasıl tepkiler vereceğini yordayamayan çocukların yaşadığı sonucuna işaret etmektedir. Bu bulgunun öngörülemezlik şemasının oluşumunda “öğrenilmiş çaresizlik kuramının” önemini desteklediği düşünülmüştür. Ayrıca finansal konulardaki öngörülemezliğin de çaresizlik duygusunu arttırarak belirtiselliğe yol açtığı düşünülebilir.

Yeme düzenindeki öngörülemezlikler ve annenin sağladığı fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezliklerin psikolojik belirtilerle ilişkisinin birbirine benzer örüntüler oluşturduğu görülmektedir. Ailece yenen yemeklerle ilgili öngörülemezlikler somatizasyon, obsesif kompulsif, düşmanlık, psikotizm ve ek maddeler (yeme ve uyku bozuklukları, suçluluk hisleri ile ilgili maddeler) ile ilişkili bulunmuştur. Annenin sağladığı fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler düşmanlık, psikotizm ve ek maddeler ile ilişkili bulunmuştur. Türk kültüründe anne, çoğunlukla birincil bakım veren durumundadır. Bu nedenle anne gibi önemli bir figürün sağladığı fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezliklerin bağlanma ve duygu düzenlemeyle daha yakından ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu durumun düşmanlık hislerinin düzenlenmesi veya gerçeğin değerlendirilmesinde sorunlara yol açabileceği düşünülmüştür. Babanın sağladığı fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler ise hiçbir alt boyut ile ilişkili bulunmamıştır. Türk kültüründe baba, çoğunlukla akşama kadar çalışan ve çocuklarıyla kısıtlı vakit geçiren bir konumdur. Bu nedenle babanın

sağladığı fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezliklerin çocukların psikolojik iyilik hali üzerinde pek etkili olmayabileceği düşünülmüştür.

Tüm alt boyutları toplu olarak değerlendirildiğinde aile öngörülemezliğinin alanyazınla tutarlı olarak genel işlevsellik düzeyini düşürdüğü ve psikolojik iyilik halini tehdit ettiği söylenebilir.

4.2. İKİNCİ ÇALIŞMA: AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ VE EBEVEYNLEŞME İLE PSİKOLOJİK SORUNLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER

4.2.1. Aile Öngörülemezliği, Ebeveynleşme, Depresyon, Öfke İfade Biçimleri, Obsesif İnanışlar ve Obsesif Kompulsif Belirtiler Arasındaki İlişkilerin Tartışılması

Çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı olmak üzere Pearson korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Sonuçlar, değişkenler arasında anlamlı ve farklı düzeylerde ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Kadın grubunda aile öngörülemezliğinin tüm alt boyutları, ebeveynleşmeden algılanan yarar ve uyum becerisi ile negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Buna göre çocukken ailesinde hem öngörülemezlik hem de ebeveynleşme deneyimleyen kadınların ailelerindeki öngörülemezlik düzeyi arttıkça, ebeveynleşmeden algıladıkları yarar ve uyum becerisi azalmaktadır. Ailedeki finansal öngörülemezlikler kardeş odaklı ebeveynleşme, depresyon ve temizlik obsesyon-kompulsiyonlarıyla pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Kardeş sayısının fazla olmasının kişiyi kardeş odaklı ebeveynleşmeye maruz bırakabileceği düşünülmüştür. Ayrıca ailedeki kişi sayısı arttıkça geçim sıkıntılarının ve finansal öngörülemezliklerin arttığı bilinmektedir. Kardeş odaklı ebeveynleşme ve finansal öngörülemezlikler arasındaki ilişkinin bu şekilde ortaya çıkmış olabileceği düşünülmüştür. Anneden sağlanan fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler arttıkça sorumluluk/tehdit algısı, depresyon, sürekli öfke, içte tutulan öfke, obsesyonlar artmakta; kontrol edilen öfke ise azalmaktadır. Babadan sağlanan fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler arttıkça içte tutulan öfke

artmaktadır. Anne kaynaklı disiplin öngörülemezlikleri arttıkça ebeveyn odaklı ebeveynleşme, depresyon, sürekli öfke, dışa vurulan öfke, içte tutulan öfke, obsesyonlar ve biriktirme obsesyon ve kompulsiyonları artmakta; kontrol edilen öfke azalmaktadır. Baba kaynaklı disiplin öngörülemezlikleri arttıkça sorumluluk/tehdit algısı, mükemmeliyetçilik/ kesinlik, depresyon, sürekli öfke, içte tutulan öfke, temizlik, kontrol, nötrleştirme, biriktirme ve düzenleme obsesyon ve kompulsiyonları artmaktadır. Ailece yenen yemeklerdeki öngörülemezlikler ise obsesyonlarla ilişkili bulunmuştur. Genel olarak bakıldığında kadınların deneyimledikleri (özellikle anne veya baba kaynaklı disiplindeki) öngörülemezlikler arttıkça obsesif inanışlar, obsesif kompulsif belirtiler, öfke düzeyi ve depresyon düzeyi artmaktadır.

Erkek grubunda da aile öngörülemezliğinin tüm alt boyutları, ebeveynleşmeden algılanan yarar ve uyum becerisi ile negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Buna göre çocukken ailesinde hem öngörülemezlik hem de ebeveynleşme deneyimleyen erkeklerin ailelerindeki öngörülemezlik düzeyi arttıkça, ebeveynleşmeden algıladıkları yarar ve uyum becerisi azalmaktadır. Ailedeki finansal öngörülemezlikler arttıkça ebeveyn odaklı ebeveynleşme ve dışa vurulan öfke artmaktadır. Finansal öngörülemezlikler yaşayan ailelerin genellikle dar gelirli aileler olduğu bilinmektedir. Dar gelirli bu ailelerde para kazanmak için uzun saatler çalışan ebeveynlerin sorumluluklarının çocuğa kalabileceği ve böylelikle çocuğun ebeveyn odaklı ebeveynleşmeye maruz kalabileceği düşünülmüştür. Anneden sağlanan fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler arttıkça kardeş odaklı ebeveynleşme azalmakta ve depresyon artmaktadır. Babadan sağlanan fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler arttıkça kardeş odaklı ebeveynleşme ve ebeveyn odaklı ebeveynleşme azalmakta ve depresyon artmaktadır. Buna göre erkekler aile içerisinde kardeşleri ve ebeveynleriyle ilgili sorumlulukları üstlendikçe deneyimledikleri anne-baba fiziksel ve duygusal doyum öngörülemezlikleri azalmaktadır. Anne kaynaklı disiplin öngörülemezlikleri arttıkça sürekli öfke ve dışa vurulan öfke artmakta; kontrol edilen öfke azalmaktadır. Baba kaynaklı disiplin öngörülemezlikleri arttıkça sorumluluk/tehdit algısı, depresyon, sürekli öfke, dışa vurulan öfke ve içte tutulan öfke artmaktadır. Ailece yenen yemeklerdeki öngörülemezlikler ise mükemmeliyetçilik/ kesinlik ile ilişkili bulunmuştur. Genel olarak bakıldığında erkeklerin deneyimledikleri

(özellikle anne veya baba kaynaklı disiplindeki) öngörülemezlikler arttıkça obsesif inanışlar, öfke düzeyi ve depresyon düzeyi artmaktadır. Aile öngörülemezliği alt boyutları ile erkeklerin obsesif kompulsif belirtileri arasında anlamlı ilişkilere rastlanmamıştır.

Kadınlar ve erkekler birlikte değerlendirildiğinde, çocuklukta öngörülemez bir ailede büyümenin ve ebeveynleşmeye maruz kalmanın ilerleyen yıllardaki depresyon, öfke, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler ile ilişkili olduğu söylenebilir. Hem kadınlarda hem de erkeklerde aile öngörülemezliğinin tüm alt boyutları birbirleriyle ilişkilidir. Kişilerin kendilerine uygun eşler seçtiği göz önünde bulundurulursa çocuğuna tutarsız doyum sağlayan ve disiplin veren bir anne ve aynı özelliklere sahip bir babanın olması, alt boyutlar arasındaki bu ilişkinin açıklamalarından biri olabilir.

Yapılan korelasyon analizlerinde bağımlı değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkileri de incelenmiş ve kadın ve erkek gruplarında anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

4.3. ÇALIŞMANIN DEĞİŞKENLERİNDE CİNSİYET VE SED'E DAYALI FARKLARIN TARTIŞILMASI

Bu bölümde ikinci çalışmada kullanılan değişkenlerden ebeveynleşme, depresyon, sürekli öfke, öfke ifade biçimleri, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtilerin cinsiyet ve SED'e göre farklılaşmaları alanyazındaki bilgiler ışığında değerlendirilmiştir.

4.3.1. Ebeveynleşme Puanlarında Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar

Analiz sonuçları Ebeveynleşme Envanteri'nin algılanan yarar/uyum alt boyutundan elde edilen puanlarda cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunduğu işaret etmiştir. Algılanan yarar/uyum alt boyutunda kadın katılımcıların puanlarının, erkek katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna dayanarak kadınların ebeveynleşmeye yönelik olumlu algılarının erkeklerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu Köyden'in (2015) Türk örnekleminde yaptığı çalışmada ulaştığı

sonuçlarla tutarlıdır. Bu durumun olası açıklamalarından biri kadın katılımcıların sosyalleşme süreçlerinde edindikleri roller olabilir. Türk toplumunda kız çocukları küçük yaşlardan itibaren evle ve kardeşleriyle ilgili sorumluluklar almakta ve aldıkları bu ebeveyn sorumlulukları nedeniyle takdir görmektedirler. Diğer yandan SED, ebeveynleşme açısından fark yaratmamıştır. Örneklemin üniversitede öğrenim görmekte olan kişilerden oluştuğu göz önüne alındığında, bu kişilerin ebeveynleşmeyi çok yıkıcı olarak deneyimlememiş olabilecekleri düşünülmüş ve SED etkisinin anlamlı çıkmamasının sebeplerinden birinin bu olabileceği akla gelmiştir.

4.3.2. Depresyon Puanlarında Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar

Alanyazın incelendiğinde depresyonun, cinsiyetler arası (Coryell, Endicott ve Keller, 1992) ve SED'ler arası (Holzer, Shea, Swanson ve Leaf, 1986) anlamlı farklılıklar gösterdiğine dair araştırmalara rastlanmıştır. Ancak bu tez çalışmasında katılımcıların Beck Depresyon Envanteri'nden (BDE) elde ettikleri puanlarda, cinsiyet ve SED açısından herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Bu durumun başlıca gerekçesi olarak örneklemin klinik örneklem olmaması olabileceği düşünülmüştür. Daha önce de bahsedildiği gibi veriler sınıf ortamında toplanmıştır. Bu durum da grubun BDE puanları açısından homojen olabileceğini ve bu nedenle anlamlı farklılıklar çıkmamış olabileceğini akla getirmiştir. Nitekim ağır depresif belirtiler gösteren kişilerin derse gelebilmeleri; gelseler bile dikkatlerini toparlayarak ölçeği doldurabilmeleri pek mümkün görünmemektedir. Alanyazında üniversite örnekleminde yürütülen bazı çalışmalarda depresyon ile cinsiyet arasında beklenen ilişkilere ulaşılamadığı görülmüştür (Kabakçı, 2001; Köyden, 2015; Özdel, Bostancı, Özdel ve Oğuzhanoğlu, 2002). Bu araştırma kapsamında SED göstergesi olarak annenin eğitim düzeyi kullanılmıştır. Bu nedenle annelerin eğitim düzeyinin, kişilerin depresyon düzeyini etkilemeyebileceği düşünülmüştür.

4.3.3. Öfke Puanlarında Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar

Görgül çalışmalar cinsiyetin ve SED'in Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeğinden (SÖÖTÖ) elde edilen puanlar üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığına işaret etmektedir (Bilge,

1997; Köyden, 2015; Thomas ve Williams, 1991). Bu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Sadece kontrol edilen öfke açısından erkek katılımcıların puanları kadın katılımcıların puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Bu durumun örnekleme özgü bir örüntü olabileceği varsayılmış ve ilerleyen analizlerde göz önünde bulundurulmasının yararlı olabileceği düşünülmüştür. Ek olarak, bu çalışmada da alanyazınla tutarlı olarak SED etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür.

4.3.4. Obsesif İnanışlarda Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar

Alanyazında obsesif inanış biçimleri ve cinsiyetler arasında ilişki saptanmamış; ancak obsesif inanış biçimleri ve SED arasında ilişkiler saptanmıştır (Köyden, 2015). Bu araştırmada cinsiyetin obsesif inanış biçimleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Sorumluluk/tehdit algısı, mükemmeliyetçilik/kesinlik ve düşüncelerin kontrolü/önemi açısından erkek katılımcıların puanları kadın katılımcıların puanlarından daha yüksektir. Türk toplumundaki geleneksel konumları gereği erkekler, ailelerindeki birçok bireyin sorumluluğunu üzerlerine almaktadır. Bu durumun, kendi sorumluluklarında olmayan durumlardan bile kendilerini sorumlu tutmalarına, bir şeyleri kesinleştirmek ve düşüncelerini kontrol etmek için yoğun çaba harcamalarına yol açabileceği akla gelmiştir. Bu nedenle obsesif inanış biçimleri geliştirmeye daha yatkın olabilecekleri düşünülmüştür. Bu çalışma kapsamında SED'in obsesif inanış biçimleri üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.

4.3.5. Obsesif Kompulsif Belirtilerde Cinsiyet ve SED'e Bağlı Farklar

Obsesif kompulsif bozukluk (OKB) belirtilerinin cinsiyetler arası farklılık göstermediği bilinmektedir. Bu çalışmada cinsiyetin OKB belirtileri üzerinde etkisi olduğu görülmüştür. OKB belirtilerinden temizlik, kontrol, obsesyonlar, nötrleştirme ve biriktirme alt boyutlarında erkekler kadınlardan anlamlı derecede daha yüksek puanlar almıştır. OKB belirtilerinin eğitim düzeyi ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Karno ve Golding, 1991). Bu çalışma kapsamında annelerin eğitim durumu SED göstergesi olarak alınmış ve SED'in OKB belirtileri üzerinde etkili olması beklenmiştir. Ancak

SED'in OKB belirtileri üzerindeki etkisi anlamlı bulunmamıştır. Buna göre annenin eğitim düzeyinin kişilerin OKB belirtileri üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir.

4.4. AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ VE EBEVEYNLEŞMENİN FARKLI PSİKOPATOLOJİLERİN GELİŞİMİNDEKİ YORDAYICILIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Alanyazında aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme kavramlarının birçok psikopatolojinin ortaya çıkmasında etkili olduğuna işaret edilmiştir. Bu çalışma kapsamında ele alınan psikopatolojilerin aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme alt boyutları ile yordanmalarına dair değerlendirmeler, ilgili başlıklar altında ele alınmıştır.

4.4.1. Depresyon Puanlarının Yordanmasına İlişkin Değerlendirmeler

Alanyazın öngörülemez aile ortamında büyüyen veya ebeveynleşme deneyimi yaşayan çocukların depresyon geliştirmeye daha yatkın olabileceklerine işaret etmektedir (Hooper ve ark., 2012; Katz ve ark., 2009; Ross ve Wynne, 2010; Scalf-McIver ve Thompson, 1989; Stein ve ark., 1999). Bu çalışmada da alanyazınla tutarlı olarak aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme puanları artan katılımcıların depresyon puanlarının da artması beklenmiştir. Bu çalışmada analizler, kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı yapılmıştır. Sonuçlar fiziksel-duygusal doyum boyutundaki öngörülemezliklerin –yani ihtiyaç duyulduğunda anne ya da babanın ulaşılabilirliğinin belirsiz olmasının- her iki cinsiyet için de depresyonun şiddetinin artmasıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu durum ebeveynin duygusal olarak ulaşılabilirliğinin, depresif duygu durumunun içerdiği kayıp hissini arttırıyor olabileceği biçiminde yorumlanmıştır. Bir diğer ilginç bulgu da katılımcıların depresyon düzeyleri ile sadece hemcins ebeveynlerinden bekledikleri doyumdaki öngörülemezliklerin ilişkili olduğunun görülmüş olmasıdır. Bu durum, cinsiyet rollerinin öngörülemezlik algısıyla ve buna bağlı olarak ortaya çıkan depresyon düzeyiyle ilişkili olabileceğini düşündürmüştür. Kadınların depresyon puanlarının anne kaynaklı doyumun öngörülemezliğinin yanı sıra ebeveyn odaklı ebeveynleşme tarafından da yordandığı görülmüştür. Bu bulgu kadınların annelerinden bekledikleri desteği alamamalarına ek olarak, annelerine destekleyici ebeveynlik vermek zorunda

kaldıklarında depresyonlarının daha da şiddetlendiği biçiminde yorumlanmıştır. Erkek grubunda ise babadan beklenen doyum boyutundaki belirsizliğin ebeveynlikten algılanan yarar tarafından düzenlenebildiği görülmektedir. Bir diğer ifadeyle, erkekler babalarından duygusal destek alamadıklarında bunu herkesin başına gelen bir durum olarak algılıyorlarsa, bu durumdan daha az zedelenmektedirler.

Beklenenin aksine her iki grupta da aile öngörülemezliğinin alt boyutlarının tümü bir arada, depresyon düzeyini yordamamıştır. Bu durumun katılımcıların klinik örneklemden olmamalarından, depresyon puanlarının düşük ve homojen olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür. Genel olarak bakıldığında hem aile öngörülemezliğinin hem de ebeveynleşmenin depresyon geliştirilmesiyle ilişkili olduğu gözlenmiştir.

4.4.2. Öfke Puanlarının Yordanmasına İlişkin Değerlendirmeler

Alanyazında ebeveynleşme düzeyi arttıkça öfke düzeyinin arttığını gösteren çalışmalara rastlanmıştır (Köyden, 2015; Stein ve ark., 1999). Ancak aile öngörülemezliği ve sürekli öfke ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kadın grubunun sürekli öfke ve öfke ifade biçimleri toplu olarak değerlendirildiğinde babadan sağlanan fiziksel-duygusal doyum ve anne-baba kaynaklı disiplin öngörülemezlikleri ile kardeş odaklı ebeveynleşmenin yordayıcı olduğu görülmektedir. Erkek grubunun sürekli öfke ve öfke ifade biçimleri toplu olarak değerlendirildiğinde ise anne ve baba kaynaklı disiplin öngörülemezliklerinin yordayıcı olduğu ve ebeveynleşmenin hiçbir alt boyutunun yordayıcı olmadığı görülmektedir. Kendisi de ailenin çocuğu olan kadının, ebeveynlik yaptığı kardeşiyle eşit muamele görmemesinin kadının sürekli öfke düzeyini yükseltebileceği düşünülmüştür. Ayrıca anne ve babadan gelen öngörülemez disiplin uygulamalarına maruz kalmanın belirsizlik duygusu uyandırabileceği; belirsizlik duygusunun ise geleceği öngörebilmeyle ilgili engellenmişlik hissi yaratabileceği düşünülmüştür. Engellenmişlik hissinin ise öfke duygusuna yol açtığı bilinmektedir. Annenin disiplin uygulamalarındaki öngörülemezliğin kadın ve erkek gruplarında kontrol edilen öfke düzeyinin düşmesiyle ilişkili olduğu görülmüştür. Öngörülemez disiplin uygulamaları olan annelerin kontrol edilen öfke düzeylerinin düşük olabileceği

ve böyle bir ebeveynle büyüyen çocuğun, öfkesini kontrol altında tutmaya çalışmayabileceği düşünülmüştür. Dışa vurulan öfke biçiminin hemcins ebeveynlerin disiplin tutarsızlıklarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgu, hemcins ebeveynleriyle özdeşim kuran kişilerin öfkelerini -tıpkı tutarsız disiplin uygulamaları olan ebeveynlerinin yaptığı gibi- dışa vurabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. Baba disiplin uygulamalarındaki öngörülemezliğin kadın ve erkek gruplarında içte tutulan öfke düzeyinin artmasıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgudan yola çıkarak babaları öngörülemez disiplin veya cezalar uygulayan çocukların, herhangi bir durumda öfkelenmeler bile öfkelerini içlerinde tutmaya yatkın olabilecekleri düşünülmüştür. Kadınlarda içte tutulan öfke düzeyinin artmasıyla ilişkili olan bir başka değişken ise babadan sağlanan fiziksel-duygusal doyumun öngörülemez olmasıdır. Babasından yeterince doyum sağlayamayan kadınların, öfkelenmeler bile öfkelerini içlerinde tutarak babalarına 'iyi' görünebileceklerine ve böylelikle ihtiyaç duydukları bakımı elde edebileceklerine dair inançları olabileceği akla gelmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme ile sürekli öfke ve öfke ifade biçimleri arasındaki ilişkilerin, erkek ve kadın grupları için olumsuz sonuçlara işaret ettiği söylenebilir.

4.4.3. Obsesif İnanış Puanlarının Yordanmasına İlişkin Değerlendirmeler

Bu araştırma kapsamında aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme ile ilişkisi incelenen bir diğer değişken obsesif inanış biçimleridir. Kadın grubunda yapılan analizlerde anne fiziksel-duygusal doyum ve baba disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler ile kardeş odaklı ebeveynleşmenin, obsesif inanış biçimleri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Erkek grubunda ise ailece yenen yemeklerin düzeniyle ilgili ve baba disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler ile ebeveyn ve kardeş odaklı ebeveynleşmenin obsesif inanış biçimleriyle ilişkili olduğu görülmüştür.

Baba kaynaklı disiplin uygulamalarındaki öngörülemezliklerin sorumluluk/tehdit algısı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgu, herhangi bir hataları olsun veya olmasın babalarının öngörülemez disiplin uygulamalarına maruz kalan kişilerin, ilgilerinin olmadığı durumlardan dahi kendilerini sorumlu tutabilecekleri ve tehdit algılayabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. Erkeklerde sorumluluk/tehdit algısının

artmasıyla ilişkili diğer bir değişkenin kardeş odaklı ebeveynleşme olduğu görülmüştür. Kardeşleri için ebeveyn sorumlulukları üstlenen erkeklerin abartılı sorumluluk ve tehdit algıları olabileceği düşünülmüştür. Kadınlarda babanın disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler ve kardeş odaklı ebeveynleşmenin mükemmeliyetçilik/kesinlik ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgu, babalarının öngörülemez disiplin uygulamalarına maruz kalmak istemeyen kadınların her şeyi mükemmel şekilde yapmaya çalışabileceklerini akla getirmiştir. Ayrıca kardeşlerinin sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalan kadınların, bu ağır sorumlulukla baş etmek için her şeyi kesinleştirip mükemmel şekilde yapmaya çalışabilecekleri düşünülmüştür. Erkeklerde ise ailece yenen yemeklerdeki tutarsızlık arttıkça mükemmeliyetçilik/kesinlik düzeyinin azaldığı görülmüştür. Anne kaynaklı fiziksel-duygusal doyum ve kardeş odaklı ebeveynleşmenin kadınların; ebeveyn odaklı ebeveynleşmenin ise erkeklerin düşüncelerin kontrolü/önemi düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Annelerinden tutarlı bakım alamayan kadınların, bu durumu anlamlandırmak için düşüncelerini dahi kontrol altında tutmaları gerektiğini düşünebilecekleri akla gelmiştir. Ayrıca kardeşlerinin sorumluluklarını üstlenen kadınların ve ebeveynlerinin sorumluluklarını üstlenen erkeklerin girdikleri yetişkin rolü sebebiyle düşüncelerinin önemini ve kontrolünü abartabilecekleri düşünülmüştür.

4.4.4. Obsesif Kompulsif Belirti Puanlarının Yordanmasına İlişkin Değerlendirmeler

Yapılan bu araştırma kapsamında aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme ile ilişkili olabileceği düşünülen son değişken obsesif kompulsif belirtilerdir. Kadın grubunda ailedeki finansal öngörülemezlikler, babanın disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler ve kardeş odaklı ebeveynleşme arttıkça temizlik düzeyi artmaktadır. Bu bulgu babasının öngörülemez disiplin uygulamalarına maruz kalmak istemeyen kadınların, yaşadıkları çevreyi mümkün olduğunca kusursuz hale getirmeye çalışabilecekleri ve böylelikle temizlik sürelerinin uzayabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca kardeşlerinin sorumluluğunu üzerlerine alan kadınların, çevresel etkenlerden kaynaklanabilecek ve kardeşlerini etkileyebilecek zararlı sonuçları en az düzeye indirebilmek için temizlik obsesyon ve kompulsiyonları geliştirebilecekleri düşünülmüştür. Ailede yaşanan finansal öngörülemezliklerin de kadınların temizlik

yapma düzeyleri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Babanın disiplin uygulamalarındaki öngörülemezlikler arttıkça kadınlarda kontrol, nötrleştirme, biriktirme ve düzenleme düzeyleri artmaktadır. Bu bulgu kadınların, kontrolleri altında olmayan bu uygulamalarla başa çıkmak için kendi kontrolleri altında olan biriktirme ve nötrleştirme eylemlerini gerçekleştirebilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca ne zaman ve ne şekilde gerçekleşeceği belli olmayan baba kaynaklı disiplin uygulamalarıyla karşı karşıya kalmamak için, yaşadıkları çevreyi defalarca kontrol etme ve düzenleme davranışlarında bulunabilecekleri düşünülmüştür. Anne kaynaklı fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler arttıkça obsesyonlar artmaktadır. Kadınlar için özdeşim nesneleri olan annelerinden yeterince doyum alamamanın, obsesyonların artması ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Toplu olarak değerlendirildiğinde kadınların obsesif kompulsif belirtiler sergilemesinin aile öngörülemezliği ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Erkeklerde ise ailece yenen yemeklerin düzeni ve finansal öngörülemezlikler ile kardeş ve ebeveyn odaklı ebeveynleşmenin obsesif kompulsif belirtiler ile ilişkili olduğu görülmüştür. Erkeklerin üzerlerine yüklenen ebeveyn sorumlulukları arttıkça temizlik, kontrol, obsesyonlar, nötrleştirme ve biriktirme düzeyi artmaktadır. Ebeveyn odaklı ebeveynleşmeye maruz kalan erkeklerin, kendi sorumlulukları altında olan yaşam alanlarını ‘ebeveynlerin yaptığı kadar’ zarar görmez hale getirmek için yaşadıkları çevreyi temiz ve kontrol altında tutmakla aşırı meşgul olabilecekleri düşünülmüştür. Bu kişilere ebeveyn sorumlulukları, onlara sorulmadan ve onların talepleri göz önünde bulundurulmadan verilmiştir. Bu noktada erkeklerin, gerekli olan ve/veya olmayan birçok şeyi biriktirerek, kendi istekleri doğrultusunda bir eylem gerçekleştirme ihtiyaçlarını gideriyor olabilecekleri düşünülmüştür. Erkekler için, ebeveyn sorumluluklarının üstlerine yüklenmesinin obsesyonlar ve nötrleştirmenin artması ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Kardeşleri için üstlendikleri ebeveyn sorumlulukları arttıkça temizlik, nötrleştirme ve düzenleme düzeyleri artmaktadır. Erkeklerin yaşam alanlarının temiz ve düzenli olmaması nedeniyle kardeşlerine gelecek zararları önlemek amacıyla, zihinlerinin temizlik ve düzenleme ile ilgili işlerle uzun süreler meşgul olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca kardeşleri için ebeveyn sorumlulukları üstlenmelerinin nötrleştirmenin artması ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Ailece yenen yemeklerdeki öngörülemezlikler azaldıkça ve finansal öngörülemezlikler arttıkça

düzenleme düzeyi artmaktadır. Yaşanan bu finansal öngörülemezlikleri ve ailece yenen yemeklerdeki öngörülemezlikleri düzenleyecek kaynaklara sahip olmayan çocukların, çevrelerindeki şeyleri düzenleme ihtiyacı içerisinde olabilecekleri ve böylece hayatlarındaki düzen ihtiyaçlarını karşılamış hissedebilecekleri düşünülmüştür. Toplu olarak değerlendirildiğinde erkeklerin obsesif kompulsif belirtiler sergilemesi ile ebeveynleşmenin ilişkili olduğu görülmektedir.

Genel olarak bakıldığında kadınların aile öngörülemezliği, erkeklerin ise ebeveynleşmenin getirdiği yükü başa çıkabilmek için obsesyon ve kompulsiyon geliştiriyor olabilecekleri düşünülmüştür.

4.5. ARAŞTIRMADAKİ SINIRLILIKLAR VE GELECEK ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER

Bu araştırma kapsamında *Retrospective Family Unpredictability Scale'in (Retro-FUS)* parametrik özellikleri ve Türk toplumunda kullanıma uygun olup olmadığı araştırılmış, Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşme kavramlarının bazı psikopatolojilerle ilişkileri incelenmiştir. İki çalışmadan da elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır. Yapılan bu iki araştırma, her çalışmada olabileceği gibi birtakım sınırlılıklar içermektedir. Bu bölümde araştırmanın sınırlılıkları ele alınacak ve gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulacaktır.

Ele alınması gereken ilk sınırlılık iki çalışmanın da örneklemeleridir. Çalışmaların örneklemeleri Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenimlerine devam etmekte olan genç yetişkinlerden oluşmaktadır. Bu örneklemde elde edilen bulguların eğitim düzeyi ve yaş bakımından sınırlılıkları vardır. Bu durum elde edilen bulguların farklı eğitim düzeyindeki ve farklı yaştaki kişilere genellenmesine engel olmaktadır. Ayrıca verilerin yalnızca Hacettepe Üniversitesi'nden toplanmış olması, bulguların aynı yaş grubu ve eğitim düzeyindeki kişilere genellenmesini de sınırlandırmaktadır. Çalışmada klinik örneklem kullanılmaması da verilerin genellenebilirliği konusunda sıkıntı yaratmaktadır.

Diğer taraftan ölçümlerin, kişilerden öz bildirim ölçekleri kullanılarak alınmasının da sınırlılık olabileceği düşünülmüştür. Katılımcıların ölçek maddelerini yanlış bir şekilde

yanıtlamış olabilecekleri dikkate alınmalıdır. Ölçek setleri ders sorumlularından izin alınarak dağıtılmış ve sınıf ortamında doldurulmuştur. Ölçek setlerindeki ölçek sıraları dengeli bir şekilde dağıtılıp yorgunluk faktörü kontrol edilmeye çalışılmıştır. Ancak verilerin sınav döneminde veya ders döneminde, haftanın ilk günlerinde veya son günlerinde, ders öncesinde veya ders sonrasında toplanmasına bağlı olarak katılımcıların yorgunluk ve stres seviyelerinin farklılaşabileceği de akılda tutulmalıdır.

Bu çalışma Türkiye’de Aile Öngörülemezliği kavramını inceleyen ilk çalışmalardan biridir. Bu olgunun Türk örnekleminde incelenebilmesi için Aile Öngörülemezliği düzeyini ölçen araçlardan biri olan Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği Türkçeye çevrilmiş ve geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Hacettepe Üniversitesi örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının klinik örnekleme de yapılmasının, aracın kullanım alanını genişleteceği düşünülmüştür. Ayrıca bulguların genellenebilirliğinin arttırılması için farklı eğitim düzeyi ve farklı yaşlardaki kişilerden oluşan örneklemlemlerle de çalışılabileceği düşünülmüştür.

Yurtdışında yapılan çalışmalarda aile öngörülemezliği kavramı ile birçok psikopatolojinin ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında ise aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme ile depresyon düzeyi, öfke düzeyi, öfke ifade biçimleri, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Aile öngörülemezliği ile öfke düzeyi, öfke ifade biçimleri, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve ebeveynleşme ile obsesif kompulsif belirtiler arasındaki ilişkilerin incelenmesi, bu araştırmaya özgün bir boyut kazandırmıştır. Bundan sonraki süreçte yurtdışında aile öngörülemezliği kavramı ile ilişkili olduğu saptanan diğer değişkenlerin, Türk kültüründeki örüntülerinin incelenmesi faydalı olacaktır.

İlgili alanyazında aile öngörülemezliği çevresel birçok etkenle ilişkili bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında yalnızca cinsiyet ve SED etkileri araştırılmış; diğer çevresel etkenler örneklem içerisinde az miktarlarda bulunduğu için grupların karşılaştırılabilmesi uygun görülmemiştir. Ancak gelecek çalışmalarda ebeveynlerin boşanma durumu, kardeş sayısı ve sırası, ebeveynlerin yaşı gibi değişkenler açısından sayıları birbirine yakın gruplar elde edilerek, bu değişkenlerin aile öngörülemezliği üzerindeki etkileri incelenebilir.

Aile öngörülemezliğinin içinde bulunulan zamandaki ve gelecek zamanlardaki etkilerinin karşılaştırılabilmesi için boylamsal çalışmaların da yapılabileceği ve böylelikle alan için önemli katkılar elde edileceği düşünülmüştür.

4.6. ARAŞTIRMANIN KLİNİK DOĞURGULARI

Bilindiği üzere psikopatolojiler biyolojik yapı ve çevresel faktörlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşme kavramları da çocuğun içinde doğup büyüdüğü ve doğduğu ilk andan itibaren bir parçası olduğu ailede ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle çocuğun fizyolojik ve psikolojik gelişimine zarar verebilecek ve gelecek dönemde psikopatoloji geliştirmesine yol açabilecek kavramlar olarak görülmektedirler. Ailede finans, ailece yenen yemekler, anne-babanın verdiği bakım ve anne-babanın disiplin uygulamaları konusundaki öngörülemezlikler ile kardeş ve ebeveyn odaklı ebeveynleşme Türk toplumunda da karşılaşılabilecek durumlardır. Bu araştırma kapsamında Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşme olgularının kişilerin hayatlarında doğurabilecekleri olumsuz sonuçlara dikkat çekilmiştir. Bu iki olgunun alt boyutlarının bazı psikopatolojileri yordayabileceklerine işaret edilmiştir. Elde edilen bulgular, kadınlarda öfke ile ilgili güçlükler ve obsesif kompulsif belirtiler değerlendirilirken aile öngörülemezliğinin; obsesif inanışlar ve depresyon değerlendirilirken ise aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme yaşantılarının göz önünde bulundurulmasına işaret etmektedir. Erkeklerde ise öfke ile ilgili güçlükler değerlendirilirken aile öngörülemezliğinin; depresyon, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler değerlendirilirken ise aile öngörülemezliği ve ebeveynleşme yaşantıları dikkate alınmalıdır.

4.7. SONUÇ

Bu araştırmada Aile Öngörülemezliği olgusu ve Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşme kavramlarının depresyon, öfke, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler ile ilişkileri incelenmiştir. Bu çalışma Aile Öngörülemezliği ile ilgili olarak Türkiye’de yapılmış ilk çalışmalardan biridir. Bu araştırma kapsamında ilk olarak Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği’nin (GDAÖÖ) uyarlama, geçerlik ve

güvenirlilik çalışmaları yapılmıştır. Daha sonra GDAÖÖ'nün Finansal Öngörülemezlikler, Öğün, Anne Fiziksel-Duygusal Doyum (ADOY), Baba Fiziksel-Duygusal Doyum (BDOY), Anne Disiplin (ADIS) ve Baba Disiplin (BDIS) alt boyutlarının bahsi geçen psikopatolojileri nasıl yordadığı incelenmiştir.

Uyarlama çalışmasında ölçeğin orijinal 6 faktörlü hali korunmuş ve Türkiye'de klinik olmayan örnekleme kullanıma uygun olduğu saptanmıştır. İlk çalışma örnekleminde GDAÖÖ alt boyutlarından Para ve ADOY'un SED'e göre farklılaştığı görülmüştür. Beklendiği üzere düşük SED grubundaki bireyler daha fazla finansal öngörülemezlik bildirmiştir. Annenin sağladığı fiziksel-duygusal doyumdaki öngörülemezlikler ise en çok düşük SED'de en az orta SED'de gözlenmiştir. Psikolojik iyilik hali, dış ölçüt olarak ele alınmış ve Aile Öngörülemezliği ile ilişkisi incelenmiştir. Babadan sağlanan fiziksel-duygusal doyum alt boyutu dışında Aile Öngörülemezliğinin tüm alt boyutları psikolojik iyilik hali ile ilişkili bulunmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde kadın grubunda Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşme ile depresyon, öfke, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler arasında korelasyonel ilişkiler saptanmıştır. Erkek grubunda ise kadın grubundaki korelasyonlara benzer bulgular elde edilmiş; ancak Aile Öngörülemezliğinin hiçbir alt boyutu ile obsesif kompulsif belirtiler arasında korelasyonel ilişki saptanmamıştır. Bu ilişkiler regresyon analizi ile derinlemesine incelenmiştir. Kadınlarda Para, temizlik düzeyini pozitif yönde yordamıştır. ADOY, depresyon, düşüncelerin kontrolü/önemi ve obsesyonları pozitif yönde yordamıştır. BDOY, içte tutulan öfkeyi pozitif yönde yordamıştır. ADIS sürekli öfke ve dışa vurulan öfkeyi pozitif, kontrol edilen öfkeyi negatif yönde yordamıştır. BDIS içte tutulan öfke, sorumluluk/tehdit algısı, mükemmeliyetçilik/kesinlik, temizlik, kontrol, nötrleştirme, biriktirme ve düzenlemeyi pozitif yönde yordamıştır. EOE depresyonu pozitif yönde yordamıştır. KOE sürekli öfke, mükemmeliyetçilik/kesinlik, düşüncelerin kontrolü/önemi ve temizlik puanlarını pozitif yönde yordamıştır. Erkeklerde öğün, mükemmeliyetçilik/kesinlik ve düzenleme puanlarını negatif yönde; Para ise düzenleme puanlarını pozitif yönde yordamıştır. BDOY depresyon puanlarını pozitif yönde; ADIS kontrol edilen öfke puanlarını negatif yönde yordamıştır. BDIS sürekli öfke, dışa vurulan öfke, içte tutulan öfke ve sorumluluk/tehdit algısını pozitif yönde yordamıştır. EOE düşüncelerin önemi/kontrolü, temizlik, kontrol, obsesyon, nötrleştirme ve biriktirmeyi; KOE sorumluluk/tehdit algısı,

temizlik, nötrleştirme ve düzenlemeyi pozitif yönde yordamıştır. AYU ise depresyonu negatif yönde yordamıştır.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: Assessed in the strange situation and at home*. New York: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2014). *Ruhsal bozuklukların tanısai ve sayımsai el kitabı: Beşinci baskı, DSM-5*. (E. Koroęlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği. (Orijinal çalışma basım tarihi 2013.)
- Asbury, K., Wachs, T. D. ve Plomin, R. (2005). Environmental moderators of genetic influence on verbal and nonverbal abilities in early childhood. *Intelligence*, 33, 643-661.
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F. ve Emery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford Publishing.
- Beck, A. T., Ward, C. H., Mendelson, Mock, M. ve Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of General Psychiatry*, 4, 561-571.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Belsky, J. ve Cassidy, J. (1994) Attachment: Theory and Evidence. M. Rutter ve D. Hay (Ed.), *Development through Life: A Handbook for Clinicians*, (s. 373-402). Oxford: Blackwell.
- Belsky, J., Hsieh, K. ve Crnic, K. (1998). Mothering, fathering, and infant negativity as antecedents of boys' externalizing problems and inhibition at age 3: Differential susceptibility to rearing influence? *Development and Psychopathology*, 10, 301-319.
- Benson, C. S. ve Heller, K. (1987). Factors in the current adjustment of young adult daughters of alcoholic and problem drinking fathers. *Journal of Abnormal Psychology*, 96, 305-312.

- Bilge, F. (1997). Eğitim bilimleri öğrencilerinin sürekli kızgınlık düzeyleri ve kızgınlıklarını ifade biçimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 75–80.
- Bornstein, M. H. (2002). *Handbook of parenting, Vol. 5, practical issues in parenting*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Boyce, W. T. (2007). A biology of misfortune: Stress reactivity, social context, and the ontogeny of psychopathology in early life. A. Masten (Ed.), *Multilevel dynamics in developmental psychopathology: Pathways to the future* (34. basım, s. 45–82). Minneapolis: University of Minnesota.
- Boyce, W. T., Quas, J., Alkon, A., Smider, N., Essex, M. ve Kupfer, D. J. (2001). Autonomic reactivity and psychopathology in middle childhood. *British Journal of Psychiatry*, 179, 144–150.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, volume I: Attachment*. Tennessee: Basic Books Publishing.
- Brestan, E. V. ve Eyberg, S. M. (1998). Effective psychosocial treatments of conduct-disordered children and adolescents: 29 years, 82 studies, and 5,272 kids. *Journal of Clinical Child Psychology*, 27, 180-189.
- Bretherton, I. (1985). Attachment Theory: Retrospect and Prospect. I. Bretherton ve E. Waters (Ed.), *Growing Points in Attachment Theory and Research, Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50, 3-35.
- Buchino, M. A. (1993). Perceptions of the oldest hearing child of deaf parents: On interpreting, communication, feelings and role reversal. *American Annals of the Deaf*, 138, 40 – 45.
- Burchinal, M., Roberts, J. E., Hooper, S. ve Zeisel, S. A. (2000). Cumulative risk and early cognitive development: A comparison of statistical risk models. *Developmental Psychology*, 36, 793–807.

- Burnett, G., Jones, R. A., Bliwise, N. G. ve Ross, L. T. (2006). Family unpredictability, parental alcoholism, and the development of parentification. *The American Journal of Family Therapy*, 34, 181-189.
- Carlton, B. S., Goebert, D. A., Miyamoto, R. H., Andrade, N. N., Hishinuma, E. S., Makini, G. ... Nishimura, S. T. (2006). Resilience, family adversity and well-being among Hawaiian and non-Hawaiian adolescents. *International Journal of Social Psychiatry*, 52, 291-308.
- Carroll, J. J. ve Robinson, B. E. (2000). Depression and parentification among adults as related to parental workaholism and alcoholism. *The Family Journal*, 8, 360-367.
- Champion, J. E., Jaser, S. S., Reeslund, K. L., Simmons, L., Potts, J. E., Shears, A. R. ve Compas, B. E. (2009). Caretaking behaviors by adolescent children of mothers with and without a history of depression. *Journal of Family Psychology*, 23, 156-166.
- Chase, N. D. (1999). An overview of theory, research, and societal issues. N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research, and treatment of the parentified child* (s. 3-33). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Chase, N. D., Deming, M. P. ve Wells, M. C. (1998). Parentification, parental alcoholism, and academic status among young adults. *American Journal of Family Therapy*, 26, 105-114.
- Chisholm, J. S. (1996). The evolutionary ecology of attachment organization. *Human Nature* 7, 1-38.
- Cohen, S. (1980). Cognitive processes as determinants of environmental stress. I. G. Sarason ve C. D. Spielberger (Ed.), *Stress and anxiety* (s. 174-177). Washington, DC: Hemisphere Publishing Corp.
- Coie, J. D. ve Dodge, K. A. (1998). Aggression and antisocial behavior. W. Damon (Seri Ed.) ve N. Eisenberg (Sayı Ed.), *Handbook of child psychology. Vol. 3, social, emotional and personality development* (s. 779-862). New York: Wiley.

- Coldwell, J., Pike, A. ve Dunn, J. (2006). Household chaos—links with parenting and child behaviour. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 1116-1122.
- Cole, P. M., Michel, M. K. ve Teti, L. O. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59, 73–100.
- Constantine, L. L. (1986). *Family paradigms: The practice of theory in family therapy*. New York: Guilford Press.
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78, 98–104.
- Coryell, W., Endicott, J. ve Keller, M. (1992). Major depression in a nonclinical sample: Demographic and clinical risk factors for first onset. *Arch Gen Psychiatry*, 49, 117–125.
- Craddock, A. E. (2001). Family system and family functioning: Circumplex model and FACES IV. *Journal of Family Studies*, 7, 29-39.
- Cumberland-Li, A., Eisenberg, N., Champion, C., Gershoff, E. ve Fabes, R. A. (2003). The relation of parental emotionality and related dispositional traits to parental expression of emotion and children's social functioning. *Motivation and Emotion*, 27, 27–56.
- Cummings, E. M. ve Davies, P. (1996). Emotional security as a regulatory process in normal development and the development of psychopathology. *Development and Psychopathology*, 8, 123–139.
- Cummings, E. M. ve Davies, P. T. (2002). Effects of marital conflict on children: Recent advances and emerging themes in process-oriented research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 43, 31–63.
- Cummings, E. M., Davies, P. T. ve Campbell, S. B. (2000). *Developmental psychopathology and family process: Theory, research, and clinical implications*. New York: Guilford Press.

- Cummings, E. M., El-Sheikh, M., Kouros, C. D. ve Keller, P. S. (2007). Children's skin conductance reactivity as a mechanism of risk in the context of parental depressive symptoms. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48, 436–445.
- Cummins, J. R. C., Ireland, M., Resnick, M. D. ve Blum, R. W. (1999). Correlates of physical and emotional health among Native American adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 24, 38-44.
- Dağ, I. (1991). Belirti Tarama Listesi'nin (SCL-90-R) üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2, 5-12.
- Deater-Deckard, K. ve Dodge, K. A. (1997). Externalizing behavior problems and discipline revisited: Nonlinear effects and variation by culture, context, and gender. *Psychological Inquiry*, 8, 161–175.
- Deater-Deckard, K., Mullineaux, P. Y., Beekman, C., Petrill, S. A., Schatschneider, C. ve Thompson, L. A. (2009). Conduct problems, IQ, and household chaos: A longitudinal multi-informant study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50, 1301-1308.
- Derogatis, L. R. (1977). SCL-90: Administration, scoring and procedure manual-I for the revised version. Baltimore: John Hopkins University School of Medicine, Clinical Psychometrics Unit.
- Dielman, T. E., Butchart, A. T. ve Shope, J. T. (1993). Structural equation model tests of patterns of family interaction, peer alcohol use, and intrapersonal predictors of adolescent alcohol use and misuse. *Journal of Drug Education*, 23, 273-316.
- Dumas, J. E., Nissley, J., Nordstrom, A., Smith, E. P., Prinz, R. J. ve Levine, D. W. (2005). Home chaos: Sociodemographic, parenting, interactional, and child correlates. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34, 93-104.
- Eddy, J. M. ve Chamberlain, P. (2000). Family management and deviant peer association as mediators of the impact of treatment condition on youth antisocial behavior. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 857–863.

- Eisenberg, N., Cumberland, A. J. ve Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9, 241–273.
- El-Sheikh, M. (2005). The role of emotional responses and physiological reactivity in the marital conflict-child functioning link. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 1191–1199.
- Essex, M. J., Klein, M. H., Cho, E. ve Kalin, N. H. (2002). Maternal stress beginning in infancy may sensitize children to later stress exposure: Effects on cortisol and behavior. *Biological Psychiatry*, 52, 776–784.
- Fiske, S. T. ve Taylor, S. E. (1991). *Social cognition*. New York NY: McGraw-Hill.
- Fitzgerald, M. M., Schneider, R. A., Salstrom, S., Zinzow, H. M., Jackson, J. ve Fossel, R. V. (2008). Child sexual abuse, early family risk, and childhood parentification: Pathways to current psychosocial adjustment. *Journal of Family Psychology*, 22, 320–324.
- Foa, E. B., Huppert, J. D., Leiberg, S., Langner, R., Kichic, R., Hajcak, G. ve Salkovskis, P. M. (2002). The Obsessive-Compulsive Inventory: Development and validation of a short version. *Psychological Assessment*, 14, 485-496.
- Fullinwider-Bush, N. ve Jacobvitz, D. B. (1993). The transition to young adulthood: Generation boundary dissolution and female identity development. *Family Process*, 32, 87–103.
- Gallimore, R., Bernheimer, L. P. ve Weisner, T. S. (1999). Family life is more than managing crisis: Broadening the agenda of research on families adapting to childhood disability. Gallimore, R., Bernheimer, L. P., MacMillan, D. L., Speece, D. L. ve Vaughn, S., (Ed.), *Developmental perspectives on children with high-incidence disabilities* (s. 55-80). LEA Press, Mahwah, N.J.
- Gardner, F. E. M. (1989). Inconsistent parenting: Is there evidence for a link with children's conduct problems? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 17, 223–233.

- Gewirtz, J. L. (1966). *On conceptualizing the functional environment: The roles of stimulation and change in stimulus conditions in effecting behavior outcomes*. Yayınlanmamış taslak, National Institute of Mental Health.
- Glidden, L. M. (1993). What we do not know about families with children who have developmental disabilities: Questionnaire on resources and stress as a case study. *American Journal on Mental Retardation*, 97, 481–495.
- Hanscombe, K. B., Haworth, C. M. A., Davis, O. S. P., Jaffee, S. R. ve Plomin, R. (2010). The nature (and nurture) of children's perceptions of family chaos. *Learning and Individual Differences*, 20, 549–553.
- Hart, S. A., Petrill, S. A., Deckard, K. D. ve Thompson, L. A. (2007). SES and CHAOS as environmental mediators of cognitive ability: A longitudinal genetic analysis. *Intelligence*, 35, 233–242.
- Herrenkohl, E. C., Herrenkohl, R. C. ve Egolf, B. (1994). Resilient early school-age children from maltreating homes: Outcomes in late adolescence. *American Journal of Orthopsychiatry*, 64, 301–309.
- Hetherington, E. M. (1993). An overview of the Virginia longitudinal study of divorce and remarriage with a focus on early adolescence. *Journal of Family Psychology*, 7, 39–56.
- Hetherington, E. M., Stanley-Hagan, M. ve Anderson, E. R. (1989). Marital transitions: A child's perspective. *American Psychologist*, 44, 303–312.
- Hill, E. M., Blow, F. C., Young, J. P. ve Singer, K. M. (1994). Family history of alcoholism and childhood adversity joint effects on alcohol consumption and dependence. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 18, 1083–1090.
- Hill, E. M., Boyd, C. J. ve Kortge, J. F. (2000). Variation in suicidality among substance-abusing women: The role of childhood adversity. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 19, 339–345.
- Hill, E. M., Jenkins, J. ve Farmer, L. (2008). Family unpredictability, future discounting, and risk taking. *The Journal of Socio-Economics*, 37, 1381–1396.

- Hill, E. M., Ross, L. T. ve Low, B. S. (1997). The role of future unpredictability in human risk-taking. *Human Nature*, 8, 287-325.
- Hill, E. M., Ross, L. T., Mudd, S. A. ve Blow, F. C. (1997). Adulthood functioning interacting effects of gender, family history, and childhood socioeconomic stress. *Addiction*, 92, 583-596.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanteri'nin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6, 118-122.
- Hoffman, M. A., Ushpiz, V. ve Levy-Shiff, R. (1988). Social support and self-esteem in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 17, 307-316.
- Holzer, C. E., Shea, B. M. Swanson, J. W. ve Leaf, P. J. (1986). The increased risk for specific psychiatric disorders among persons of low socioeconomic status. *American Journal of Social Psychiatry*, 6, 259-271.
- Hooper, L. M. (2007). Expanding the discussion regarding parentification and its varied outcomes: Implication for mental health research and practise. *Journal of Mental Health Counseling*, 29, 322-337.
- Hooper, L. M. (2012). Parentification. R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of adolescence* (s. 2023-2031). New York: Springer.
- Hooper, L. M., Doehler, K., Jankowski, P. J. ve Tomek, S. E. (2012). Patterns of self-reported alcohol use, depressive symptoms, and body mass index in a family sample: The buffering effects of parentification. *The Family Journal*, 20, 164-178.
- Hooper, L. M., Doehler, K., Wallace, S. A. ve Hannah, N. J. (2011). The Parentification Inventory: Development, validation, and cross-validation. *The American Journal of Family Therapy*, 39, 226-241.
- Hooper, L. M., Marotta, S. A. ve Lanthier, R. P. (2008). Predictors of growth and distress following parentification among college students. *Journal of Child and Family Studies*, 17, 693-705.

- Jacobvitz, D. B. ve Bush, N. F. (1996). Reconstructions of family relationships: Parent-child alliances, personal distress, and self-esteem. *Developmental Psychology*, 32, 732–743.
- Jacobvitz, D. B., Hazen, N., Curran, M. ve Hitchens, K. (2004). Observations of early triadic family interactions: Boundary disturbances in the family predict symptoms of depression, anxiety, and attention/deficit/hyperactivity disorder in middle childhood. *Development and Psychopathology*, 16, 577–592.
- Jaser, S. S., Langrock, A. M., Keller, G., Merchant, M. J., Benson, M. A., Reeslund, K., ... ve Compas, B. E. (2005). Coping with the stress of parental depression II: Adolescent and parent reports of coping and adjustment. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34, 193-205.
- Jones, R. ve Wells, M. (1996). An empirical study of parentification and personality. *The American Journal of Family Therapy*, 24, 145–152.
- Jurkovic, G. J. (1997). *The plight of the parentified child*. New York: Brunner Mazel.
- Jurkovic, G. J. (1998). Destructive parentification in families: Causes and consequences. L. L'Abate (Ed.), *Family psychopathology* (s. 237–255). New York, NY: Guilford.
- Jurkovic, G. J., Thirkield, A. ve Morrell, L. (2001). Parentification of adult children of divorce: A multidimensional analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 30, 245–257.
- Kabakçı, E. (2001). Üniversite öğrencilerinde sosyotropik/otonomik kişilik özellikleri, yaşam olayları ve depresif belirtiler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12, 273–282.
- Karno, M. ve Golding, J. M. (1991). Obsessive compulsive disorder. L. N. Robins ve D. A. Regier, (Ed.), *Psychiatric disorders in America: The epidemiologic catchment area study*, (s. 204-219). New York, NY: Free Press.
- Katkovsky, W., Crandall, V. C. ve Good, S. (1967). Parental antecedents of children's beliefs in internal-external control of reinforcements in intellectual achievement situations. *Child Development*, 38, 765-776.

- Katz, J., Petracca, M. ve Rabinowitz, J. (2009). A retrospective study of daughters' emotional role reversal with parents, attachment anxiety, excessive reassurance-seeking, and depressive symptoms. *The American Journal of Family Therapy*, 37, 185–195.
- Kelley, M. L., French, A., Bountress, K., Keefe, H. A., Schroeder, V., Ster, K., ... Gumienny, L. (2007). Parentification and family responsibility in the family of origin of adult children of alcoholics. *Addictive Behaviors*, 32, 675-685.
- Köyden, D. (2015). *Ebeveynleşme olgusunun depresyon, kaygı, öfke ve obsesif inanış biçimleriyle ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuperminc, G. P., Jurkovic, G. J. ve Casey, S. (2009). Relations of filial responsibility to the personal and social adjustment of Latino adolescents from immigrant families. *Journal of Family Psychology*, 23, 14-22.
- Larson, R. W. (1983). Adolescents' daily experience with family and friends: Contrasting opportunity systems. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 739-750.
- Lewis, M. ve Goldberg, S. (1969). Perceptual-cognitive development in infancy: A generalized expectancy model as a function of the mother-infant interaction. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 15, 81-100.
- Loeber, R. ve Dishion, T. (1983). Early predictors of male delinquency: a review. *Psychological Bulletin*, 94, 68-99.
- Losoya, S. H., Callor, S., Rowe, D. C. ve Goldsmith, H. (1997). Origins of familial similarity in parenting: A study of twins and adoptive siblings. *Developmental Psychology*, 33, 1012–1023.
- Luthar, S. S. (2006). Resilience in development: A synthesis of research across five decades. D. Cicchetti ve D. J. Cohen (Ed.), *Developmental psychopathology* (İkinci basım, 3. sayı, s. 739–795). Hoboken, NJ: Wiley.

- Macfie, J., Houts, R. M., McElwain, N. L. ve Cox, M. J. (2005). The effect of father–toddler and mother–toddler role reversal on the development of behavior problems in kindergarten. *Social Development*, 14, 514-531.
- Maier, S. F., Seligman, M. E. ve Solomon, R. L. (1969). Pavlovian fear conditioning and learned helplessness. *Punishment and Aversive Behavior* (s. 299-342). New York: Appleton-Century-Crofts.
- Main, M. (1991). Metacognitive knowledge, metacognitive monitoring, and singular (coherent) vs. multiple (incoherent) models of attachment. C. Parkes, J. Stevenson-Hinde ve P. Marris (Ed.), *Attachment across the Life Cycle* (s. 127-159). New York: Tavistock/Routledge.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50, 66-104.
- Masten, A. S. ve Shaffer, A. (2006). How families matter in child development: Reflections from research on risk and resilience. A. Clarke-Stewart ve J. Dunn (Ed.), *Families count: Effects on child and adolescent development* (s. 5–25). New York: Cambridge University Press.
- Mayseless, O., Bartholomew, K., Henderson, A. ve Trinke, S. (2004). “I was more her mom than she was mine”: Role reversal in a community sample. *Family Relations*, 53, 78-86.
- McCord, W., McCord, J. ve Howard, A. (1961). Familial correlates of aggression in nondelinquent male children. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 62, 79-93.
- McCranie, E. W. ve Bass, J. D. (1984). Childhood family antecedents of dependency and self-criticism: Implications for depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 93, 3-8.
- McLoyd, V. C. (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychologist*, 53, 185–204.

- McMahon, T. J. ve Luthar, S. S. (2007). Defining characteristics and potential consequences of caretaking burden among children living in urban poverty. *The American Journal of Orthopsychiatry*, 77, 267-281.
- Menees, M. M. ve Segrin, C. (2000). The specificity of disrupted processes in families of adult children of alcoholics. *Alcohol and Alcoholism*, 35, 361-367.
- Minuchin, P. (1988). Relationships within the family: A systems perspective on development. *Relationships within families: Mutual influences* (s. 7-26). Oxford University Press: USA.
- Minuchin, S., Montalvo, B., Guerney, B. G., Rosman, B. ve Schumer, F. (1967). *Families of the slums: An exploration of their structure and treatment*. New York, NY: Basic Books.
- Moss, H. A. (1967). Sex, age, and state as determinants of mother-infant interaction. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 13, 19-36.
- Murray, L., Woolgar, M., Briers, S. ve Hipwell, A. (1999). Children's social representations in dolls' house play and theory of mind tasks, and their relation to family adversity and child disturbance. *Social Development*, 83, 179-200.
- Obradović, J., Bush, N. R., Stamperdahl, J., Adler, N. E. ve Boyce, W. T. (2010). Biological sensitivity to context: The interactive effects of stress reactivity and family adversity on socioemotional behavior and school readiness. *Child Development*, 81, 270-289.
- Obsessive-Compulsive Cognitions Working Group (1997). Cognitive assessment of obsessive-compulsive disorder. *Behavior Research and Therapy*, 35, 667-681.
- Obsessive-Compulsive Cognitions Working Group (2005). Psychometric validation of the Obsessive Beliefs Questionnaire and the Interpretation of Inventory: Part II. Factor analyses and testing a brief version. *Behavior Research and Therapy*, 43, 1527-1542.
- Olson, D. H. ve McCubbin, H. (1990). *Families: What makes them work*. (İkinci basım). Beverly Hills, CA: Sage.

- Overmier, J. B. (2002). Sensitization, conditioning, and learning: Can they help us understand somatization and disability? *Scandinavian Journal of Psychology*, 43, 105-112.
- Oznobishin, O. ve Kurman, J. (2009). Parent–child role reversal and psychological adjustment among immigrant youth in Israel. *Journal of Family Psychology*, 23, 405–415.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O. ve Oğuzhanoglu, N. K. (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 155–161.
- Özer, K. (1994). Öfke, kaygı ve depresyon eğilimlerinin bilişsel alt yapısıyla ilgili bir çalışma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9, 12-25.
- Patterson, G. R. (1982). *A social learning approach: Coercive family process*. Eugene, OR: Castalia.
- Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D. ve Ramsey, E. (1989). A developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist*, 44, 263-271.
- Patterson, G. R., Reid, J. B. ve Dishion, T. J. (1992). *Antisocial boys*. Eugene, OR: Castalia.
- Peris, T. S. ve Emery, R. E. (2005). Redefining the parent–child relationship following divorce: Examining the risk for boundary dissolution. *Journal of Emotional Abuse*, 5, 169–189.
- Peris, T. S., Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M. ve Emery, R. E. (2008). Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: Empirical support for the parentification construct. *Journal of Family Psychology*, 22, 633–642.
- Petrill, S. A., Pike, A., Price, T. ve Plomin, R. (2004). Chaos in the home and socioeconomic status are associated with cognitive development in early childhood: Environmental mediators identified in a genetic design. *Intelligence*, 32, 445-460.

- Ponizowsky, Y., Kurman, J. ve Roer-Strier, D. (2012). When role reversal and brokering meet: Filial responsibility among young immigrants to Israel from the Former Soviet Union. *Journal of Family Psychology*, 26, 987–997.
- Ramos, M. C., Guerin, D. W., Gottfried, A. W., Bathurst, K. ve Oliver, P. H. (2005). Family conflict and children's behavior problems: The moderating role of child temperament. *Structural Equation Modeling*, 12, 278–298.
- Rolland, J. S. (1999). Parental illness and disability: A family systems framework. *Journal of Family Therapy*, 21, 242–266.
- Ross, L. T. ve Hill, E. M. (2000). The family unpredictability scale: Reliability and validity. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 549-562.
- Ross, L. T. ve Hill, E. M. (2002). Childhood unpredictability, schemas for future unpredictability, and risk taking. *Social Behavior and Personality*, 30, 453–474.
- Ross, L. T. ve Hill, E. M. (2004). Comparing alcoholic and nonalcoholic parents on the family unpredictability scale. *Psychological Reports*, 94, 1385-1391.
- Ross, L. T. ve McDuff, J. A. (2008). The retrospective family unpredictability scale: Reliability and validity. *Journal of Child and Family Studies*, 17, 13-27.
- Ross, L. T. ve Miller, J. R. (2009). Parental divorce and college students: The impact of family unpredictability and perceptions of divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 50, 248-259.
- Ross, L. T. ve Wynne, S. (2010). Parental depression and divorce and adult children's well being: The role of family unpredictability. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 757-761.
- Rutter, M. (1983). Stress, coping, and development: Some issues and some questions. N. Garmezy ve M. Rutter (Ed.), *Stress, coping, and development in children* (s. 1–41). NewYork: McGraw-Hill.
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57, 316-331.

- Ryan, R. M. ve Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60, 340-356.
- Sameroff, A. (2006). Identifying risk and protective factors for healthy child development. A. Clark-Stewart ve J. Dunn (Ed.), *Families count: Effects on child and adolescent development* (s. 53-76). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Scalf-McIver, L. ve Thompson, J. K. (1989). Family correlates of bulimic characteristics in college females. *Journal of Clinical Psychology*, 45, 467-472.
- Seltzer, J. A. (1991). Relationships between fathers and children who live apart: The father's role after separation. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 79-101.
- Simons, R. L., Lin, K.-H., Gordon, L. C., Conger, R. D. ve Lorenz, F. O. (1999). Explaining the higher incidence of adjustment problems among children of divorce compared with those in two-parent families. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 1020-1033.
- Snyder, J. J. (1977). Reinforcement analysis of interaction in problem and nonproblem families. *Journal of Abnormal Psychology*, 86, 528-535
- Snyder, J. ve Patterson, G. R. (1986). The effects of consequences on patterns of social interaction: A quasi-experimental approach to reinforcement in natural interaction. *Child Development*, 57, 1257-1268.
- Spielberger, C. D., Jacobs, G., Russell, S. ve Crane, R. S. (1983). Assessment of anger: The state-trait anger scale. *Advances in Personality Assessment*, 2, 159-187.
- Sroufe, L. A. (1988). The role of infant-caregiver attachment in development. J. Belsky ve T. Nezworski (Ed.), *Clinical implications of attachment* (s. 18-38). New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Stein, J.A., Riedel, M. ve Rotheram-Borus, M.J. (1999). Parentification and its impact on adolescent children of parents with AIDS. *Family Process*, 38, 193-208.

- Telzer, E. H. ve Fuligni, A. J. (2009). Daily family assistance and the psychological well-being of adolescents from Latin American, Asian, and European backgrounds. *Developmental Psychology*, 45, 1177–1189.
- Thomas, S. P. ve Williams, R. L. (1991). Perceived stress, trait anger, modes of anger expression, and health status of college men and women. *Nursing Research*, 40, 303–307.
- Tiesel, J. ve Olson, D.H. (1997). *FACES IV: Reliability and validity*. Yayınlanmamış taslak, Family Social Science, University of Minnesota at Minneapolis.
- Tiggeman, M. ve Winefield, A. H. (1987). Predictability and timing of self-report in learned helplessness experiments. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 13, 253–264.
- Titzmann, P. F. (2012). Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adolescents in Germany. *Journal of Youth and Adolescence*, 41, 883–841.
- Wachs, T. D. (2000). *Necessary but not sufficient: The respective roles of single and multiple influences on individual development*. Washington DC: American Psychological Association.
- Wahler, R. G. ve Dumas, J. E. (1984). Family factors in childhood psychopathology: Toward a coercion neglect model. T. Jacob (Ed.), *Family interaction and psychopathology*. New York: Plenum Press.
- Wallerstein, J. S., Lewis, J. M. ve Blakeslee, S. (2000). *The unexpected legacy of divorce: A 25 year landmark study*. New York: Hyperion.
- Weisner, T. S., Matheson, C., Coots, J. ve Bernheimer, L. P. (2005). Sustainability of daily routines as a family outcome. *Learning in cultural context* (s. 41-73). New York: Kluwer/Plenum.
- Wells, M., Glickauf-Hughes, C. ve Jones, R. (1999). Codependency: A grass roots construct's relationship to shame-proneness, low self-esteem, and childhood parentification. *The American Journal of Family Therapy*, 27, 63–71.

- Wells, M. ve Jones, R. (1998). Relationship among childhood parentification, splitting, and dissociation: Preliminary findings. *The American Journal of Family Therapy*, 26, 331-339.
- Wells, M. ve Jones, R. (1999). Object relations therapy of narcissistic and masochistic parentification styles. N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research and treatment of parentification* (s. 117–140). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Wells, M. ve Jones, R. (2000). Childhood parentification and shame-proneness: A preliminary study. *The American Journal of Family Therapy*, 28, 19–27.
- Whiting, B. B. ve Edwards, C. P.(1988). *Children of different worlds: The formation of social behavior*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Yorulmaz, O. ve Gençöz, T. (2008). Obsesif-kompulsif bozukluk semptomlarının değerlendirilmesinde kullanılan İstem Dışı Düşünceleri Yorumlama Envanteri, Obsesif İnanışlar Ölçeği ve Düşünceleri Kontrol Etme Ölçeği'nin Türk örnekleminde incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11, 1-13.
- Yorulmaz, O., İnözü, M., Clark, D. A. ve Radomsky, A. (2015). Psychometric properties of The Obsessive-Compulsive Inventory-Revised in a Turkish analogue sample. *Psychological Reports*, 117, 781-793.

EK 1

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Sait ULUÇ danışmanlığında, Araştırma Görevlisi Fatma YILDIRIM tarafından yürütülen bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı; aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri, öfke tarzları ve obsesif inanışları üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ölçeklerin doldurulması yaklaşık olarak 20 dakikanızı alacaktır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler grup halinde değerlendirileceğinden, kimlik belirleyici bilgiler istenmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Bu anlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Ölçekler genel olarak kişisel rahatsızlık teşkil edecek soruları içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz.

Çalışma sırasında sizden istenilen, verilen ölçekleri boş madde bırakmamaya özen göstererek samimi bir şekilde doldurmanızdır. Çalışma ve çalışmanın sonuçları hakkında daha fazla bilgi almak için araştırmacılara ulaşabilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman katılımımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

Tarih:

Katılımcı Adı, soyadı:

Bölümü:

Sınıfı:

Adres:

Tel:

İmza:

Araştırmacı:

Adı, soyadı: Fatma YILDIRIM

Adres: Hacettepe Üni. Psikoloji Böl.

e-posta: fyildirim@hacettepe.edu.tr

İmza:

Sorumlu Araştırmacı:

Adı, soyadı: Doç. Dr. Sait ULUÇ

Adres: Hacettepe Üni. Psikoloji Böl.

e-posta: psysait@hacettepe.edu.tr

İmza:

EK 2

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız?

2. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

3. Medeni durumunuz?

☐ Bekar ☐ Evli ☐ Birlikte yaşıyor ☐ Boşanmış ☐ Eşi vefat etmiş

4. Eğitim durumunuz?

☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

5. Aylık eve giren toplam gelir düzeyiniz? (Türk Lirası olarak)

☐ 1000 altı ☐ 1000-2500 ☐ 2501-4000 ☐ 4001-5500 ☐ 5501 üzeri

6. Anneniz:

☐ Sağ ☐ Hayatta değil ☐ Öz ☐ Üvey

7. Babanız:

☐ Sağ ☐ Hayatta değil ☐ Öz ☐ Üvey

8. Annenizin yaşı?

9. Babanızın yaşı?

10. Annenizin mesleği?

11. Babanızın mesleği?

12. Annenizin eğitim durumu:

☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul

☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

13. Babanızın eğitim durumu:

☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul

☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

14. Anne ve babanız:

- () Birlikteler
- () Boşandılar. Evet ise siz kaç yaşındaydınız?
- () Annem bir başkasıyla evlendi.
- () Babam bir başkasıyla evlendi.
- () Annem ve babam tekrar birbirleriyle evlendiler.
- () İkisi de herhangi bir evlilik yapmadılar.

15. Şu anda devam etmekte olan romantik bir ilişkiniz var mı?

- () Hayır () Evet. Ne kadar zamandır devam ediyor?

16. Kardeşiniz var mı?

- () Hayır () Evet ise sayısı
- Ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz?

17. Çocuğunuz var mı?

- () Hayır () Evet ise sayısı.....

18. Ailenizde fiziksel rahatsızlığı olan biri(leri) var mı?

	Evet	Hayır	Evet ise rahatsızlığı nedir?
Anne	()	()	
Baba	()	()	
Kardeş(ler)	()	()	

19. Ailenizde psikolojik rahatsızlığı olan biri(leri) var mı?

	Evet	Hayır	Evet ise rahatsızlığı nedir?
Anne	()	()	
Baba	()	()	
Kardeş(ler)	()	()	

20. Kimlerle yaşıyorsunuz?

- () Anne/Babayla () Yurtta () Evde arkadaşlarla () Evde tek başına () Diğer

EK 3

GEÇMİŞE DÖNÜK AİLE ÖNGÖRÜLEMEZLİĞİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda aile içi davranışları ve ailelerin sorunlarla nasıl başa çıktığını tanımlayan bazı ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadeleri yanıtlarken **18 yaşına kadar içinde büyüdüğünüz aileyi dikkate alınız**. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz. Eğer bir ifade size ve içinde büyüdüğünüz ailenize uygunsa, sizi ve ailenizi bu süre boyunca ne kadar tanımladığını göstermek için uygun seçeneği işaretleyiniz.

Her bir ifade sizi ve içinde büyüdüğünüz ailenizi ne kadar tanımlıyor?

		Hiç	Çok az	Kısmen	Çok	Çok fazla
1.	Annem her gün her bir çocuğuyla zaman geçirirdi.					
2.	Babam her gün her bir çocuğuyla zaman geçirirdi.					
3.	Hafta içlerinde her akşam (pazartesi cumaya kadar), yemek hep aynı saatte yenirdi.					
4.	Bir yerlerimi incittiğimde, ilk yardım için annemin yanına giderdim.					
5.	Bir yerlerimi incittiğimde, ilk yardım için babamın yanına giderdim.					
6.	Ebeveynlerim faturalarımızı ne zaman ödeyip ne zaman ödeyemeyeceklerinden asla emin olamazlardı.					
7.	Ne zaman sofraya oturacağımızı tahmin etmek zordu.					
8.	Her nerede ihtiyacım olsa annemin bana ulaşabileceğine güvenirdim.					
9.	Her nerede ihtiyacım olsa babamın bana ulaşabileceğine güvenirdim.					
10.	Belirli bir durumda annemin nasıl davranacağı o anki ruh haline (kendini nasıl hissettiğine) bağlıydı.					
11.	Belirli bir durumda babamın nasıl davranacağı o anki ruh haline (kendini nasıl hissettiğine) bağlıydı.					
12.	Ailemizin yiyecek ve barınma (kira ya da ev kredisi ödemeleri) için her zaman yeterli miktarda parası vardı.					
13.	Duygularım incindiğinde rahatlamak için anneme giderdim.					
14.	Duygularım incindiğinde rahatlamak için babama giderdim.					
15.	Annem bazen ne söylediğini düşünmeden bana bağırırdı.					

16.	Babam bazen ne söylediğini düşünmeden bana bağırdı.					
17.	Hafta içi (pazartesi cumaya kadar) akşam yemeğinde masaya aynı kişiler oturur ve yemek yedi.					
18.	Annem, onun için ne kadar önemli olduğumu düzenli olarak hissettirirdi.					
19.	Babam, onun için ne kadar önemli olduğumu düzenli olarak hissettirirdi.					
20.	Sorun çıkardığımda annemin bana müdahale edip etmeyeceği o anki ruh haline bağlıydı.					
21.	Sorun çıkardığımda babamın bana müdahale edip etmeyeceği o anki ruh haline bağlıydı.					
22.	Bir şey canımı sıktığında anneme anlatırdım.					
23.	Bir şey canımı sıktığında babama anlatırdım.					
24.	Hafta içi, herkes sadece kendi akşam yemeğini hazırlarsa, bu daha kolay olurdu.					
25.	Annemin farklı durumlarda nasıl davranacağı öngörülemezdi.					
26.	Babamın farklı durumlarda nasıl davranacağı öngörülemezdi.					
27.	Evden kahvaltı etmeden çıkardık.					
28.	Bazı aylarda harcayacak çok paramız olurdu, diğer aylarda ise oldukça parasız olurduk.					

EK 4

SCL-90-R

YÖNERGE: Aşağıda zaman zaman herkeste olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra her bir durumun, bugün de dahil olmak üzere **son on beş gün içinde** sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini gösterilen şekilde numaralandırarak işaretleyiniz. Düşüncenizi değiştirirseniz ilk yaptığınız işaretlemeyi tamamen silmeyi unutmayınız. Lütfen anlamadığınız bir cümleyle karşılaştığınızda uygulamacıya danışınız.

Hiç : 0

Örnek: 1. (2) Baş ağrısı

Çok az : 1

Orta derecede: 2

Oldukça fazla: 3

İleri derecede: 4

1. () Baş ağrısı
2. () Sinirlilik ya da içinin titremesi
3. () Zihinden atamadığınız, yineleyici, hoş gitmeyen düşünceler
4. () Baygınlık veya baş dönmesi
5. () Cinsel arzu ve ilginin kaybı
6. () Başkaları tarafından eleştirilme duygusu
7. () Herhangi bir kimsenin düşüncelerinizi kontrol edebileceği fikri
8. () Sorunlarınızdan pek çoğu için başkalarının suçlanması gerektiği duygusu
9. () Olayları anımsamada güçlük
10. () Dikkatsizlik veya sakarlıkla ilgili endişeler
11. () Kolayca gücenme, rahatsız olma hissi
12. () Göğüs veya kalp bölgesinde ağrılar
13. () Caddelerde veya açık alanlarda korku hissi
14. () Enerjinizde azalma veya yavaşlama hali
15. () Yaşamınızın sonlanması düşünceleri
16. () Başka kişilerin duymadıkları sesleri duyma
17. () Titreme
18. () Çoğu kişiye güvenilmemesi gerektiği hissi
19. () İştah azalması
20. () Kolayca ağlama
21. () Karşı cinsten kişilerle utangaçlık ve rahatsızlık hissi
22. () Tuzağa düşürülmüş veya yakalanmış olma hissi
23. () Bir neden olmaksızın aniden korkuya kapılma
24. () Kontrol edilemeyen öfke patlamaları
25. () Evden dışarı yalnız çıkma korkusu
26. () Olanlar için kendini suçlama
27. () Belin alt kısmında ağrılar
28. () İşlerin yapılmasında erteleme duygusu
29. () Yalnızlık hissi
30. () Karamsarlık hissi
31. () Her şey için çok fazla endişe duyma
32. () Her şeye karşı ilgisizlik hali
33. () Korku hissi
34. () Duygularınızın kolayca incitilebilmesi hali
35. () Diğer insanların sizin özel düşüncelerinizi bilmesi
36. () Başkalarının sizi anlamadığı veya hissedemeyeceği duygusu
37. () Başkalarının sizi sevmediği ya da dostça olmayan davranışlar gösterdiği hissi

38. () İşlerin doğru yapıldığından emin olabilmek için çok yavaş yapma
39. () Kalbin çok hızlı çarpması
40. () Bulantı veya midede rahatsızlık hissi
41. () Kendini başkalarından aşağı görme
42. () Adale (kas) ağrıları
43. () Başkalarının sizi gözlediği veya hakkınızda konuştuğu hissi
44. () Uykuya dalmada güçlük
45. () Yaptığınız işleri bir ya da bir kaç kez kontrol etme
46. () Karar vermede güçlük
47. () Otobüs, tren, metro gibi araçlarla yolculuk etme korkusu
48. () Nefes almada güçlük
49. () Soğuk veya sıcak basması
50. () Sizi korkutan belirli uğraş, yer ve nesnelerden kaçınma durumu
51. () Hiç bir şey düşünememe hali
52. () Bedeninizin bazı kısımlarında uyuşma, karıncalanma olması
53. () Boğazınıza bir yumru tıkanmış olma hissi
54. () Gelecek konusunda ümitsizlik
55. () Düşüncelerinizi bir konuya yoğunlaştırmada güçlük
56. () Bedeninizin çeşitli kısımlarında zayıflık hissi
57. () Gerginlik veya coşku hissi
58. () Kol ve bacaklarda ağırlık hissi
59. () Ölüm ya da ölme düşünceleri
60. () Aşırı yemek yeme
61. () İnsanlar size baktığı veya hakkınızda konuştuğu zaman rahatsızlık duyma
62. () Size ait olmayan düşüncelere sahip olma
63. () Bir başkasına vurmak, zarar vermek, yaralamak dürtülerinin olması
64. () Sabahın erken saatlerinde uyanma
65. () Yılanma, sayma, dokunma gibi bazı hareketleri yineleme hali
66. () Uykuda huzursuzluk, rahat uyuyamama
67. () Bazı şeyleri kırıp dökme isteği
68. () Başkalarının paylaşıp kabul etmediği inanç ve düşüncelerin olması
69. () Başkalarının yanında kendini çok sıkışık hissetme
70. () Çarşı, sinema gibi kalabalık yerlerde rahatsızlık hissi
71. () Her şeyin bir yük gibi görünmesi
72. () Dehşet ve panik nöbetleri
73. () Toplum içinde yiyip-içerken huzursuzluk hissi
74. () Sık sık tartışmaya girme
75. () Yalnız bırakıldığınızda sinirlilik hali
76. () Başkalarının sizi başarılarınız için yeterince takdir etmediği duygusu
77. () Başkalarıyla birlikte olunan durumlarda bile yalnızlık hissetme
78. () Yerinizde duramayacak ölçüde huzursuzluk duyma
79. () Değersizlik duygusu
80. () Size kötü bir şey olacakmış duygusu
81. () Bağırma ya da eşyaları fırlatma
82. () Topluluk içinde bayılacağınız korkusu
83. () Eğer izin vererseniz insanların sizi sömüreceği duygusu
84. () Cinsiyet konusunda sizi çok rahatsız eden düşüncelerin olması
85. () Günahlarınızdan dolayı cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi
86. () Korkutucu türden düşünce ve hayaller
87. () Bedeninizde ciddi bir rahatsızlık olduğu düşüncesi
88. () Başka bir kişiye asla yakınlık duyamama
89. () Suçluluk duygusu
90. () Aklınızdan bir bozukluğun olduğu düşüncesi

EK 5

EBEVEYNLEŞME ENVANTERİ

YÖNERGE: Aşağıdaki sorular siz büyürken, kendiniz ve ailenizle ilgili sahip olduğunuz düşünceleriniz, davranışlarınız ve duygularınız ile ilgilidir. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyun. Cümlelerin 1 (hiçbir zaman doğru değil) ve 5 (her zaman doğru) arasında sizin için ne kadar doğru olduğuna dayanarak bir cevap seçin. Her soruyu mümkün olduğunca doğru yanıtladığınızdan emin olun.

BU SORULARIN SİZİN BÜYÜDÜĞÜNÜZ DÖNEM HAKKINDA OLDUĞUNU UNUTMAYIN.

	Durum	Hiçbir zaman	Nadiren	Kimi zaman	Sık sık	Her zaman
1	Üzgün olduklarında ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında, kardeş(ler)imi rahatlatmam beklendi.					
2	Anne babam sık sık diğer aile üyeleri hakkındaki sırları benimle paylaştı.					
3	Benim yaşadığım yerdeki çoğu çocuk aile bütçesine katkıda bulunurdu.					
4	Aile üyelerimle ilgilenmek zorunda olduğumda bile, mutlu ya da üzgün olabilecek zamana sahiptim.					
5	Anne babama önemli kararlar almalarında yardım ettim.					
6	Her gece kardeşlerimin yattığından emin olmak benim görevimdi.					
7	Ailem tarafından takdir edildiğimi hissettim.					
8	Benim yaşımdaki çoğu çocuk benimle aynı rol ve sorumluluklara sahipti.					
9	Ailevi sorumluluklarım olsa da oyun ya da okul ödevleri için zamanım olurdu.					
10	Çalıştım ve aile bütçesine katkıda bulundum.					
11	Kardeşlerimin (kız ya da erkek) ev ödevlerini tamamlamalarına yardımcı olmaktan sorumluydum.					
12	Ailemde bir anlaşmazlık olduğunda aile üyelerimin yardım istediği ilk kişiydim.					
13	Kardeşlerimi disipline eden esas kişi bendim.					
14	Sık sık anne babamın (ya da ailedeki bakım veren yetişkinlerin) arasındaki sorunları çözmeye yardım ettim.					
15	Aile içindeki rolümden gerçekten keyif aldım.					
16	Üzgün olduklarında ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında, anne babamı rahatlatmam beklendi.					
17	Haftanın çoğu günü ailenin çamaşırlarını yıkamaktan ben sorumluydum.					
18	Ailem için hakem rolünü üstlendim.					
19	Aile üyelerimin sırlarını paylaştığı kişi bendim.					

20	Ailemizin bir takım olduğunu ve birlikte iyi çalıştığını hissettim.					
21	Market alışverişinin yapılması diğer aile üyelerinden daha fazla benden talep edildi.					
22	Aile üyelerim için çevirmen rolünü üstlendim.					

EK 6

BECK DEPRESYON ENVANTERİ

YÖNERGE: Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o durumun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. **Son bir hafta içindeki (şu an dahil)** kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra, o maddenin yanındaki harfin üzerine (x) işareti koyunuz.

1. (a) Kendimi üzgün hissetmiyorum.
(b) Kendimi üzgün hissediyorum.
(c) Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum.
(d) Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.
2. (a) Gelecekte umutsuz değilim.
(b) Geleceğe biraz umutsuz bakıyorum.
(c) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
(d) Benim için bir gelecek yok ve bu durum düzelmeyecek.
3. (a) Kendimi başarısız görmüyorum.
(b) Çevremdeki birçok kişiden daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır.
(c) Geriye dönüp baktığımda, çok fazla başarısızlığım olduğunu görüyorum.
(d) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.
4. (a) Her şeyden eskisi kadar zevk alabiliyorum.
(b) Her şeyden eskisi kadar zevk alamıyorum.
(c) Artık hiçbir şeyden gerçek bir zevk alamıyorum.
(d) Bana zevk veren hiçbir şey yok. Her şey çok sıkıcı.
5. (a) Kendimi suçlu hissetmiyorum.
(b) Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor.
(c) Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum.
(d) Kendimi her an için suçlu hissediyorum.
6. (a) Cezalandırıldığımı düşünmüyorum.
(b) Bazı şeyler için cezalandırılabilceğimi hissediyorum.
(c) Cezalandırılmayı bekliyorum.
(d) Cezalandırıldığımı hissediyorum.
7. (a) Kendimden hoşnutum.
(b) Kendimden pek hoşnut değilim.
(c) Kendimden hiç hoşlanmıyorum.
(d) Kendimden nefret ediyorum.
8. (a) Kendimi diğer insanlardan daha kötü görmüyorum.
(b) Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum.
(c) Kendimi hatalarım için çoğu zaman suçluyorum.
(d) Her kötü olayda kendimi suçluyorum.

9. (a) Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
 (b) Bazen kendimi öldürmeyi düşünüyorum, fakat bunu yapmam.
 (c) Kendimi öldürebilmeyi isterdim.
 (d) Bir fırsatını bulsam kendimi öldürürdüm.
10. (a) Her zamankinden daha fazla ağladığımı sanmıyorum.
 (b) Eskisine göre şu sıralarda daha fazla ağlıyorum.
 (c) Şu sıralarda her an ağlıyorum.
 (d) Eskiden ağlayabilirdim, ama şu sıralarda istesem de ağlayamıyorum.
11. (a) Her zamankinden daha sinirli değilim
 (b) Her zamankinden daha kolayca sinirleniyor ve kızıyorum.
 (c) Çoğu zaman sinirliyim.
 (d) Eskiden sinirlendiğim şeylere bile artık sinirlenemiyorum.
12. (a) Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim.
 (b) Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim.
 (c) Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim.
 (d) Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı.
13. (a) Kararlarımı eskisi gibi kolay ve rahat verebiliyorum.
 (b) Şu sıralarda kararlarımı vermeyi erteliyorum.
 (c) Kararlarımı vermekte oldukça güçlük çekiyorum.
 (d) Artık hiç karar veremiyorum.
14. (a) Dış görünüşümün eskisinden daha kötü olduğunu sanmıyorum.
 (b) Yaşlandığımı ve çekiciliğimi kaybettiğimi düşünüyor ve üzülüyorum.
 (c) Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan olumsuz değişiklikler olduğunu hissediyorum.
 (d) Çok çirkin olduğumu düşünüyorum.
15. (a) Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
 (b) Bir işe başlayabilmek için eskisine göre kendimi daha fazla zorlamam gerekiyor.
 (c) Hangi iş olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum.
 (d) Hiçbir iş yapamıyorum.
16. (a) Eskisi kadar rahat uyuyabiliyorum.
 (b) Şu sıralarda eskisi kadar rahat uyuyamıyorum.
 (c) Eskisine göre 1 veya 2 saat erken uyanıyor ve tekrar uyumakta zorluk çekiyorum.
 (d) Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.
17. (a) Eskisine kıyasla daha çabuk yorulduğumu sanmıyorum.
 (b) Eskisinden daha çabuk yoruluyorum.
 (c) Şu sıralarda neredeyse her şey beni yoruyor.
 (d) Öyle yorgunum ki hiçbir şey yapamıyorum.
18. (a) İştahım eskisinden pek farklı değil.
 (b) İştahım eskisi kadar iyi değil.
 (c) Şu sıralarda iştahım epey kötü.
 (d) Artık hiç iştahım yok.

19. (a) Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğimi sanmıyorum.
(b) Son zamanlarda istemediğim halde üç kilodan fazla kaybettim.
(c) Son zamanlarda istemediğim halde beş kilodan fazla kaybettim.
(d) Son zamanlarda istemediğim halde yedi kilodan fazla kaybettim.
Daha az yemeye çalışarak kilo kaybetmeye çalışıyorum. Evet () Hayır ()
20. (a) Sağlığım beni pek endişelendirmiyor.
(b) Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu, kabızlık gibi sorunlarım var.
(c) Ağrı, sızı gibi bu sıkıntıları beni epey endişelendirdiği için başka şeyleri düşünmek zor geliyor.
(d) Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki, artık başka hiçbir şey düşünemiyorum.
21. (a) Son zamanlarda cinsel yaşantımda dikkatimi çeken bir şey yok.
(b) Eskisine oranla cinsel konularla daha az ilgileniyorum.
(c) Şu sıralarda cinsellikle pek ilgili değilim.
(d) Artık, cinsellikle hiçbir ilgim kalmadı.

EK 7

SÜREKLİ ÖFKE-ÖFKE TARZI ÖLÇEĞİ

I. BÖLÜM

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da **genel** olarak nasıl hissettiğinizi, ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeksizin **genel** olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

	Hemen hiçbir zaman	Bazen	Çok Zaman	Hemen her zaman
1. Çabuk parlarım.				
2. Kızgın mizaçlıyım.				
3. Öfkesi burnunda bir insanım.				
4. Başkalarının hataları yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.				
5. Yaptığım iyi bir şeyden sonra takdir edilmemek canımı sıkıyor.				
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim.				
7. Öfkeli olduğumda ağzıma geleni söylerim.				
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.				
9. Engellendiğimde içimden birilerine vurmaya gelir.				
10. Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim.				

II. BÖLÜM

YÖNERGE: Herkes zaman zaman kızgınlık veya öfke duyabilir. Ancak, kişilerin öfke duygularıyla ilgili tepkileri farklıdır. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlamada kullandıkları ifadeler göreceksiniz. Her bir ifadeyi okuyun ve öfke ve kızgınlık duyduğunuzda **genelde ne sıklıkta** ifadede tanımlanan şekilde davrandığınızı veya tepki gösterdiğinizi parantezlerden uygun olanını karalayarak belirtin. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeyin.

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

	Hemen hiçbir zaman	Bazen	Çok Zaman	Hemen her zaman
11.Öfkemi kontrol ederim.				
12.Kızgınlığımı gösteririm.				
13.Öfkemi içime atarım.				
14.Başkalarına karşı sabırlıyım.				
15.Somurtur ya da surat asarım.				
16.İnsanlardan uzak dururum.				
17.Başkalarına iğneli sözler söylerim.				
18.Soğukkanlılığımı korurum.				
19.Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.				
20.İçin için köpürürüm ama göstermem.				
21.Davranışlarımı kontrol ederim.				
22.Başkalarıyla tartışırım.				
23.İçimde, kimseye söylemediğim kinler beslerim.				
24.Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım.				
25.Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim.				
26.Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.				
27.Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir.				
28.Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.				
29.Kötü şeyler söylerim.				
30.Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım.				
31.İçimden, insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim.				
32.Sinirlerime hakim olamam.				
33.Beni sinirlendirene, ne hissettiğimi söylerim.				
34.Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.				

EK 8

OBSESİF İNANIŞLAR ENVANTERİ

Bu envanterde, insanların zaman zaman takındıkları bir dizi tutum ve inanış sıralanmıştır. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve ifadeye ne kadar katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Her bir ifade için, *nasıl düşündüğünüzü en iyi tanımlayan* cevaba karşılık gelen rakamı seçiniz. İnsanlar birbirinden farklı olduğu için envanterde doğru veya yanlış cevap yoktur. Sunulan ifadenin, tipik olarak yaşama bakış açınızı yansıtıp yansıtmadığına karar vermek için sadece çoğu zaman nasıl olduğunuzu göz önünde bulundurunuz. Derecelendirme yaparken, ölçekteki orta değeri işaretlemekten (4) kaçınmaya çalışınız; bunun yerine, inanış ve tutumlarınızla ilgili ifadeye genellikle katılıp katılmadığınızı belirtiniz.

Derecelendirme için aşağıdaki ölçeği kullanınız:

- 1: Kesinlikle katılmıyorum
- 2: Katılmıyorum
- 3: Biraz katılmıyorum
- 4: Ne katılıyorum ne katılmıyorum
- 5: Biraz katılıyorum
- 6: Katılıyorum
- 7: Tamamen katılıyorum

1. Sıklıkla çevremdeki şeylerin tehlikeli olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
2. Bir şeyden tamamıyla emin değilsem, kesin hata yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
3. Benim standartlarıma göre, her şey mükemmel olmalıdır.	1	2	3	4	5	6	7
4. Değerli biri olmam için yaptığım her şeyde mükemmel olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
5. Herhangi bir fırsat bulduğumda, olumsuz şeylerin gerçekleşmesini önlemek için harekete geçmeliyim.	1	2	3	4	5	6	7
6. Zarar verme/görme olasılığı çok az olsa bile, ne yapıp edip onu engellemeliyim.	1	2	3	4	5	6	7
7. Bana göre, kötü/uygunsuz dürtülere sahip olmak aslında onları gerçekleştirmek kadar kötüdür.	1	2	3	4	5	6	7
8. Bir tehlikeyi önceden görmeme karşın bir harekette bulunmazsam, herhangi bir sonuç için suçlanacak kişi konumuna ben düşerim.	1	2	3	4	5	6	7
9. Bir şeyi mükemmel biçimde yapamayacaksam hiç yapmamalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
10. Her zaman sahip olduğum tüm potansiyelimi kullanmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
11. Benim için, bir durumla ilgili tüm olası sonuçları düşünmek çok önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
12. En ufak hatalar bile, bir işin tamamlanmadığı anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
13. Sevdiğim insanlarla ilgili saldırgan düşüncelerim veya dürtülerim varsa, bu gizlice onları incitmeyi istediğim anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
14. Kararlarımdan emin olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Her türlü günlük aktivitede, zarar vermeyi engellemede başarısız olmak kasten zarar vermek kadar kötüdür.	1	2	3	4	5	6	7
16. Ciddi problemlerden (örneğin, hastalık veya kazalar) kaçınmak benim açımdan sürekli bir çaba gerektirir.	1	2	3	4	5	6	7
17. Benim için, zararı önlememek zarar vermek kadar kötüdür.	1	2	3	4	5	6	7

18. Bir hata yaparsam üzüntülü olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
19. Diğerlerinin, kararlarım veya davranışlarımdan doğan herhangi bir olumsuz sonuçtan korunduğundan emin olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
20. Benim için, her şey mükemmel olmazsa işler yolunda sayılmaz.	1	2	3	4	5	6	7
21. Müstehcen düşüncelerin aklımdan geçmesi çok kötü bir insan olduğum anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
22. . İlave önlemler almazsam, ciddi bir felaket yaşama veya felakete neden olma ihtimalim, diğer insanlara kıyasla daha fazladır.	1	2	3	4	5	6	7
23. Kendimi güvende hissetmek için, yanlış gidebilecek herhangi bir şeye karşı olabildiğince hazırlıklı olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
24. Tuhaf veya iğrenç düşüncelerim olmamalı.	1	2	3	4	5	6	7
25. Benim için, bir hata yapmak tamamen başarısız olmak kadar kötüdür.	1	2	3	4	5	6	7
26. En önemsiz konularda bile her şey açık ve net olmalıdır.	1	2	3	4	5	6	7
27. Din karşıtı bir düşünceye sahip olmak, kutsal şeylere karşı saygısız davranmak kadar kötüdür.	1	2	3	4	5	6	7
28. Zihnimdeki tüm istenmeyen düşüncelerden kurtulabilmeliyim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Diğer insanlara kıyasla, kendime veya başkalarına kazara zarar vermem daha muhtemeldir.	1	2	3	4	5	6	7
30. Kötü düşüncelere sahip olmak tuhaf veya anormal biri olduğum anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
31. Benim için önemli olan şeylerde en iyi olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
32. İstenmeyen bir cinsel düşünce veya görüntünün aklıma gelmesi onu gerçekten yapmak istediğim anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
33. Davranışlarımdan olası bir aksilik üzerinde en küçük bir etkisi varsa sonuçtan ben sorumluyum demektir.	1	2	3	4	5	6	7
34. Dikkatli olsam da kötü şeylerin olabileceğini sıklıkla düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
35. İstenmeyen biçimde zihnimde beliren düşünceler, kontrolü kaybettiğim anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
36. Dikkatli olmadığım takdirde zarar verici hadiseler yaşanabilir.	1	2	3	4	5	6	7
37. Bir şey tam anlamıyla doğru yapıncaya kadar üzerinde çalışmaya devam etmeliyim.	1	2	3	4	5	6	7
38. Şiddet içerikli düşüncelere sahip olmak, kontrolü kaybedeceğim ve şiddet göstereceğim anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
39. Benim için bir felaketi önlemekte başarısız olmak ona sebep olmak kadar kötüdür.	1	2	3	4	5	6	7
40. Bir işi mükemmel biçimde yapmazsam insanlar bana saygı duymaz.	1	2	3	4	5	6	7
41. Yaşamımdaki sıradan deneyimler bile tehlike doludur.	1	2	3	4	5	6	7
42. Kötü bir düşünceye sahip olmak, ahlaki açıdan kötü bir şekilde davranmaktan çok da farklı değildir.	1	2	3	4	5	6	7
43. Ne yaparsam yapayım, yaptığım iş yeterince iyi olmayacaktır.	1	2	3	4	5	6	7
44. Düşüncelerimi kontrol edemezsem cezalandırılırım.	1	2	3	4	5	6	7

EK 9

OBSESİF KOMPULSİF ENVANTERİ-GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ FORM

Aşağıdaki ifadeler, birçok kişinin günlük yaşamlarındaki deneyimlerine işaret etmektedir. **Geçtiğimiz ay boyunca**, belirtilen durumun sizi ne kadar rahatsız ettiğini ya da sıkıntıya soktuğunu en iyi ifade eden sayıyı işaretleyiniz. Sayılar aşağıdaki sözel ifadelere karşılık gelmektedir.

0	1	2	3	4
Hiç	Biraz	Orta	Çok	Aşırı derece

	Hiç	Biraz	Orta	Çok	Aşırı Derece
1. Bir şekilde elime geçmiş olan birçok şeyi biriktiririm.	0	1	2	3	4
2. Bir şeyleri gereğinden fazla kontrol ederim.	0	1	2	3	4
3. Nesneler düzgün bir şekilde yerleştirilmemişse huzursuz olurum.	0	1	2	3	4
4. Bir şeyleri yaparken sayma zorunluluğu hissederim.	0	1	2	3	4
5. Yabancıların ya da belirli kişilerin dokunduğunu bildiğim nesnelere dokunmakta zorlanırım.	0	1	2	3	4
6. Düşüncelerimi kontrol etmekte zorlanırım.	0	1	2	3	4
7. İhtiyacım olmayan şeyleri biriktiririm.	0	1	2	3	4
8. Kapı, pencere, çekmece gibi şeyleri tekrar tekrar kontrol ederim.	0	1	2	3	4
9. Benim düzenlediğim şeylerin başkası tarafından değiştirilmesinden rahatsız olurum.	0	1	2	3	4
10. Belirli numaraları tekrarlama zorunluluğu hissederim.	0	1	2	3	4
11. Bazen sadece kirli hissettiğim için kendimi temizlemek ya da yıkamak zorunda kalırım.	0	1	2	3	4
12. İsteğim dışında zihnimde beliren olumsuz düşüncelerden huzursuz olurum.	0	1	2	3	4
13. Daha sonra ihtiyacım olabileceği korkusuyla bir şeyleri atmaktan kaçınırım.	0	1	2	3	4
14. Gazı, çeşmeleri ve ışıkları kapattıktan sonra tekrar tekrar kontrol ederim.	0	1	2	3	4
15. Bana göre bazı şeylerin belli bir sıraya göre düzenlenmiş olması gerekir.	0	1	2	3	4
16. Bazı sayıların uğurlu bazı sayıların ise uğursuz olduğunu düşünürüm.	0	1	2	3	4
17. Ellerimi gereğinden daha sık ve uzun süre yıkarım.	0	1	2	3	4
18. Aklıma sıklıkla hoş olmayan düşünceler gelir ve onları zihnimden uzaklaştırmakta zorlanırım.	0	1	2	3	4

EK 10

ETİK KURUL ONAYI

GİZLİ

T.C.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Rektörlük

Sayı : 35853172/ 431-2559

24 Ağustos 2015

EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Enstitünüz Psikoloji Bölümü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **Fatma YILDIRIM**'ın Doç. Dr. Sait ULUÇ danışmanlığında yürüttüğü "Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeyleri, Öfke Tarzları ve Obsesif İnanışları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 18 Ağustos 2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ömer ULUÇ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

EK 11

TEZ ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 27/06/2016

Tez Başlığı / Konusu: Aile Öngörülemezliği ve Ebeveynleşmenin Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeyleri, Öfke Tarzları ve Obsesif İnanışları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 103 sayfalık kısmına ilişkin, 27/06/2016 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

27.06.2016
Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Fatma YILDIRIM

Öğrenci No: N13233157

Anabilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı

Programı: Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Sait ULUÇ